

ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

สารนิพนธ์
ของ
วิภา ศรีระทุ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
พฤษภาคม 2551

ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

สารนิพนธ์

ของ

วิภา ศรีระทุ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

พฤษภาคม 2551

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ศัภยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

บทคัดย่อ
ของ
วิภา ศรีระทุ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
พฤษภาคม 2551

วิภา ศรีระทุ. (2551). ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ สารนิพนธ์ วท.ม. (การวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร.ไพบูรณ์ อ่อนมั่ง.

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว และประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยดำเนินการสำรวจแหล่งท่องเที่ยว โดยใช้แบบสำรวจปรับจากตารางตรวจสอบทรัพยากรของ กอดเฟรย์ เคอร์รี่ (Godfrey Kerry) และคลาก แจ็คกี้ (Clarke Jackie) และให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ประเมินแหล่งท่องเที่ยวใน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 10 แหล่ง โดยใช้แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของสำนักพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา แล้วจัดระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวตามเกณฑ์ที่กำหนด

ผลการวิจัยพบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเขาค้อ ที่ศึกษา เป็นพื้นที่ ธรรมชาติ และเป็นอนุสรณ์สถาน การใช้พื้นที่ถูกต้องตามกฎหมาย มีการบริหารจัดการเกือบ ทุกแห่ง ยกเว้น จุดชมวิวเพียงแหล่งเดียวที่ยังไม่มีการบริหารจัดการ จากผลการประเมิน ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่เลือกศึกษา 10 แหล่ง ที่นักท่องเที่ยวนิยมท่องเที่ยวในอำเภอเขาค้อ สรุปได้ว่า มีศักยภาพดีเยี่ยม 1 แหล่ง คือแก่งบางระจัน มีศักยภาพดีมาก 1 แหล่ง คือน้ำตกศรีดิษฐ์และครกพลึงน้ำ มีศักยภาพดี 2 แหล่ง คือสวนสัตว์เปิดเขาค้อและพระตำหนักเขาค้อ มีศักยภาพปานกลาง 1 แหล่ง คือพิพิธภัณฑสถานอารุขและการสู้รบเขาค้อ มีศักยภาพต่ำ 4 แหล่ง คือหอสมุดนานาชาติและเจดีย์พระบรมสารีริกธาตุ อนุสรณ์สถานผู้เสียสละเขาค้อ พระบรมธาตุเจดีย์กาญจนาภิเษก และเนินมหัศจรรย์ ส่วนจุดชมวิว (ทะเลหมอก) มีศักยภาพเหมาะสม ที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ECO-TOURISM POTENTIAL OF AMPHOE KHAO KHO, PHETCHABUN PROVINCE

AN ABSTRACT
BY
VIPA SRIRATHU

Presented in Partial Fulfillment of the Requirement for the
Master of Science Degree in Ecotourism Planning and Management
at Srinakarinwirot University

May 2008

Vipa Srirathu (2008). Eco-tourism Potential of Amphoe Khao Kho, Phetchabun Province. Master's Project, M.S. (Eco-tourism Planning and Management). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Project Advisor: Assist. Prof. Lt. JG. Dr. Paiboon Onmung.

The objectives of this study were to analyze tourist attractions and assess the eco-tourism potential of Amphoe Khao Kho, Phetchabun Province. The research instruments comprise of evaluation and observation forms which was applied and developed from the resources audit table by Godfrey Kerry and Clarke Jackie. Moreover, 3 specialists assess potential of 10 selected tourism attractions in Amphoe Khao Kho, Petchabun province using the standard of eco-tourism attractions evaluation form certified by the tourism development Office, Tourism and Sports Ministry.

The finding of this research revealed that the eco-tourism attractions in Amphoe Khao Kho divided 2 groups: the natural areas surrounding with natural environment and the memorial place. The usage of all attractions is legally and almost all attractions having well management with systematic operations. Excluding the viewpoint (Ta Le Mork) is no management by any office. Of the 10 eco-tourism attractions which were studied in Khao Kho, 1 excellent level is Kaeng Bang Rachan, very good potential level is Nam Tok Si Dit and Rice Mortar, 2 good potential level are Suan Sat Pert Khao Kho (Zoo) and Pra Tamnak Khao Kho, 1 average potential level is Khao Kho War and Arms Museum, and 4 low potential level are Khao Kho international library and Chedi Pra Borommasarisikkathat, Khao Kho Sacrificial Monument, Phra Borommathat Chedi Kanchanaphisek and Noen Mahatsachan. In addition, 1 of 10, viewpoint (Ta Le Mork), can not evaluate all element of eco-tourism potential, and it enable to be developed to the eco-tourism attractions.

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการ
สอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์เรื่อง ปัจจัยความพร้อมในการพัฒนาพื้นที่บริเวณเขื่อนขุนด่านปราการ
ชลเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของ ทิพสุคนธ์ สะอ้าง ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการ
ศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการ
ท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร. ไพบุลย์ อ่อนมั่ง)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

.....
(รองศาสตราจารย์สุภาพร สุกสีเหลือง)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์สุภาพร สุกสีเหลือง)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร. ไพบุลย์ อ่อนมั่ง)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์
(อาจารย์ ดร. นลินา ประไพรักษ์สิทธิ์)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ของ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. สมชาย สันติวัฒนกุล)

วันที่ เดือนพฤษภาคม พ.ศ.2551

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร.ไพบุลย์ อ่อนมั่ง ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ท่านได้เสียสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้คำปรึกษาแนะนำการจัดทำงานวิจัยทุกขั้นตอน ในการศึกษาค้นคว้าตลอดเวลาที่ทำการวิจัย ตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่งตลอดมา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์สุภาพร สุกสีเหลือง และอาจารย์ดร.นลินา ประไพรักษสิทธิ์ ที่กรุณาเป็นกรรมการสอบสารนิพนธ์ตลอดจนให้คำแนะนำ ในการปรับปรุงแก้ไขอันเป็นประโยชน์ทำให้สารนิพนธ์เล่มนี้มีความสมบูรณ์ และมีคุณค่ามากยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.พยอม ธรรมบุตร ที่ได้อบรมสั่งสอนให้ความรู้คำแนะนำด้วยดีตลอดระยะเวลาที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยแห่งนี้

ขอขอบพระคุณอาจารย์วิจิต วิญญกุล อาจารย์สุนทรีย์ รอดดิษฐ์ และดร.แบก มูลเดช ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ในการช่วยประเมินทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว ในอำเภอเขาค้อ และให้คำแนะนำและช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณสำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา ที่อนุญาตและให้คำปรึกษาในการใช้แบบประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเป็นอย่างดี

งานวิจัยเล่มนี้จะสำเร็จล่วงไปไม่ได้ หากไม่ได้รับการสนับสนุนและกำลังใจจากครอบครัวศรีระทุโดยเฉพาอย่างยิ่งคุณพ่อคุณแม่ อีกทั้งกำลังใจจากเพื่อนๆที่ทุกคนจึงขอขอบพระคุณ มา ณ ที่นี้

วิภา ศรีระทุ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	2
ความสำคัญของการวิจัย.....	2
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	4
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ศึกษา.....	5
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	10
แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพ.....	16
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	23
3 วิธีดำเนินการวิจัย	26
การสำรวจและข้อมูลด้านการท่องเที่ยว.....	26
การเก็บรวบรวมข้อมูลและการจัดกระทำข้อมูล.....	27
การวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	27
การกำหนดระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	31
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	32
ผลการตรวจสอบและประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในภาพรวม.....	33
ผลการตรวจสอบและประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละแหล่ง.....	40
ผลการวิเคราะห์ภาพรวมของศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	85

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	86
สรุปผลการวิจัย.....	86
อภิปรายผล.....	87
ข้อเสนอแนะ.....	88
บรรณานุกรม.....	89
ภาคผนวก.....	92
ภาคผนวก ก. หนังสือขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ.....	93
ภาคผนวก ข. หนังสือขอความอนุเคราะห์ใช้แบบประเมินมาตรฐานศักยภาพ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	95
ภาคผนวก ค. หนังสือขอความอนุเคราะห์ข้อมูล.....	97
ภาคผนวก ง. แบบประเมินมาตรฐานศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	100
ภาคผนวก จ. แบบตรวจสอบทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว.....	110
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	120

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	28
2 องค์ประกอบในการกำหนดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	29
3 ตัวอย่างการให้คะแนนแบบวิธีที่ 1.....	29
4 ตัวอย่างการให้คะแนนแบบวิธีที่ 2.....	30
5 ตัวอย่างการคิดคะแนน.....	31
6 ระดับมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	31
7 มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของแก่งบางระจัน.....	43
8 มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของสวนสัตว์เปิดเขาแก้ว.....	49
9 มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของน้ำตกศรีดิษฐ์และครกพลึงน้ำ.....	53
10 มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของหอสมนานาชาติ และเจดีย์พระบรมสารีริกธาตุ.....	58
11 มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของพิพิธภัณฑสถาน และการสู้รบเขาแก้ว.....	62
12 มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของอนุสรณ์ผู้เสียสละเขาแก้ว.....	66
13 มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของพระตำหนักเขาแก้ว.....	70
14 มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของจุดชมวิว (ทะเลหมอก).....	75
15 มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของพระบรมธาตุเจดีย์กาญจนาภิเษก...	79
16 มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของเนินมหัศจรรย์.....	83
17 ระดับมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	85

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	4
2 แผนที่จังหวัดเพชรบูรณ์.....	6
3 แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบูรณ์.....	7
4 องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	15
5 ต้นค้อและลูกค้อ ป้ายและถนนทางขึ้นเขาค้อ.....	37
6 แสดงป้ายต่างๆและจุดขายสินค้าเกษตร.....	38
7 สิ่งอำนวยความสะดวก.....	39
8 แก่งบางระจัน.....	40
9 ป้ายและสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณแหล่งท่องเที่ยวแก่งบางระจัน.....	44
10 สัตว์ต่างๆ มีคอกเทศก์ท้องถิ่น และสมาชิกชมรมคนรักษ์ป่าหนองแม่เนา บริเวณแหล่งท่องเที่ยวแก่งบางระจัน.....	45
11 สิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณแหล่งท่องเที่ยวแก่งบางระจัน.....	46
12 สวนสัตว์เปิดเขาค้อ.....	47
13 สัตว์บริเวณแหล่งท่องเที่ยวสวนสัตว์เปิดเขาค้อ.....	50
14 น้ำตกศรีดิษฐ์และครกพลังน้ำ.....	51
15 ป้ายและสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณแหล่งท่องเที่ยว น้ำตกศรีดิษฐ์และ ครกพลังน้ำ.....	54
16 สิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณแหล่งท่องเที่ยว น้ำตกศรีดิษฐ์และครกพลังน้ำ.....	55
17 หอสมุดนานาชาติและเจดีย์พระบรมสารีริกธาตุ.....	56
18 สิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณแหล่งท่องเที่ยวหอสมุดนานาชาติ และเจดีย์พระบรมสารีริกธาตุ.....	59
19 พิพิธภัณฑ์อาวุธและการสู้รบเขาค้อ.....	60
20 สิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณแหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์อาวุธเขาค้อ.....	63
21 อนุสรณ์สถานผู้เสียสละเขาค้อ.....	64
22 สิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณแหล่งท่องเที่ยวอนุสรณ์สถานผู้เสียสละเขาค้อ.....	67
23 พระตำหนักเขาค้อ.....	68
24 ป้ายและสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณแหล่งท่องเที่ยวพระตำหนักเขาค้อ.....	71
25 สิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณแหล่งท่องเที่ยวพระตำหนักเขาค้อ.....	72
26 จุดชมวิวทะเลหมอก.....	73
27 บริเวณแหล่งท่องเที่ยวจุดชมวิว (ทะเลหมอก).....	76

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
28 พระบรมธาตุเจดีย์กาญจนาภิเษก.....	77
29 สิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณแหล่งท่องเที่ยวพระบรมธาตุเจดีย์ กาญจนาภิเษก.....	80
30 เนินมหัศจรรย์.....	81
31 บริเวณแหล่งท่องเที่ยวเนินมหัศจรรย์.....	84

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ปัจจุบันการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่มีบทบาทต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย คนไทยทั่วประเทศจำนวนหลายล้านคนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยรายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม เพราะประเทศไทยมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าหลากหลาย ทั้งความสวยงามทางธรรมชาติ มรดกทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ภาพพจน์ของประเทศไทย ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ปลอดภัย แหล่งช้อปปิ้ง และอาหารไทย อันเป็นสิ่งอย่างหนึ่งที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเดินทางท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น โดยในแต่ละพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้นจะมีศักยภาพที่แตกต่างกันออกไปตามสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และมีปัจจัยเกื้อหนุนหลายประการทั้งด้านความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การคมนาคมขนส่ง การสื่อสาร การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ เป็นปัจจัยเสริมความต้องการด้านการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวมากขึ้น

จากความต้องการของนักท่องเที่ยวในการเดินทางท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น รวมถึงการเติบโตและพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในระยะเวลาที่ผ่านมา ผลกระทบของการท่องเที่ยวมิได้จำกัดเฉพาะด้านบวกในทางเศรษฐกิจ การส่งเสริมความสัมพันธ์ของมนุษยชาติ สันติภาพ ความเป็นมิตรไมตรี ความเข้าใจอันดีระหว่างเจ้าของบ้านและผู้มาเยือน การอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ความภาคภูมิใจ ความสำนึกและตระหนักในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนการรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ เท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงผลกระทบด้านลบอีกมากมายที่สำคัญ ได้แก่ ความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศและสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณใกล้เคียง อันเนื่องมาจากการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มจำนวนสูงขึ้น และรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายมากขึ้น ด้วยเหตุนี้จึงเกิดกระแสที่สำคัญต่อการท่องเที่ยว 3 ด้านคือ กระแสความต้องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กระแสความต้องการศึกษาเรียนรู้และกระแสด้านการพัฒนาโดยใช้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม จากทั้ง 3 กระแสนี้ จึงก่อให้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวในลักษณะยั่งยืน และรูปแบบหนึ่งที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุด คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) (วัฒนาพร สุญาษา. 2545)

จังหวัดเพชรบูรณ์ ตั้งอยู่ทางภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย มีแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงาม แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมทางอนุสรณ์สถาน โบราณวัตถุ ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ในปี พ.ศ. 2529 คณะรัฐมนตรีได้กำหนดให้เพชรบูรณ์เป็นจังหวัดท่องเที่ยวตามมติคณะรัฐมนตรี นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งพืชผลทางการเกษตรแหล่งใหญ่แห่งหนึ่งของประเทศ

เขาค้อ เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ามรดกโลก มียอดเขาสูงถึง 1,129 เมตร ลักษณะภูมิประเทศสวยงามคล้ายกับประเทศสวิตเซอร์แลนด์ มีอากาศหนาวตลอดปี โดยมีอุณหภูมิระหว่าง 18-25 องศาเซลเซียส เพราะได้รับอิทธิพลจากประเทศจีน ประกอบกับมียอดเขาสลับซับซ้อน แนวยาวเหยียดเรียงรายกันกว้างไกล เมื่อมีอากาศหนาวเย็นไหลผ่านจะปรากฏเมฆหมอกกระจายไปทั่ว มองดูคล้ายทะเลเมฆภูเขา เป็นที่มาของคำว่า ประตูล้อมเมฆทะเลภูเขาที่เขาค้ออีกทั้งเขาค้อเป็นแหล่งเพาะปลูกพืชผักผลไม้ของเมืองหนาว และอื่น ๆ ประกอบกับเขาค้อเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่กำลังพัฒนาตัวเองให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อน เพราะมีรีสอร์ทธรรมชาติ และโครงการจัดสรรที่ดินเพื่อสร้างบ้านพักผ่อนอยู่ในพื้นที่ จึงมีการผลักดันทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อร่วมส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยการประชาสัมพันธ์เชิญชวนนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวในอำเภอเขาค้อเพิ่มมากขึ้น มีการส่งเสริมด้านการบริการ ความสะอาดสบาย การคมนาคม ที่พัก ร้านอาหาร ร้านของที่ระลึก และสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ในการรองรับนักท่องเที่ยว

จากการพัฒนาการท่องเที่ยวข้างต้น การเน้นความสำคัญของการท่องเที่ยว ที่มีการพัฒนาควบคู่ไปด้วย ทำให้เกิดปัญหาผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ทางสังคม และวัฒนธรรม ซึ่งการเจริญเติบโตและการขยายตัวอย่างรวดเร็วของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยปราศจากการวางแผนการควบคุมและการจัดการที่ดี รวมทั้งจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น ย่อมส่งผลกระทบต่อสถานที่ท่องเที่ยว การจัดการที่ดีควรคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ และควรทราบศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละแห่ง เพื่อสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริม ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อตรวจสอบทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว ของอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
3. เพื่อกำหนดระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการศึกษาครั้งนี้ทำให้ทราบศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ตามองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้ง 4 ด้าน เพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว วางแผนสนับสนุน และพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยว มีข้อมูลตัดสินใจในการเดินทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. การเก็บข้อมูล

1.1 ผู้วิจัย สํารวจทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว ในแหล่งท่องเที่ยว 10 แห่งในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

1.2 ให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการท่องเที่ยว จำนวน 3 คน ประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตามแบบประเมินของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

2. เนื้อหา

การสำรวจศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้านตามที่สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬากำหนด ดังนี้

2.1 ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.2 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน

2.3 การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก

2.4 การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว

3. พื้นที่ที่ศึกษา

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ทำการเลือกพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหลัก ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวนรวม 10 แห่ง ได้แก่ 1) พระตำหนักเขาค้อ 2) อนุสรณ์สถานผู้เสียสละเขาค้อ 3) พิพิธภัณฑสถานธรรมชาติและศิลปกรรมเขาค้อ 4) น้ำตกศรีดิษฐ์และครกพลึงน้ำ 5) สวนสัตว์เปิดเขาค้อ 6) แก่งบางระจัน 7) จุดชมวิว 8) พระบรมธาตุเจดีย์กาญจนาภิเษก 9) หอสมุดนานาชาติเขาค้อและเจดีย์พระบรมสารีริกธาตุ 10) เนินมหัศจรรย์

4. ระยะเวลาที่ศึกษา

ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ แบ่งเป็น 2 ช่วง คือ

4.1 การรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน ระหว่างเดือนมกราคม พ.ศ. 2551 – เดือนมีนาคม พ.ศ. 2551

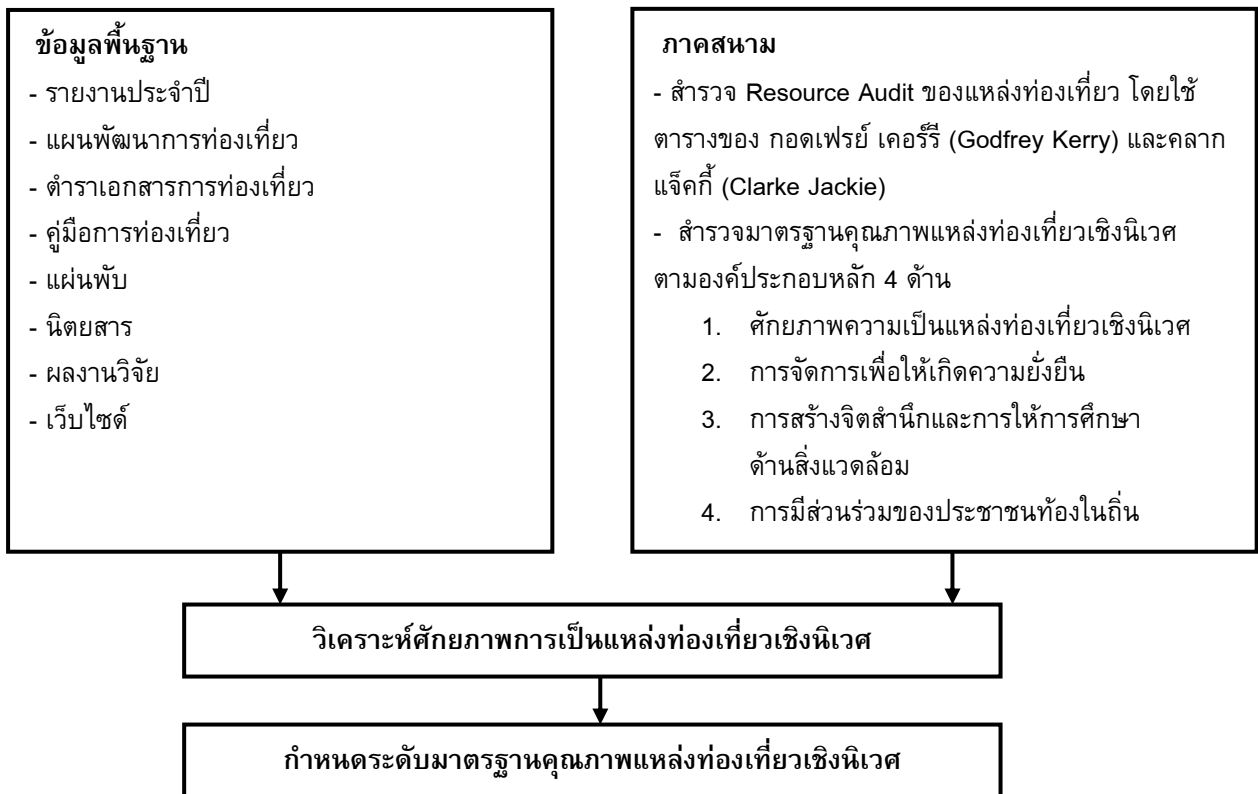
4.2 การลงพื้นที่เพื่อสำรวจศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ระหว่างวันที่ 28 – 29 มีนาคม พ.ศ. 2551

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้มีคำศัพท์เฉพาะเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ดังต่อไปนี้

- 1. ศักยภาพ** หมายถึง ระดับการประเมินของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อ ความพร้อม สภาพ ลักษณะของแหล่งท่องเที่ยว โดยพิจารณาจาก 4 องค์ประกอบหลัก ตามแบบประเมิน ของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ประกอบด้วย ศักยภาพความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การจัดการเพื่อให้เกิดความยั่งยืน การสร้างจิตสำนึกและการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น
- 2. แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ** หมายถึง สถานที่ท่องเที่ยวที่มีลักษณะเฉพาะถิ่น โดยเน้นความสำคัญของระบบนิเวศ ประวัติศาสตร์ หรือวัฒนธรรมของพื้นที่และความดึงดูดใจ
- 3. ผู้เชี่ยวชาญ** หมายถึง ผู้มีความรู้ เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในการท่องเที่ยว
- 4. เขาค้อ** หมายถึง สถานที่ที่เป็นที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในเขต อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
- 5. อนุสรณ์สถาน** หมายถึง สถานที่ที่สร้างขึ้นมาเพื่อเป็นการระลึกถึงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ หรือเป็นที่ระลึกถึงบุคคลสำคัญ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิดและทฤษฎีจากเอกสาร รวมทั้งผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการทำวิจัยดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ที่ศึกษา
2. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพ
4. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ที่ศึกษา

อาณาเขต

เพชรบูรณ์ เป็นจังหวัดในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย ตั้งอยู่บริเวณรอยต่อของพื้นที่ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางตอนบน อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครเป็นระยะทางประมาณ 346 กิโลเมตร จังหวัดพิษณุโลกประมาณ 170 กิโลเมตร และจังหวัดขอนแก่นประมาณ 240 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	จังหวัดเลย
ทิศใต้	ติดต่อกับ	จังหวัดลพบุรี
ทิศตะวันออกเฉียง	ติดต่อกับ	จังหวัดชัยภูมิและจังหวัดขอนแก่น
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	จังหวัดพิษณุโลก พิจิตร และ นครสวรรค์

การเดินทาง

สามารถเดินทางเข้าถึงได้ 2 เส้นทาง คือ

1.เส้นทางคมนาคมทางรถยนต์ ซึ่งมีคุณภาพเส้นทางอยู่ในเกณฑ์ดี ความกว้างของถนน 6 เมตรขึ้นไป เป็นจุดเชื่อมไปสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ทางหลวงหมายเลข 12) สำหรับเส้นทางสู่อำเภอต่างๆ จะมีระยะทางไกล แต่อาจจะพบเส้นทางชำรุดเล็กน้อย สามารถใช้เดินทางด้วยรถยนต์ได้ดี

2.เส้นทางคมนาคมทางอากาศ มีท่าอากาศยานตั้งอยู่ที่ตำบลลานป่า อำเภอหล่มสัก มีสายการบินให้บริการทุกวันจันทร์และพุธ โดย บริษัท พี.บี.แอร์ จำกัด ปัจจุบันไม่เปิดให้บริการ

ภาพประกอบ 2 แผนที่จังหวัดเพชรบูรณ์

ที่มา: สำนักงานจังหวัดเพชรบูรณ์. คู่มือท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบูรณ์. หน้า 5.

ภาพประกอบ 3 แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบูรณ์
ที่มา: ท่องเที่ยวเพชรบูรณ์. (2551). (ออนไลน์).

แหล่งท่องเที่ยว

ในเขตอำเภอเขาค้อ มีแหล่งท่องเที่ยว ที่นักท่องเที่ยวรู้จักหลายแหล่ง ดังนี้

พระตำหนักเขาค้อ ตั้งอยู่บนเขาป่า สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 1,270 เมตร เส้นทางรถเดินทางเดียว เส้นทางขึ้น-ลงค่อนข้างชัน การเดินทางต้องใช้ความระมัดระวัง การสร้างพระตำหนักเขาค้อมีวัตถุประสงค์ เพื่อน้อมเกล้าถวายแด่องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สำหรับใช้ทรงประทับแรมในโอกาสที่เสด็จออกตรวจเยี่ยมราษฎรในพื้นที่จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง และเพื่อเป็นการสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ที่ทรงพระราชทานคำแนะนำต่าง ๆ ตลอดจนพระราชทานทรัพย์สินส่วนพระองค์พระราชดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ จนเหตุการณ์สงบร่มเย็นในที่สุด

อาคารพระตำหนักเขาค้อเป็นตึกชั้นเดียวรูปครึ่งวงกลม ออกแบบโดย หม่อมหลวงตรีทศยุทธ เทวกุล วิศวกรก่อสร้าง ดร.รชฏ กาญจนวิชัย การก่อสร้างใช้กำลังจาก ช. พัน 4 แล้วเสร็จในปีพ.ศ.2528 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้เสด็จมาทรงกระทำพิธีเปิดเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2528 มองจากจุดที่ตั้งพระตำหนักสามารถมองเห็นทิวทัศน์บริเวณใกล้เคียงที่สวยงาม ในบริเวณพระตำหนักได้จัดตกแต่งดอกไม้ประดับไว้อย่างสวยงาม

อนุสรณ์ผู้เสียสละเขาค้อ (ฐานกรุงเทพฯ) ตั้งอยู่บนยอดเขาสร้างด้วยหินอ่อนรูปทรงสามเหลี่ยม สร้างขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์ให้ระลึกว่า “ครั้งหนึ่งเราคนไทยด้วยกันเองต้องต่อสู้กันเอง เพราะความขัดแย้งทางอุดมการณ์” เริ่มก่อสร้างเมื่อ พ.ศ.2526 โดยศาสตราจารย์ดร.กฤษฎา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา เป็นวิศวกรผู้ออกแบบปี พ.ศ.2526 พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก ได้เดินทางมากระทำพิธีวางศิลาฤกษ์อนุสรณ์ การสร้างได้รับเงินบริจาคจากประชาชนและข้าราชการทุกฝ่าย และออกแบบสร้างดังนี้

รูปทรงสามเหลี่ยม หมายถึง การปฏิบัติกรร่วมกันระหว่าง พลเรือน ตำรวจ ทหาร ในการเข้ามาดำเนินการปราบปรามเพื่อให้เกิดความสงบขึ้นในพื้นที่

ฐานอนุสรณ์ กว้าง 11 เมตร หมายถึง ปี พ.ศ.2511 ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ได้เริ่มปฏิบัติการอย่างรุนแรงในพื้นที่แถบนี้

ความสูงจากแท่นบูชาถึงยอดอนุสรณ์ 24 เมตร หมายถึง ปี พ.ศ.2524 อันเป็นปีที่เปิดยุทธการครั้งใหญ่ เพื่อปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ (ผกค.)

ความกว้างของฐานสามเหลี่ยม ด้านละ 2.6 เมตร หมายถึงปี พ.ศ.2526 อันเป็นปีที่ก่อสร้างอนุสรณ์ มีกำลังพลที่สูญเสียที่จารึกไว้ในอนุสรณ์ทั้งสิ้น จำนวน 1,229 คน

พิพิธภัณฑ์อาวุธและการสู้รบเขาค้อ (ฐานอิทธิ) ตั้งอยู่บนยอดเขาค้อ เดิมเป็นฐานยิงปืนใหญ่สนับสนุนให้กับหน่วยที่เข้าปฏิบัติการกวาดล้างผู้ก่อการร้ายฯ ปัจจุบันได้จัดเป็นพิพิธภัณฑ์ โดยจัดแสดงอาวุธยุทโธปกรณ์ที่เสียหาย ระหว่างการสู้รบของฝ่ายเราและฝ่ายตรงกันข้าม “ฐานอิทธิ” ตั้งชื่อเป็นอนุสรณ์แด่ พันเอกอิทธิ สิมารักษ์ ซึ่งได้เสียชีวิตในระหว่างปฏิบัติหน้าที่บนเขาค้อ

น้ำตกศรีดิษฐ์และครกพลังน้ำ ตั้งอยู่บริเวณกิโลเมตรที่ 10-11 ถนนกาญจบุรีรังสี ที่มีความสวยงามทางธรรมชาติ มีลานกว้างสำหรับเล่นน้ำได้ เดินเล่นน้ำตกเข้าไปจะเป็นที่ตั้งของครกพลังน้ำ ซึ่งเคยเป็นบริเวณอยู่อาศัยของ ผกค. ปัจจุบันทางราชการได้จัดให้มีการตกแต่งสภาพบริเวณน้ำตกให้มีความร่มรื่นและสวยงาม

สวนสัตว์เปิดเขาก่อ (สถานีเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าเพื่อเศรษฐกิจเขาก่อ) เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ.2528 อยู่ห่างจากน้ำตกศรีดิษฐ์ประมาณ 6 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 12,500 ไร่ โครงการสวนสัตว์เปิด อยู่ในการดำเนินการของศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าเขาก่อ กองอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า กรมป่าไม้ ซึ่งขณะนี้ได้ปล่อยพันธุ์สัตว์ป่าไปแล้ว เช่น กวาง เก้ง เนื้อทราย นกยูง เป็นต้น

แก่งบางระจัน ตั้งอยู่บริเวณลำน้ำเข็ก ตำบลหนองแม่เฒ่า ซึ่งเดิม ผกค. ได้ใช้บริเวณนี้เป็นที่หลบซ่อนจากการกวาดล้าง เป็นแก่งที่มีโขดหินที่มีความสวยงามเป็นชั้นๆ มีน้ำไหลผ่านตลอดปี สามารถล่องแก่งและเล่นน้ำได้ และมีสิ่งแวดล้อมที่งดงามเหมาะสมสำหรับการพักผ่อน

สถานีทดลองเกษตรที่สูงเขาก่อ เป็นสถานีทดลองปลูกพืชในพื้นที่สูง เพื่อแจกจ่ายให้กับราษฎรนำไปปลูกในพื้นที่ของตนและบริเวณสถานีฯ ได้มีการปลูกไม้ดอกไม้ประดับเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เที่ยวชม

อนุสรณ์จันทิย ตั้งอยู่บริเวณบ้านสิมารักษ์ เป็นอนุสรณ์แด่ทหารอาสาจากหน่วยรบกองพล 93 ซึ่งเข้ามาช่วยรบในพื้นที่เขาก่อ และได้เสียชีวิต

ถ้ำ ผกค. 4 ถ้ำ ตั้งอยู่บริเวณบ้านสิมารักษ์ซึ่งเดิมเป็นแหล่งหลบซ่อนของ ผกค. ปัจจุบันได้บำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพที่ดี และสามารถเข้าชมได้

จุดชมวิว อยู่ระหว่างเส้นทางสายสะเดาพะวง-นางิ้ว บริเวณกิโลเมตรที่ 19-20 ณ บริเวณนี้จะมองเห็นทิวทัศน์ของเมืองเพชรบูรณ์ และกิโลเมตรที่ 20 มีศาลาชมวิว ซึ่งสามารถมองเห็นทิวทัศน์บริเวณพระตำหนักเขาก่อ และอนุสรณ์ผู้เสียสละเขาก่อ

พระบรมธาตุเจดีย์กาญจนาภิเษก และสำนักสงฆ์วิชฌมัยบุญญาราม สำนักสงฆ์วิชฌมัยบุญญาราม ก่อสร้างเมื่อ พ.ศ.2528 โดยพระครูวินัยธรศุประภาศิริ และเป็นผู้ดูแลสำนักสงฆ์แห่งนี้มาตลอด สำนักสงฆ์แห่งนี้ตั้งอยู่บริเวณบ้านเขาก่อ ม.1 ต.เขาก่อ มีเนื้อที่ประมาณ 30ไร่ เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2529 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ทรงบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ พระองค์ละ 9 องค์ และพระธาตุสาวกองค์ลงในพระสถูปอุโบสถวัดบวรฯ และโปรดเกล้าฯ ให้พลเอกพิจิตร กุลละวานิช อันเชิญกุดันพระบรมสารีริกธาตุมายังวัดวิชฌมัยบุญญาราม เมื่อวันที่ 14 มกราคม 2530 เพื่อเป็นที่สักการบูชาของพุทธศาสนิกชนในพื้นที่เขาก่อ

ทุ่งนางพญาและทุ่งนางพญาเมืองเลน อยู่ในอุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวงเป็นทุ่งหญ้าสะวันนา ที่มีทิวทัศน์สวยงามเหมาะแก่การพักผ่อนและทำกิจกรรมศึกษาธรรมชาติ

ไร่ บี.เอ็น. อยู่บ้านขอนแก่น ม.11 ต.แคมป์สน ดำเนินการโดย คุณบรรเจิด คู่กันวงศ์ มีเนื้อที่ประมาณ 1,000 ไร่ ปลูกผัก ผลไม้หลายชนิด เช่น บรอกโคลี แครอท ผักกาดหอม ห่อสตรอเบอร์รี่ และดอกไม้พันธุ์ต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ และผลิตภัณฑ์แปรรูปไว้เพื่อจำหน่าย

หอสมุดนานาชาติเขาค้อและเจดีย์พระบรมสารีริกธาตุ อยู่บ้านกองเนียม ม.4 ต.เขาค้อ จัดสร้างโดย นายจรัส พัวช่วย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นห้องสมุดซึ่งมีหนังสือจากต่างประเทศจำนวนมาก เป็นแหล่งความรู้ทางวิชาการมีเครื่องใช้สมัยโบราณ บริเวณที่ตั้งได้ปลูกต้นไม้พันธุ์ต่าง ๆ ไร่อย่างสวยงาม

เนินมัทศจรีย์ ตั้งอยู่บริเวณกิโลเมตรที่ 17-18 ของเส้นทางสายน้ำวัง-สะเดาะพง เมื่อขับรถผ่านไปและทดลองหยุดรถบริเวณเส้นทางสีขาว จะพบกับความมหัศจรรย์ของเนิน ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ภาพลวงตา รถจะถอยหลังตามแรงโน้มถ่วงของโลก

น้ำตกสันติสุข ตั้งอยู่บริเวณบ้านห้วยน้ำขาว ม.1 ต.เข็กน้อย เป็นน้ำตกขนาดใหญ่มีน้ำไหลทั้งปี การคมนาคมสะดวก มีถนนลาดยางถึงน้ำตก

น้ำตกสามสิบคด ตั้งอยู่บริเวณบ้านรัตนาคำเที่ยง เป็นน้ำตกที่มีความสวยงามทางธรรมชาติ สรรวจและปรับปรุงโดยชุดควบคุมลุ่มน้ำเข็ก (เดิม) อำเภอเขาค้อ และราษฎรบ้านรัตนาคำเที่ยง ร่วมมือกัน

น้ำตกเข็กน้อย หรือน้ำตกสาวน้อย ตั้งอยู่บริเวณด้านหลัง อบต.เข็กน้อย ต.เข็กน้อย ไปประมาณ 100 เมตร เป็นน้ำตกที่ไหลจากหน้าผาสูงชัน ความสูงประมาณ 50 เมตร

แหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว มีความหลากหลายทั้งทางธรรมชาติ อนุสรณ์สถานที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ทางการสู้รบ แต่ที่เป็นแหล่งหลัก ๆ ในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ที่ผู้วิจัยได้เลือกในการทำวิจัยมี 10 แหล่ง คือ แก่งบางระจัน สวนสัตว์เปิดเขาค้อ น้ำตกศรีดิษฐ์และครกพลังน้ำ หอสมุดนานาชาติและเจดีย์พระบรมสารีริกธาตุ พิพิธภัณฑ์อาวุธและการสู้รบเขาค้อ อนุสรณ์สถานผู้เสียสละเขาค้อ พระตำหนักเขาค้อ จุดชมวิว (ทะเลหมอก) พระบรมธาตุเจดีย์กาญจนาภิเษก และเนินมัทศจรีย์

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวที่ให้ความรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ มีกระบวนการรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่ตอบสนองความต้องการเหล่านี้ได้ คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือ Ecotourism

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือ Ecotourism เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หรือ Sustainable tourism มีบทบาทสำคัญต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยรวมของประเทศ ทั้งในเชิงเศรษฐกิจและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณข้างเคียง

1. ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

Ecotourism มาจากคำผสมภาษาอังกฤษระหว่างคำว่า Ecology แปลว่านิเวศวิทยา กับคำว่า Tourism แปลว่า การท่องเที่ยว ในวงการท่องเที่ยวและแวดวงวิชาการที่เกี่ยวข้องยังได้ใช้คำภาษาอังกฤษอื่นๆ ที่สำคัญและมีความหมายใกล้เคียงกัน เช่น Nature-based Tourism, Green Tourism, Bio Tourism แทน Ecotourism ได้เช่นกัน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว. 2539) เพื่อป้องกันให้เห็นว่าเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติหรือวัฒนธรรมท้องถิ่น แม้จะมีการบัญญัติคำว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” จากราชบัณฑิตยสถาน แต่ก็ยังมีนักวิชาการหลายกลุ่มใช้คำว่า Ecotourism ในความหมายว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ดรรชนี และสุระเชษฐ์. 2539) ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้ในความหมายของ Ecotourism อาจใช้คำว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” หรือ “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” ก็ได้

นิยามและความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

เซบาลอส ลาสคูเรน (Hector Ceballos – Lascurain. 1988) ได้กล่าวในสหภาพสากลว่าด้วยการอนุรักษ์ (International Union of the Conservation of Nature and Nature Resources = IUCN) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นการท่องเที่ยวแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติ โดยไม่ให้เกิดการรบกวนหรือทำความเสียหายแก่ธรรมชาติ แต่มีวัตถุประสงค์เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืช และสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาติ

บู (Boo. 1991) ได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวแบบอิงธรรมชาติ ที่เอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์อันเนื่องมาจากการมีรายได้สำหรับการปกป้องดูแลรักษาพื้นที่ การสร้างงานให้ชุมชนท้องถิ่นพร้อมทั้งให้การศึกษาค้นคว้าและสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม

The Ecotourism Society (1997) (จุลสารการท่องเที่ยวปีที่20 ฉบับที่ 4 2544: 50) ได้ให้ความหมายว่า การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ ซึ่งต้องอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและคำนึงถึงประชาชนในท้องถิ่นให้มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี

เวสเตอร์น (D. Western.1993:8) ได้ปรับปรุงคำจำกัดความจากนิยามขององค์กรภาคเอกชนด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ “การเดินทางท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติซึ่งมีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นดีขึ้น”

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2539: 31) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การท่องเที่ยวธรรมชาติที่ครอบคลุมถึงเนื้อหาสาระด้านการศึกษา การเข้าใจธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และมีการจัดการเพื่อรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ คำว่าธรรมชาติสิ่งแวดล้อมครอบคลุมถึงขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นด้วย ส่วนคำว่ารักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืนหมายถึง การบันทึบผลประโยชน์ต่างๆ กลับสู่ชุมชนท้องถิ่นและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

โดยสรุป คำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความหมายที่หลากหลาย และแตกต่างกันออกไป ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ความหมายที่สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540:2-51) กำหนดความหมายให้ ซึ่งคำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) คือ “การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน”

จากนิยามและความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ข้างต้น จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความแตกต่างไปจากการท่องเที่ยวแบบดั้งเดิม (Conventional tourism) กล่าวคือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีขอบเขตในการพิจารณาที่ลึกซึ้งและให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์เป็นหลัก ดังนั้นจึงสามารถสรุปวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ 4 ประการ (ยูดี นิรันดร์ ตระกูล. 2538: 53 – 55) คือ

- 1) เพื่อพัฒนาจิตสำนึก (Awareness) และความเข้าใจ (Understanding) ของนักท่องเที่ยวในการทำคุณประโยชน์แก่สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ
- 2) เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ที่มีคุณค่าสูงให้แก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนแหล่งท่องเที่ยว
- 3) เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชุมชนที่แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่
- 4) เพื่อดูแลรักษาและคงไว้ซึ่งคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว

นอกจากนี้ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศยังมุ่งเน้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่น่าสนใจของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม (Indigenous attraction) ที่ปรากฏในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เพื่อเปิดโอกาสให้มีการศึกษาเรียนรู้และสร้างความพึงพอใจเกี่ยวกับความหลากหลายและวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนเหล่านั้นด้วย

2. องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ในประเทศไทย ได้มีนักวิชาการและหน่วยงานต่างๆ กำหนดองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้เช่นกัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ศุภชัยวิชัยปาไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2538: 3-4 – 3-5) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีองค์ประกอบสำคัญที่ควรพิจารณาอยู่ 3 ประการ คือ

- 1) การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถือเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ หากธรรมชาติและระบบนิเวศได้รับผลกระทบจากการใช้ประโยชน์ในรูปแบบใดก็ตาม โอกาสที่ธรรมชาติและระบบนิเวศเหล่านั้นจะเสื่อมโทรมลงหรือถูกทำลายให้ด้อยคุณค่าลงไปก็มีอยู่สูง ดังนั้น การให้ความรู้ความเข้าใจ รวมทั้งการสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนเกี่ยวกับความจำเป็นในการปกป้องรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อให้คงอยู่สนองความต้องการของ

คนทั่วไปจึงเป็นสิ่งที่จะต้องกระทำ นอกจากนี้การสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ยังรวมไปถึงบุคคลกลุ่มต่าง ๆ เช่น ราษฎรในท้องถิ่น มัคคุเทศก์ และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวด้วย ทั้งนี้วิธีการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์มีหลายรูปแบบ แต่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น มักจะเน้นวิธีการจัดทำโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติ (Interpretation programs) เช่น การจัดให้มีศูนย์สื่อความหมายธรรมชาติ (Interpretation center) ในแหล่งท่องเที่ยว จัดให้มีเอกสารสิ่งพิมพ์ที่จำเป็นต่อการศึกษาเรียนรู้ จัดให้มีนิทรรศการหรือแผ่นป้ายบรรยายตามบริเวณหรือจุดท่องเที่ยวต่าง ๆ จัดให้มีเส้นทางเดินเท้าหรือทางเดินป่า ที่ให้ประสบการณ์ในการเรียนรู้ธรรมชาติหลากหลายแก่ผู้มาเยือน รวมไปถึงการฝึกอบรมมััคคุเทศก์และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถชี้แนะและอธิบายเกี่ยวกับธรรมชาติและนิเวศวิทยาของสิ่งต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวพบเห็น

2) ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว องค์ประกอบนี้มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบแรก กล่าวคือ นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-tourist) มักเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความปรารถนาหรือสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติในลักษณะต่างๆ และสภาพภูมิทัศน์ตามธรรมชาติ ตลอดจนแหล่งธรรมชาติที่ยากลำบากต่อการเดินทางและทำทนาย (Kutay. 1989: 31 - 34) และมักไม่สนใจความสะดวกสบาย เช่น การเดินทางท่องเที่ยวแบบชายหาด พักตามรีสอร์ทหรือโรงแรมที่หรูหรา กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงต้องการการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติแวดล้อมมากกว่า ดังนั้น การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงต้องพิจารณาถึงการจัดให้มีการสื่อความหมายธรรมชาติเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติในแง่มุมต่างๆ ทั้งในระดับกว้างและระดับที่ลึกซึ้ง ซึ่งเท่ากับเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ให้แก่นักท่องเที่ยวและได้รับความพึงพอใจกลับไป

3) การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น สภาพทางเศรษฐกิจและชุมชนท้องถิ่นที่ตั้งอยู่ภายในและรอบๆ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เช่น อุทยานแห่งชาติ ควรได้รับการพิจารณาให้เป็นวัตถุประสงค์หรือองค์ประกอบที่สำคัญของการส่งเสริมและจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะการท่องเที่ยวมีบทบาทที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนท้องถิ่นในระยะยาวมากกว่ากิจกรรมอื่นๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อความอยู่รอดของธรรมชาติแวดล้อม ดังนั้นการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรูปแบบต่างๆ จะช่วยให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม รูปแบบของการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ การลงทุนเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดเล็กที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต่ำ (Low scale - low impact tourism development) การเป็นมััคคุเทศก์ (Nature guides) การนำสินค้าที่เป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านมาขายแก่นักท่องเที่ยว และการจ้างงานในส่วนบริการอื่นๆ เป็นต้น ทั้งนี้การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในกิจการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่าจะช่วยปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่นให้ดีขึ้นในระยะยาว จะทำให้ชุมชนท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พื้นที่อนุรักษ์ประเภทต่างๆ และลดการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติลง ซึ่งเท่ากับว่าเป็นการช่วยส่งเสริมเรื่องการอนุรักษ์ ซึ่งมีความสำคัญต่อสังคมส่วนรวมระดับประเทศอีกด้วย

สุรเชษฐ์ เศรษฐมาต (2538: 14 – 16) กำหนดองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ 4 ประการ คือ

1) Ecologically sensitive หมายถึง จิตสำนึกหรือความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ ซึ่งผู้รับผิดชอบ ได้แก่ ผู้ประกอบการ หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับพื้นที่ นักท่องเที่ยว และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในส่วนต่างๆ ดังนั้นการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงต้องนำส่วนประกอบ (Component) ในเรื่องความรับผิดชอบต่อธรรมชาติและจิตสำนึกเข้ามาเป็นแนวทางในการจัดการ

2) Low impact หมายถึง ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสังคมน้อยที่สุด ซึ่งตรงกันข้ามกับการท่องเที่ยวเป็นหมู่คณะ (Mass tourism) ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้นในบริหารและจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องคำนึงถึงผลกระทบจากการท่องเที่ยวเป็นสำคัญ ทั้งนี้รวมถึงการไม่ควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดใหญ่ ถาวร หรือมีปริมาณค่อนข้างมาก แต่จะเน้นสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดเล็ก มีความสะดวกสบายพอสมควร สอดคล้องผสมกลมกลืนไปกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

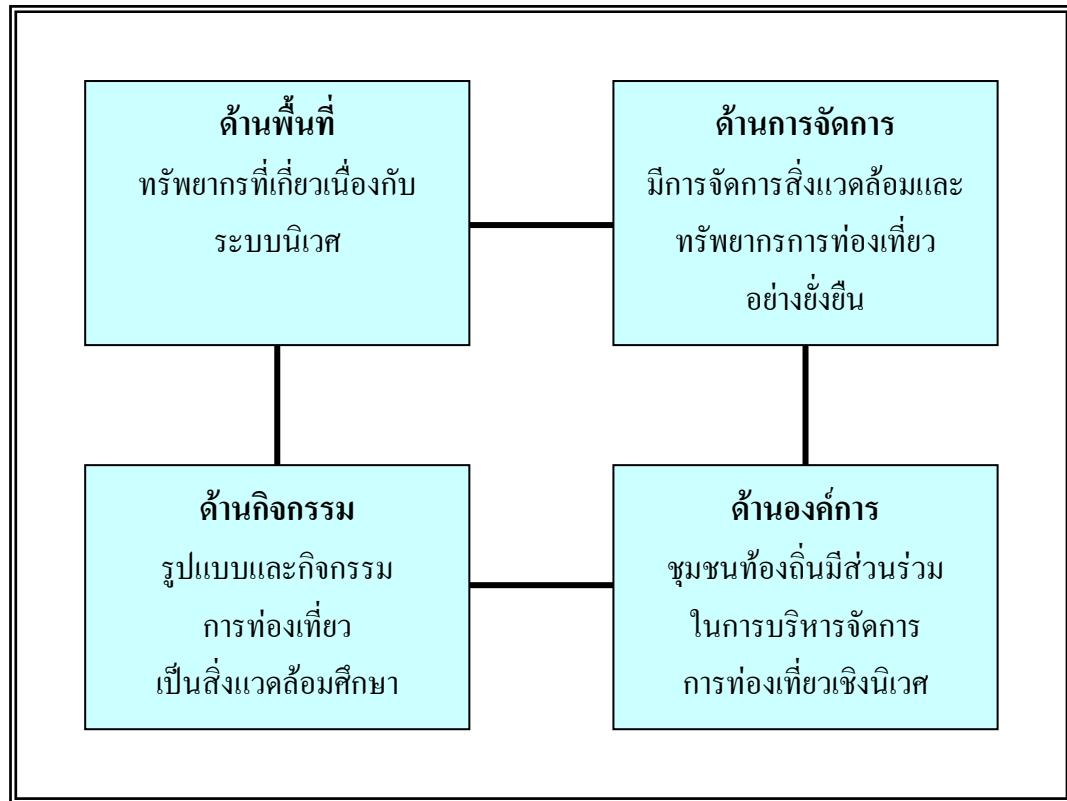
3) Education หมายถึง จะต้องให้บริการข้อมูลข่าวสารเพื่อให้นักท่องเที่ยว ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว หรือผู้เข้าไปใช้ประโยชน์ เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ คู่มือศึกษาธรรมชาติ เป็นต้น นอกจากนี้ควรจัดให้มีมัคคุเทศก์ที่มีคุณภาพ โดยจะต้องฝึกอบรมมัคคุเทศก์เฉพาะทางที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนิเวศวิทยา ระบบนิเวศ และธรรมชาติให้มากขึ้น

4) Local benefit หมายถึง การกระจายรายได้ไปสู่คนในท้องถิ่น ให้ได้รับผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการท่องเที่ยว คือ เปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการให้บริการทางการท่องเที่ยว เช่น ที่พัก อาหาร สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ รวมทั้งการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นด้วย

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2538: 7-8) กล่าวถึงหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Principles of ecotourism) มี 8 ประการ ดังนี้

- 1) มีพื้นฐานอยู่บนธรรมชาติ วัฒนธรรม และชุมชน (Nature-based / Cultural-based / Community-based)
- 2) มีการบริหารจัดการที่ยั่งยืน (Sustainably managed)
- 3) คำนึงถึงสังคมวัฒนธรรม (Inclusive of social and cultural aspects)
- 4) ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวและคนในท้องถิ่น (Educational to tourist and local people)
- 5) คนในท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์ (Benefit to local people)
- 6) คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วม (Involvement of local people)
- 7) แหล่งท่องเที่ยวต้องเป็นของแท้ดั้งเดิม (Product authentic)
- 8) นักท่องเที่ยวมีความพอใจ (Tourist satisfaction)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544: 2 – 4) ได้กำหนดองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ 4 ประการเป็นแนวทาง โดยมีรายละเอียดดังภาพประกอบ

ภาพประกอบ 4 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2544). *แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ*. หน้า 2.

1) องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Identity or authentic or endemic or unique) ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (Ecosystem) ในพื้นที่นั้นๆ ดังนั้นองค์ประกอบด้านพื้นที่จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ (Nature-based tourism)

2) องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ (Responsible travel) ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน (Sustainably managed tourism) เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ (Responsible travel) ที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม

3) องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ (Learning process) โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental education-based tourism)

4) องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่น (Involvement of local community or people participation) ที่มีส่วนร่วมในการคิด การวางแผน ปฏิบัติตามแผน ได้รับผลประโยชน์ ติดตามตรวจสอบ ตลอดจนร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว อันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น ทั้งการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและการได้รับผลตอบแทน เพื่อนำกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดแล้วท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ท้องถิ่นในที่นี้เริ่มต้นจากระดับรากหญ้า (Grass root) จนถึงการปกครองส่วนท้องถิ่น และอาจรวมไปถึงการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน (Community participation-based tourism)

กล่าวโดยสรุป จะเห็นว่า องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบไปด้วย 4 ด้าน คือ ด้านพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยวนั้นต้องเป็นพื้นที่ธรรมชาติ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้านการจัดการ มีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม ด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นกิจกรรมที่ให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกที่รับผิดชอบต่อทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นการกระจายรายได้ไปสู่คนในท้องถิ่น ให้ได้รับผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการท่องเที่ยว

แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพ

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พิจารณาจากสภาพทรัพยากรที่มีความเหมาะสม มีลักษณะเฉพาะและคงลักษณะพื้นถิ่น โดยเน้นความสำคัญของระบบนิเวศ หรือวัฒนธรรมของพื้นที่ และความดึงดูดใจว่ามีมากน้อยเพียงใด เพื่อให้ความสำคัญที่แตกต่างกันในแต่ละปัจจัย เช่น สภาพธรรมชาติ ความสำคัญของระบบนิเวศ ความเด่นด้านกายภาพ ความสวยงามของธรรมชาติ

แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสามารถรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีระบบนิเวศสมบูรณ์ มีความสำคัญมากต่อการศึกษาเรียนรู้และการอนุรักษ์ รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ มีความดึงดูดใจ และมีโอกาสจัดกิจกรรมเชิงนิเวศได้มาก อีกทั้งมีองค์ประกอบที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวด้านอื่นๆ นอกจากนี้แหล่งท่องเที่ยวที่มีการจัดการที่ดี จะมีศักยภาพสูงในการนำมาใช้ส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ก่อน โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อพื้นที่ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย : 2542)

1. ความหมายของคำว่า “ศักยภาพ”

ราชบัณฑิตยสถาน (2542: 1095) ได้ให้ความหมายของศักยภาพ หมายถึง ภาวะแฝงอำนาจ หรือคุณสมบัติที่มีแฝงอยู่ในสิ่งต่างๆ อาจทำให้พัฒนาหรือให้ปรากฏเป็นสิ่งที่ ประจักษ์ได้

วิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์ (2529: 40 - 42) ได้ให้คำจำกัดความคำว่า “ศักยภาพ” หมายถึง ความสามารถหรือความพร้อมในตัวเองของสิ่งหนึ่งสิ่งใด ที่จะเอื้ออำนวยต่อการพัฒนา การปรับปรุง การจัดการ หรือการเข้าทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ขึ้น ฉะนั้นแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งจึงมีศักยภาพหรือความสำคัญของตัวเองแตกต่างกันออกไป การพิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ต่างๆ จำเป็นต้องพิจารณาถึงความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว ว่าสมควรปรับปรุง หรือพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใดก่อนในลำดับแรก โดยได้เสนอหลักเกณฑ์การพิจารณาและกำหนดศักยภาพหรือความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว โดยพิจารณาจากองค์ประกอบหลักๆ ดังนี้

1.) คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ความสวยงาม ลักษณะเด่นในตัวเอง ความเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ความเป็นมา ความสำคัญทางลัทธิและศาสนา บรรยากาศ สภาพภูมิทัศน์ทางธรรมชาติ และวิถีชีวิตโดยรอบ เป็นต้น

2.) สภาพการเข้าถึง ได้แก่ สภาพของเส้นทางลักษณะการเดินทางใช้วิธีใด ระยะทางจากตัวเมืองไปยังแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

3.) สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ที่พักแรม ร้านอาหาร เครื่องดื่ม สถานบริการต่างๆ ระบบไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ สถานรักษาพยาบาล การรักษาความปลอดภัย เป็นต้น

4.) สภาพแวดล้อม ได้แก่ สภาพทางกายภาพ สภาพอากาศ กลิ่น เสียง ควัน ระบบนิเวศ และสภาพอื่นๆ ของแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณใกล้เคียง

5.) ข้อจำกัดในการรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ ข้อจำกัดทางพื้นที่ ข้อจำกัดทางการบริการสาธารณูปโภค ปัญหาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว เป็นต้น

6.) ความมีชื่อเสียงในปัจจุบัน ได้แก่ ความเป็นผู้รู้จักแพร่หลายของแหล่งท่องเที่ยว จำนวนนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง

จุฑามาศ ไชยศรี (2536: 32-33) ได้แบ่งองค์ประกอบที่สำคัญ ที่นำมาเป็นตัวบ่งชี้ศักยภาพ ของแหล่งท่องเที่ยว 4 ประการ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1.) ปัจจัยจูงใจหลักของแหล่งท่องเที่ยว พิจารณาความสำคัญของสถานที่ตั้ง และลักษณะของแหล่งท่องเที่ยว นั้น ต่อความต้องการ นักท่องเที่ยวหลายๆด้าน เช่น ความต้องการทางด้านความสงบ ความสนุกสนานตื่นเต้น การหาประสบการณ์และความจริง ซึ่งปัจจัยจูงใจหลัก แบ่งได้เป็น 3 ชนิด คือ

1.1) ปัจจัยจูงใจด้านธรรมชาติ (Natural assets) ได้แก่ หาดทราย ชายทะเล ป่าไม้ น้ำตก เป็นต้น

1.2) ปัจจัยจูงใจทางด้านประวัติศาสตร์และศาสนา (Historical and Religious assets) ได้แก่ แหล่งประวัติศาสตร์และโบราณคดี วัด อนุสาวรีย์ เป็นต้น

1.3) ปัจจัยจูงใจทางด้านกิจกรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น (Contemporary) ได้แก่ ศิลปะวัฒนธรรม ประเพณี การดำเนินชีวิต เป็นต้น

2.) ปัจจัยประกอบ ได้แก่ สภาพแวดล้อม ภูมิอากาศ ภูมิประเทศ และลักษณะ ภูมิทัศน์ อันเป็นเอกลักษณ์ สภาพเศรษฐกิจและสังคม ความปลอดภัยธรรมชาติและการเมือง

3.) ปัจจัยสนับสนุนและสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวก ในด้าน ที่พักและอาหารแก่นักท่องเที่ยว การให้ข่าวสารและการประชาสัมพันธ์ สิ่งอำนวยความสะดวก ด้านบันเทิง และร้านค้าของที่ระลึก

4.) ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคม พิจารณาโครงข่ายการคมนาคม ทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศที่สะดวก บริการสาธารณะ เช่น ไฟฟ้า การกำจัดขยะ สิ่งปฏิภูล ตลอดจนระบบสื่อสารโทรคมนาคม

ลองแมน (Longman. 1987 : 805) ให้ความหมายว่า ศักยภาพ หมายถึง พลังความสามารถ ของบุคคลที่ซ่อนเร้นอยู่ในตน หากมีการกระตุ้นจากบุคคลหรือสิ่งแวดล้อม จะสามารถแสดงพลังหรือความสามารถที่มีอยู่ออกมาใช้ได้ หรือยับยั้งพลังที่มีอยูมิให้บังเกิดขึ้น

วิกทอเรีย นิวเฟลด์ท์ (Victoria Neufeldt. 1990 : 460) ให้ความหมายว่า ศักยภาพ หมายถึง พลังหรืออำนาจที่มีอยู่ในบุคคลซึ่งสามารถดึงออกมาใช้ หรือแสดงออกมาได้หากได้รับการ กระตุ้นจากสิ่งภายนอก

จากที่กล่าวมาแล้วผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า ศักยภาพ หมายถึง ความสามารถ หรือ ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว ในด้านต่าง ๆ ที่จะรองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการในแหล่งท่องเที่ยว นั้น โดยมีองค์ประกอบของคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อม ข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว ความมีชื่อเสียงในปัจจุบัน ที่สามารถสนองตอบ ตามความต้องการของนักท่องเที่ยวในแต่ละรูปแบบได้อย่างเหมาะสม

2. เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

เกณฑ์ในการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทยได้ทำการศึกษาเพื่อให้สอดคล้อง กับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและ เกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศมีการจัดการที่ยั่งยืน ตลอดจนมุ่งเน้นให้การส่งเสริมด้านการศึกษาเรียนรู้ รวมทั้งจัดให้มีการมีส่วนร่วมของประชาชนดังนั้นจึงได้กำหนดเกณฑ์เพื่อคัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่มี ศักยภาพรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเบื้องต้นไว้ดังนี้ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แห่งประเทศไทย. 2540 : 3-12,3-14 คือ

1.) ศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว พิจารณาจากสภาพทรัพยากรที่ เหมาะสมมีเอกลักษณ์เฉพาะ โดยเน้นความสำคัญของระบบนิเวศ หรือวัฒนธรรมท้องถิ่น และ ความดึงดูดใจ ว่ามีมากน้อยเพียงใด เพื่อให้มีความสำคัญที่ต่างกันในแต่ละปัจจัยดังนี้

1.1) ชนิดของแหล่งท่องเที่ยว พิจารณาจากแวดล้อมทางธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว โดยเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพธรรมชาติดั้งเดิม หรือเป็นแหล่งที่สภาพธรรมชาติถูกดัดแปลง ตกแต่งบางส่วน แต่ยังคงสภาพเดิมไว้เป็นหลัก หรือเป็นแหล่งธรรมชาติที่สร้างขึ้นโดยการผสมผสาน จำลองหรือตกแต่งใหม่ โดยไม่มีลักษณะเป็นระบบนิเวศที่เหมาะสมกับสภาพ พื้นที่ที่มีค่าต่อความเป็น แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน้อยลงตามลำดับ

1.2) องค์ประกอบที่เป็นเอกลักษณ์ พิจารณาความสำคัญ ของระบบนิเวศ ความสมบูรณ์ ความหมายหลายความสัมพันธ์ที่เป็นระบบในพื้นที่ ความโดดเด่นด้านศักยภาพ คือมีความโดดเด่น มาก หรือมี ความโดดเด่นลดลงตามลำดับ มีองค์ประกอบด้าน ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์และ วัฒนธรรมที่ผสมผสาน หรือเพิ่มความดึงดูดใจ มากน้อยเพียงไร

2.) ศักยภาพของการจัดการ พิจารณาจากสภาพการจัดการในปัจจุบันว่า อยู่ในกรอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากน้อยเพียงใด การพิจารณาการจัดการนี้ จะบ่งชี้ถึงโอกาสในการเพิ่มศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวให้สูงขึ้นได้ ศักยภาพการจัดการประกอบด้วย

2.1) มีการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมพิจารณาจากรูปแบบการจัดสื่อ ความหมาย กิจกรรมด้านการศึกษามีลักษณะของการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว

2.2) การจัดการป้องกันและรักษาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวพิจารณาจากการ มีการรักษา และคุ้มครองสิ่งแวดล้อม โดยมีมาตรการควบคุมดูแลสิ่งแวดล้อม อย่างมีประสิทธิภาพเพียงใด มีความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินและ มีมาตรการควบคุมจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว และบริการอย่างมีประสิทธิภาพมาก น้อยเพียงใด

2.3) องค์การในการจัดการที่ให้ความสำคัญของการร่วมมือพิจารณาจากรูปแบบ องค์การในการจัดการเน้นความเป็นองค์การประชารัฐและเอกชน และดูระดับของการมีส่วนร่วม ว่าชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมการท่องเที่ยว มากน้อยเพียงใด

จาร์จันท์ กลินดีปาลี (2541: 32-33) สรุปการพิจารณาศักยภาพของ แหล่งท่องเที่ยวจะต้องประกอบด้วย หลักเกณฑ์พิจารณาที่ครอบคลุมองค์ประกอบการท่องเที่ยวทั้ง 4 ด้านดังนี้

1.) เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านพื้นที่คือการดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีลักษณะเฉพาะหรือมีความเป็นเอกลักษณ์ ประวัติศาสตร์โบราณวัตถุสถานที่มีความเกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศ วัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่น รวมทั้งต้องมีปัจจัยอื่นที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ ได้แก่ ลักษณะภูมิทัศน์ ความยากง่ายในการเข้าถึง เช่นสภาพของเส้นทาง ฤดูกาล ระยะทางจากจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวในพื้นที่เป็นต้น

2.) เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านการจัดการ คือความปลอดภัยในการท่องเที่ยวในพื้นที่ และบริเวณใกล้เคียง การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าถึง เช่น ถนน ไฟฟ้า แหล่งน้ำ การจัดการควบคุมนักท่องเที่ยว ในพื้นที่ท่องเที่ยว ไม่ให้เกินขีดความสามารถในการรองรับ (Over carrying capacity) การจัดการควบคุมกิจการท่องเที่ยว ใน พื้นที่

3.) เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการคือการพิจารณาถึงความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ โอกาสในการสร้างจิตสำนึกและการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม

4.) เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม คือ การพิจารณาว่าองค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบใดบ้าง และประชาชนในท้องถิ่นมีความพอใจ หรือสนใจที่จะให้แหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือไม่

สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2550) ได้จัดทำคู่มือ การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเพื่อจัดอันดับ ความเร่งด่วนในการพัฒนา โดยใช้หลักเกณฑ์สำคัญ 2 เกณฑ์ คือ

1.) หลักเกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเพื่อจัดอันดับความสำคัญ ใช้หลักเกณฑ์ ดังนี้

1.1) ความมีชื่อเสียง/เป็นที่รู้จักของคนทั่วไปโดยพิจารณาถึง การเป็นที่รู้จักของชุมชน/ท้องถิ่น/จังหวัด/ภูมิภาค/จังหวัด/ประเทศ

1.2) เอกลักษณ์/คุณค่าเฉพาะเชิงการท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึง ความเป็นเอกลักษณ์ ตามประเภทของแหล่งท่องเที่ยว เช่น ความสวยงามตามธรรมชาติ คุณค่าทางโบราณคดี คุณค่า ทางศิลปวัฒนธรรม ฯลฯ

1.3) สร้างอาชีพและรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่น/จังหวัด/ประเทศ โดยพิจารณาถึง การสร้างเสริมรายได้ให้กับ ชุมชน/อำเภอ/จังหวัด/ประเทศ

1.4) สร้างเสริมความสามัคคี/ความภาคภูมิใจให้กับท้องถิ่น โดยพิจารณาถึงการสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ/ความผูกพันต่อชุมชนท้องถิ่นและความเข้มแข็งในการดำรงรักษาเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละประเภทแหล่งท่องเที่ยว ทำให้มีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน

1.5) สร้างความเจริญให้กับชุมชน ด้านสาธารณูปโภค/สาธารณูปการ โดยพิจารณาถึงการมีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา ฯลฯ

1.6) อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยพิจารณาถึง ความเป็นธรรมชาติ/การรักษา/การเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพ

1.7) การอนุรักษ์สิ่งก่อสร้างทางโบราณคดี/ประวัติศาสตร์โดยพิจารณาถึง การดูแล รักษา ทำนุบำรุง การบูรณะเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์

1.8) อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยพิจารณาถึง วัฒนธรรมของชุมชน เช่น การแต่งกาย ภาษา การเล่นการแสดง และวิถีชีวิตของท้องถิ่น ให้ได้รับการดูแลรักษา

1.9) คุณค่าทางวิชาการและการเรียนรู้ โดยพิจารณาถึง การเป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์/สิ่งแวดล้อม/ศิลปวัฒนธรรม/วิทยาศาสตร์

1.10) เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ/นันทนาการแก่ชุมชน โดยพิจารณาถึงระดับการให้บริการจากท้องถิ่น ขึ้นไปจนถึงระดับประเทศ ถึงนานาชาติ

2.) หลักเกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว เพื่อจัดอันดับความเสื่อมโทรม

2.1) ด้านกายภาพ ประกอบด้วยคุณลักษณะ 4 ประการดังนี้

2.1.1) เส้นทางที่เข้าถึงจากภายนอก โดยพิจารณาถึง ความชำรุด/เหมาะสมทุกฤดูกาล

2.1.2) เส้นทางที่เชื่อมภายในแหล่งท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึง ความชำรุด/ความเพียงพอของเส้นทาง ที่เข้าชมภายในแหล่งท่องเที่ยว

2.1.3) ป้ายสื่อความหมาย โดยพิจารณาถึง ความเพียงพอ/ความชัดเจนของป้ายบอกเส้นทางสู่แหล่งท่องเที่ยว

2.2) ด้านสาธารณูปโภค/สาธารณูปการ

2.2.1) ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

2.2.2) ห้องน้ำ/ห้องสุขา

2.2.3) ที่จอดรถ

2.2.4) ร้านอาหาร – ร้านขายของที่ระลึก

2.2.5) ที่พัก

2.2.6) ระบบไฟฟ้า

2.2.7) ระบบน้ำประปา

2.2.8) โทรคมนาคม

2.3) คุณค่าของแหล่ง/ทรัพยากรการท่องเที่ยว

2.3.1) ความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว

2.3.2) ความสุนทรีย์และความสวยงามของธรรมชาติ

2.3.3) สิ่งก่อสร้างทางประวัติศาสตร์และโบราณสถาน

2.3.4) คุณค่าทางประวัติศาสตร์

2.3.5) คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม/ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.3.6) คุณค่าทางวิชาการและการเรียนรู้

2.4) ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ – สังคม

2.4.1) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอาชีพของชุมชน โดยพิจารณาถึงคนส่วนใหญ่ เปลี่ยนอาชีพหลักไปสู่อาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

2.4.2) ผลกระทบต่อรายได้ชุมชน โดยพิจารณาถึง ความไม่แน่นอนของรายได้ของชุมชน/รายได้ลดลง

2.4.3) การก่อให้เกิดปัญหาสังคม โดยพิจารณาถึง ปัญหาอาชญากรรม/ค่าครองชีพ/เพศพาณิชย์

2.4.4) ความขัดแย้งของชุมชนในสังคม โดยพิจารณาถึง การแก่งแย่ง/
การทะเลาะวิวาท

2.4.5) การทำลายจิตสำนึกชุมชน โดยพิจารณาถึง ความเห็นแก่ตัว/การขาด
ความร่วมมือของชุมชน

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2548: 5-1)
กำหนดดัชนีชี้วัดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตามหลักการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้ง
4 องค์ประกอบ ดังนี้

- 1.) ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง ความสามารถในการ
พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของพื้นที่ โดยยึดตามหลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- 2.) การจัดการเพื่อให้เกิดความยั่งยืน หมายถึง ความสามารถในการควบคุม ดูแล
การดำเนินงาน การจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามหลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- 3.) การสร้างจิตสำนึกและการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม
 - 3.1) การสร้างจิตสำนึก หมายถึง การกระทำที่ก่อให้เกิดความรู้สึกประทับใจ
สนใจ ใส่ใจและการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม
 - 3.2) การให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง การให้ความรู้ ความเข้าใจ
ที่ถูกต้อง เกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งธรรมชาติและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- 4.) การมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น หมายถึง การเปิดโอกาสให้ ประชาชน /
ชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการคิด การพิจารณาตัดสินใจ การดำเนินการ และร่วมรับผิดชอบใน เรื่อง
ต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อประชาชน หรือชุมชนนั้น รวมทั้งการกระจายรายได้ หรือผลประโยชน์สู่
ท้องถิ่น

จากการศึกษาข้างต้น เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้สอดคล้อง
กับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สรุปได้จากได้จากลักษณะทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว การรักษา
คุณภาพสิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และโบราณคดี คุณค่าทางการเรียนรู้และ
การศึกษา การบริหารและการจัดการ แหล่งท่องเที่ยว ด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยเน้นประโยชน์
ต่อชุมชน ความสามารถในการพึ่งตนเอง ความเข้มแข็งและการมีส่วนร่วมของชุมชน

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าผลงานวิจัยในเรื่องศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว โดยมีผลการวิจัยที่คล้ายคลึงหรือที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

ศุภชัยวิชัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2538) ได้จัดทำโครงการศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ: กรณีภาคใต้ จากการศึกษาศักยภาพในความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของพื้นที่ธรรมชาติใน 14 จังหวัดภาคใต้ พบว่า จากการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิและการสำรวจพื้นที่ธรรมชาติทั้งสิ้น 109 แห่ง มีพื้นที่ที่เหมาะสมมาก (High potential) ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จำนวน 16 แห่งกระจายอยู่ตามจังหวัดต่างๆ ได้แก่ พังงา กระบี่ สตูล พัทลุง สุราษฎร์ธานี สงขลา นราธิวาส และนครศรีธรรมราช มีพื้นที่ที่เหมาะสมน้อย (Low potential) ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จำนวน 39 แห่ง และส่วนใหญ่มีความเหมาะสมปานกลาง (Medium potential) 54 แห่ง พื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ส่วนใหญ่จะมีสถานภาพเป็นพื้นที่คุ้มครอง หรือพื้นที่อนุรักษ์ (Protected area) ได้แก่ อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และวนอุทยานต่างๆ ที่อยู่ในความดูแลของกรมป่าไม้ เช่น อุทยานแห่งชาติเขาสก จังหวัดสุราษฎร์ธานี อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะลันตา เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาประบางคราม จังหวัดกระบี่ เป็นต้น พื้นที่เหล่านี้มีคุณสมบัติแสดงให้เห็นคุณค่าที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ เช่น สภาพโดดเด่นของระบบนิเวศและสังคมพืชธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรม และหรือความสำคัญในเชิงประวัติศาสตร์ของแหล่งท่องเที่ยว นั้น นอกจากนั้นพื้นที่เหล่านี้ยังมีแนวโน้มสูงในการพบเห็นสัตว์ป่า เป็นแหล่งรวมพืชและสัตว์หายาก ตลอดจนมีสภาพภูมิทัศน์ ภูมิสัณฐานที่สวยงามเด่นแปลกตา เช่น เกาะแก่งต่างๆ และเขาหินปูน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นทรัพยากรนั้นทางการพื้นฐานที่สำคัญสำหรับรองรับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ประเภทต่างๆ ที่จะพัฒนาขึ้นในพื้นที่ท่องเที่ยว ได้แก่ การเดินป่า ดูนก ศึกษาธรรมชาติ ถ่ายรูปธรรมชาติ ปีนเขา ศึกษาวัฒนธรรมและสภาพความเป็นอยู่ของชนท้องถิ่นดั้งเดิม ฯลฯ และดึงดูดนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourist)

บุปผา วงษ์พันธุ์ทา (2544) ได้ทำการศึกษาการประเมินศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการศึกษามีดังนี้ 1) ศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอหัวหิน มีความจำเป็นไปได้สูงในเรื่องคุณค่าทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และความดึงดูดใจ ส่วนคุณค่าทางหาดทรายและน้ำทะเล ความสะดวกในการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความปลอดภัยอยู่ในระดับปานกลาง 2) แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยภายนอก เช่น ด้านการตลาด การใช้สื่อประชาสัมพันธ์ และนโยบายของอำเภอหัวหินที่ให้คนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วม กำหนดนโยบายการรองรับการท่องเที่ยวด้วยตัวเอง การให้การศึกษาอบรมและสร้างความเข้าใจกับชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ นโยบายที่มีการร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ เอกชน และคนในท้องถิ่น ส่วนความคิดเห็นและแนวทางในการพัฒนาควรมุ่งเน้นในรูปแบบสำหรับระบบนิเวศแบบเรียบง่ายมากที่สุด

ประกอบศิริ ภักดีพินิจ (2545) ได้ทำการศึกษาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนริมกว๊านพะเยา: กรณีศึกษาชุมชนบ้านร่องไฮ ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ผลการศึกษาพบว่า

1.) ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านร่องไฮ

ชุมชนมีองค์ประกอบที่เหมาะสมสำหรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนอยู่ในระดับมาก มีความต้องการในการพัฒนาชุมชนเพื่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในทุกด้าน คือ ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านกิจกรรมภายในแหล่งท่องเที่ยว ด้านสวัสดิภาพและความปลอดภัย และด้านการบริหารจัดการ และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความต้องการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากในทุกด้าน คือ การร่วมวางแผน การร่วมดำเนินกิจกรรม การร่วมลงทุน และการร่วมติดตามประเมินผล

2.) ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือนกว๊านพะเยา

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการมากในด้านสวัสดิภาพและความปลอดภัย และด้านการบริหารจัดการภายในชุมชนที่ทำให้เกิดความสะดวก แต่มีความต้องการอยู่ในระดับปานกลางด้านโครงสร้างพื้นฐานและด้านกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว

3.) แนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบ้านร่องไฮ

จากการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนและความต้องการของกลุ่มตัวอย่าง ผู้ศึกษาได้เสนอแนะแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบ้านร่องไฮไว้ 6 แผนงาน คือ

- 1.) แผนงานการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- 2.) แผนงานการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน
- 3.) แผนงานพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว
- 4.) แผนงานพัฒนาการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน
- 5.) แผนงานรักษาความปลอดภัยทางการท่องเที่ยว
- 6.) แผนงานพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน

สมใจ แก้วไข (2548) ได้ศึกษาการประเมินศักยภาพและความต้องการในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบ้านบางปรู จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการ ปัญหาและอุปสรรคของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จากผลการศึกษาพบว่า ชุมชนมีความต้องการร่วมกำหนดแนวทางการแก้ไขปรับปรุงการดำเนินงานให้ไปตามเป้าหมาย และการร่วมรับทราบปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน อีกทั้งยังต้องการเข้าร่วมจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรภายในท้องถิ่นร่วมกันจัดกิจกรรมสนับสนุนการท่องเที่ยว โดยให้เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของรัฐเข้ามาสนับสนุน ให้ความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อบรมการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว การตลาด การบริการด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานให้สอดคล้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนต่อไป

นายณชพงศ จันจุฬา (2548) ได้ศึกษาศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำนานาชาติปากแม่น้ำกระบี่ ผลการศึกษาพบว่า การที่ชุมชนจะใช้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรที่มีคุณค่าของชุมชนไว้ได้ นั้น ต้องเริ่มต้นที่ตัวของชุมชนเองก่อน แล้วจึงใช้จุดแข็งหรือข้อได้เปรียบต่าง ๆ สร้างความมั่นใจให้กับหน่วยงานภายนอกเพื่อขอรับการสนับสนุนด้านต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนอย่างชาญฉลาดและยั่งยืน

ปัจจัยที่แสดงถึงศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนเกาะศรีบอยา มี 7 ปัจจัย โดยเรียงลำดับสำคัญจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ปัจจัยด้านความสามารถของชุมชนในการจัดการด้วยตนเอง ปัจจัยด้านการให้บริการการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านความโดดเด่นของกิจกรรมการท่องเที่ยวในรอบปี ปัจจัยด้านพื้นที่ ปัจจัยด้านผู้นำ และปัจจัยด้านการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว จากการวิเคราะห์พบว่า โดยภาพรวมชุมชนเกาะศรีบอยามีศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีระดับศักยภาพสูงสุดในปัจจัยด้านความโดดเด่นของกิจกรรมการท่องเที่ยวในรอบปี

นิพล เชื้อเมืองพาน (2542) ศึกษาแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามหลักการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา: วนอุทยานภูชี้ฟ้า จังหวัดเชียงราย พบว่า ภูชี้ฟ้าเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่โดดเด่นด้านรูปร่างทางธรณีวิทยาและพืชพรรณ และมีชาวเขาเผ่าม้งอาศัยอยู่ในพื้นที่ เนื่องจากเพิ่งได้รับการจัดตั้งเป็นวอุทยาน การบริหารจัดการที่ยั่งยืนนั้นยังขาดกระบวนการบริหารและจัดการ การให้ความรู้และสื่อความหมายแก่นักท่องเที่ยวและคนในท้องถิ่น ยังไม่มีการจัดอบรมความรู้แก่คนในท้องถิ่น และมีคฤหาสน์ ไม่มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่มีความพร้อมอย่างเหมาะสม ยังขาดป้ายและสัญลักษณ์บอกทางที่ชัดเจน ไม่มีการจัดแสดงสาริต วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ในท้องถิ่น และประชาชนในท้องถิ่นยังไม่มีส่วนร่วมในระดับการตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติการร่วมประเมิณผล คงมีแต่ส่วนร่วมในผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวเท่านั้น นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจมากในสภาพแวดล้อมธรรมชาติและภูมิทัศน์

สรุป การวิจัยที่ผ่านมา ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วย แหล่งท่องเที่ยวต้องเป็นท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น แหล่งท่องเที่ยวต้องมีความปลอดภัยและสะดวกในการเข้าถึง แหล่งท่องเที่ยวต้องมีกิจกรรมการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึกชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจบริหารจัดการและมีรายได้จากการท่องเที่ยว

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อสำรวจศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการสำรวจและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ของอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีวิธีการดำเนินงานตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การสำรวจข้อมูลทางด้านท่องเที่ยว
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการจัดกระทำข้อมูล
3. การวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
4. การกำหนดระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การสำรวจข้อมูลด้านการท่องเที่ยว

1. ผู้วิจัยศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ศักยภาพ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาจาก รายงานประจำปี แผนพัฒนาการท่องเที่ยว ตำราเอกสารการท่องเที่ยว คู่มือการท่องเที่ยว แผ่นพับ นิตยสาร โดยเก็บรวบรวมจาก สำนักหอสมุดของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ จากหอสมุดแห่งชาติ หอสมุดสภาวิจัย หอสมุดการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หอสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2. ค้นคว้าด้วยวิธีใช้เทคโนโลยีสารสนเทศหาข้อมูลจากเว็บไซต์ ได้แก่ www.tat.or.th, www.riclip.nrct.go.th

3. ผู้วิจัยได้ทำการเลือกสำรวจพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหลัก ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวนรวม 10 แหล่ง ได้แก่ 1) พระตำหนักเขาค้อ 2) อนุสรณ์สถานผู้เสียสละเขาค้อ 3) พิพิธภัณฑ์อาวุธและการสู้รบเขาค้อ 4) น้ำตกศรีดิษฐ์และครกพลึงน้ำ 5) สวนสัตว์เปิดเขาค้อ 6) แก่งบางระจัน 7) จุดชมวิว 8) พระบรมธาตุเจดีย์กาญจนาภิเษก 9) หอสมุดนานาชาติเขาค้อและเจดีย์พระบรมสารีริกธาตุ 10) เนินมหัสจรรย์

4. ผู้วิจัยสำรวจ Resource Audit ของแหล่งท่องเที่ยว โดยใช้แบบสำรวจรายการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวที่ปรับปรุงจาก ตารางตรวจสอบทรัพยากร ของ กอดเฟรย์ เคอร์รี่ (Godfrey Kerry) และคลาก แจ็คกี้ (Clarke Jackie) เป็นเครื่องมือรวบรวม ข้อมูลภาคสนาม ซึ่งมีองค์ประกอบ จำนวน 8 ตาราง

- 4.1 รายการทรัพยากรธรรมชาติ
- 4.2 รายการทรัพยากรวัฒนธรรม
- 4.3 รายการทรัพยากรด้านมหกรรม ปราชญ์การณี่สำคัญ
- 4.4 รายการทรัพยากรด้านกิจกรรม
- 4.5 รายการทรัพยากรด้านบริการ

4.6 รายการงานมหกรรมและเหตุการณ์สำคัญในรอบปี

4.7 การประเมินคุณสมบัติ ความโดดเด่น และอำนาจดึงดูดใจ

4.8 การจัดอันดับความสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยว

5. ผู้เชี่ยวชาญชาวยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว 3 คน ประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวตามแบบประเมินของ สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยแบ่งแบบประเมิน เป็น 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผู้ประเมิน และวันที่ประเมิน

ส่วนที่ 2 เป็นแบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

- ด้านที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว

- ด้านลักษณะการจัดการด้านการท่องเที่ยว

ส่วนที่ 3 เป็นแบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยกำหนดเกณฑ์ประเมิน มีตั้งแต่ 0-5 คะแนน

ส่วนที่ 4 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด ให้เติมข้อมูล และข้อเสนอแนะ

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการจัดกระทำข้อมูล

1. ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒถึงสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการใช้แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2. ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากแหล่งท่องเที่ยว อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 10 แหล่ง

3. ผู้วิจัยสำรวจ Resource Audit ของแหล่งท่องเที่ยว โดยใช้แบบสำรวจสอบทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว

4. ผู้เชี่ยวชาญประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว โดยใช้แบบการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

5. หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

6. จัดระดับมาตรฐานตามมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ขั้นตอนการวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แบ่งขั้นตอนออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การประเมินด้านที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว

เป็นการประเมินว่าพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการพิจารณาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่ โดยข้อกำหนดในด้านที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย

กรณีที่ 1 เป็นพื้นที่ธรรมชาติ หรือเป็นพื้นที่ที่ยังคงความเป็นธรรมชาติที่มีวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง

กรณีที่ 2 การใช้พื้นที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย

พื้นที่ที่ประเมินจะต้องผ่านข้อกำหนดทั้ง 2 หัวข้อ จึงจะเข้าสู่การประเมินในขั้นต่อไป คือ การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การประเมินในขั้นตอนนี้สามารถแบ่งได้เป็น 2 กรณีตามลักษณะการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่ธรรมชาติ ได้แก่

กรณีที่ 1 การประเมินแหล่งธรรมชาติที่ยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว

กรณีที่ 2 การประเมินแหล่งธรรมชาติที่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว

กรณีที่ 1 การประเมินแหล่งธรรมชาติที่ยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว

แหล่งธรรมชาติที่ยังไม่มีการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวหรือกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวในกรณีที่ผู้รับผิดชอบดูแลพื้นที่นั้นมีความประสงค์ที่จะทราบว่าพื้นที่ของตนมีความเหมาะสมหรือมีศักยภาพในการที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่ ก็สามารถที่จะนำแบบประเมินไปใช้ประเมินพื้นที่ธรรมชาติได้ โดยทำการประเมินเฉพาะองค์ประกอบด้านศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งประกอบด้วย 4 ดัชนี ตามตาราง 1

ตาราง 1 ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	คะแนน
1. จุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้ของแหล่งธรรมชาติ	10
2. ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ	10
3. ความเกี่ยวข้องของวัฒนธรรมท้องถิ่นกับแหล่งธรรมชาติ	10
4. ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว	10
รวม	40

ทั้งนี้ ดัชนีแต่ละข้อจะมีค่าคะแนนเท่ากับ 10 คะแนน ซึ่งแหล่งธรรมชาติที่มีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องมีคุณสมบัติขององค์ประกอบนี้ไม่ต่ำกว่า 2 ข้อ หรือได้คะแนนไม่ต่ำกว่า 20 คะแนน หรือได้คะแนนร้อยละ 50 ขึ้นไป แต่ถ้าแหล่งธรรมชาติมีคุณสมบัติต่ำกว่า 2 ข้อ หรือได้คะแนนต่ำกว่า 20 คะแนน แสดงว่า พื้นที่นั้นขาดความเหมาะสมหรือศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กรณีที่ 2 การประเมินแหล่งธรรมชาติที่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว

แหล่งธรรมชาติที่มีการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวหรือจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวอยู่ในปัจจุบัน ถ้าประสงค์จะขอรับการประเมินจะต้องทำการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่ง

ห้องเที่ยวเชิงนิเวศทั้ง 4 องค์กรประกอบ โดยการให้คะแนนจะให้ความสำคัญกับองค์ประกอบด้าน ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากที่สุด รายละเอียดของค่าคะแนนเต็มในแต่ละ องค์ประกอบ ตามตาราง 2

ตาราง 2 องค์ประกอบในการกำหนดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

องค์ประกอบในการกำหนดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	คะแนน
1. ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	40
2. การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน	20
3. การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก	20
4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว	20
รวม	100

วิธีการให้คะแนน

การให้คะแนนจะมี 2 ลักษณะวิธีคือ

วิธีที่ 1 การให้คะแนนโดยพิจารณาว่าแหล่งท่องเที่ยว มีคุณสมบัติตรงกับดัชนีชี้วัดข้อใดมากที่สุด และจะให้ค่าการให้คะแนนตั้งแต่ 0 คะแนน ถึง 5 คะแนน โดยผู้ประเมินทำเครื่องหมาย รอบหมายเลขที่ต้องการในช่องคะแนน (A)

ตาราง 3 ตัวอย่างการให้คะแนนแบบวิธีที่ 1

1.1 จุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้ของแหล่งธรรมชาติ	คะแนน (A)
- แหล่งธรรมชาติไม่มี สัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐานประเภทใดที่เป็นสิ่งดึงดูด	0
- แหล่งธรรมชาติมีสัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐาน เป็นประเภทที่สามารถพบได้ทั่วไปในประเทศไทย	1
- แหล่งธรรมชาติมีสัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐาน ที่พบได้ในแหล่งธรรมชาติบางแห่งในประเทศไทย	2
- แหล่งธรรมชาติมีสัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐาน ที่พบได้น้อยในประเทศไทย แต่โอกาสที่จะพบเห็นมีน้อย	3
- แหล่งธรรมชาติมีสัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐาน ประเภทที่พบได้น้อยแห่งในประเทศไทย และโอกาสที่จะพบเห็นมีปานกลาง	4
- แหล่งธรรมชาติมีสัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐาน ประเภทที่พบได้น้อยแห่งในประเทศไทย แต่โอกาสที่จะพบเห็นมีมาก และนักท่องเที่ยวมีความประสงค์ที่จะไปชม สิ่งดังกล่าว	5
คะแนนที่ได้	5

ตัวอย่างการให้คะแนนในดัชนีชี้วัด หัวข้อ จุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้ของแหล่งธรรมชาติ ประเมินว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น มีคุณสมบัติตรงกับ แหล่งธรรมชาติมีสัตว์ พืช หรือธรณีสัญฐานประเภทที่พบได้น้อยแห่งในประเทศไทย แต่โอกาสที่จะพบเห็นมีมาก และนักท่องเที่ยวมีความประสงค์ที่จะไปชมสิ่งดังกล่าว ซึ่งมีค่าคะแนนเท่ากับ 5

วิธีที่ 2 การให้คะแนนโดยพิจารณาว่าแหล่งท่องเที่ยว นั้น มีคุณสมบัติตรงกับดัชนีชี้วัดข้อใดบ้าง โดยดัชนีชี้วัด 1 ข้อ จะมีค่าเท่ากับ 1 คะแนน หากไม่มีคุณสมบัติตรงกับดัชนีชี้วัดใดเลย จะมีค่าเท่ากับ 0 คะแนน หากมีคุณสมบัติครบทุกข้อ จะมีค่าเท่ากับ 5 โดยให้ผู้ประเมินทำเครื่องหมาย รอบหมายเลขที่ต้องการในช่องคะแนน (A)

ตาราง 4 ตัวอย่างการให้คะแนนแบบที่ 2

ดัชนี	ค่าคะแนน (A)
1. มีตัวแทนของชุมชนในการวางแผนหรือบริหารจัดการการท่องเที่ยว เชิงนิเวศ	0, ☐ 1
2. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลและรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ในพื้นที่ท่องเที่ยว	0, ☐ 1
3. ชุมชนมีส่วนร่วมในการรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น	☐ 0 , 1
4. กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น	☐ 0 , 1
5. มีการก่อตั้งองค์กรหรือโครงการอนุรักษ์ต่างๆ ที่เกิดจากท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาทต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	0, ☐ 1
	3

หากไม่มีคุณสมบัติตรง ให้ 0 คะแนน หากมีคุณสมบัติตรง ให้ 1 คะแนน

ตัวอย่างการให้คะแนนในดัชนีชี้วัด หัวข้อชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ประเมินได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น มีคุณสมบัติตรง 3 ข้อ (ข้อ 1,2 และ 5) โดยแต่ละข้อมีค่าเท่ากับ 1 คะแนน ฉะนั้น การประเมินในดัชนีชี้วัดนี้ได้ 3 คะแนนวิธีการคิดคะแนน

ค่าน้ำหนัก

ค่าน้ำหนัก มี 2 ค่า คือ 2 และ 1 โดยค่าน้ำหนัก 2 จะใช้องค์ประกอบข้อที่ 1 (ความมีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ) และองค์ประกอบข้อที่ 4 (กรณีมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว) ส่วนค่าน้ำหนัก 1 จะใช้องค์ประกอบข้อที่ 2 (การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน) และองค์ประกอบข้อที่ 3 (การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก)

การคิดคะแนน

นำคะแนนคูณกับค่าน้ำหนัก จะได้เป็นค่าคะแนน

ตาราง 5 ตัวอย่างการคิดคะแนน

ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
- แหล่งธรรมชาติ ไม่มี สัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐานประเภทใด ที่เป็น สิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว	0	2	
- แหล่งธรรมชาติมีสัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐาน เป็นประเภทที่ สามารถพบได้ทั่วไปในประเทศไทย	1	2	
- แหล่งธรรมชาติมีสัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐานที่พบได้ในแหล่งธรรมชาติ บางแห่งในประเทศไทย	2	2	
- แหล่งธรรมชาติมีสัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐาน ที่พบได้น้อยแห่ง ในประเทศไทย แต่โอกาสที่จะพบเห็นมีน้อย	3	2	
- แหล่งธรรมชาติมีสัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐาน ประเภทที่พบได้น้อยแห่ง ในประเทศไทยและโอกาสที่จะพบเห็นมีปานกลาง	4	2	
- แหล่งธรรมชาติมีสัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐาน ประเภทที่พบได้น้อยแห่ง ในประเทศไทย แต่โอกาสที่จะพบเห็นมีมาก และนักท่องเที่ยว มีความประสงค์ที่จะไปชมสิ่งดังกล่าว	5	2	10
คะแนน			10

การกำหนดระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ในการกำหนดระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น จะนำคะแนนที่ได้ไปเทียบระดับ
มาตรฐานที่กำหนดไว้ ซึ่งระดับมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้แสดงไว้ดังตาราง 6

ตาราง 6 ระดับมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ค่าคะแนน	ระดับมาตรฐาน	สัญลักษณ์
81 ขึ้นไป	ดีเยี่ยม	☆☆☆☆☆
71-80	ดีมาก	☆☆☆☆
61-70	ดี	☆☆☆
51-60	ปานกลาง	☆☆
50 หรือน้อยกว่า	ต่ำ	☆

ที่มา: สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อตรวจสอบทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว และประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ผลออกเป็น 3 ตอน คือ

1. ผลการตรวจสอบและประเมินทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว ในภาพรวม
2. ผลการตรวจสอบและประเมินทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว ในแต่ละแหล่ง
3. ผลการวิเคราะห์ภาพรวมของศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ข้อมูลทั่วไปจากการสำรวจด้วยตัวเอง และจากข้อมูลภาพถ่ายและเอกสารการท่องเที่ยว พบว่าเขาค้อมีปัจจัยทางกายภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวและเป็นปัจจัยดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวเขาค้อ ซึ่งมีพื้นที่ตั้งอยู่บนภูเขา มีความโดดเด่นด้านพื้นที่ธรรมชาติ มีภูเขาน้อย-ใหญ่ อากาศเย็นตลอดทั้งปี มีความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้และพืชพรรณ ในปี 2508 ได้มีการขัดแย้งด้านอุดมการณ์ทางการเมืองในประเทศไทย มีผู้หลบหนีขึ้นไปอาศัยอยู่บริเวณเขาค้อเป็นจำนวนมาก รัฐบาลจึงได้ปราบปรามจนมีการสู้รบอยู่ระยะหนึ่ง หลังฝ่ายรัฐบาลยึดพื้นที่ได้ ตรงไหนก็จะทำการจัดตั้งหมู่บ้านขึ้นมาใหม่ และหลวงต้องการให้มีคนเข้ามาอยู่ในพื้นที่ มีการรับสมัครอาสาสมัคร เข้ามาและมีการจัดสรรพื้นที่ทำกินจากหน่วยงานของทางราชการฝ่ายทหาร โดยมอบที่ดินทำกินให้ครัวเรือนละ 15-20 ไร่ ให้ที่ดินในการทำกินแต่ไม่มีการออกโฉนดให้ เรียกคนกลุ่มนี้ว่า ราษฎรอาสา ซึ่งส่วนใหญ่อพยพมาจากต่างพื้นที่หลาย ๆ พื้นที่ ระหว่างเดินทางขึ้นเขาค้อจะสังเกตเห็น ชื่อหมู่บ้าน เช่น บ้านจะวะสิต ซึ่งตั้งจากนามสกุล ของผู้ที่เสียชีวิต เพื่อเป็นเกียรติแก่ นายทหาร ตำรวจ ที่เสียชีวิตเมื่อครั้งการต่อสู้กับผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ มีการจัดตั้งเป็น กิ่งอำเภอเขาค้อ เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2527 และในวันที่ 19 กรกฎาคม 2534 ได้ตั้งเป็นอำเภอเขาค้อ ปัจจุบันที่ดินบางแห่งมีนายทุนเข้าซื้อที่จากชาวบ้าน เพื่อประกอบธุรกิจทางด้าน ที่พัก ร้านอาหาร มีชาวต่างชาติแต่งงานกับคนไทยมาปลูกบ้านไว้เป็นที่พักผ่อน

สังคมเขาค้อเป็นสังคมชนบท ประชาชนมีอาชีพหลักคือทำการเกษตรกรรม เช่น ข้าวโพด กระหล่ำปลี ถั่วลิ้นเต่า พริก ขิง มะระหวาน เสาวรส ฝรั่ง กาแฟ เสาวรส ฯลฯ เลี้ยงไหม สุกกร โคเนื้อ-นม อาชีพค้าขาย ร้านค้าในหมู่บ้านส่วนใหญ่มีลักษณะร้านขายของชำ ซึ่งเป็นร้านเล็กๆไว้คอยบริการคนในหมู่บ้าน การรับจ้าง เป็นการรับจ้างทั่วไปทั้งภายในและภายนอกหมู่บ้าน เช่น การรับจ้างในงานก่อสร้างต่างๆ รับจ้างทำไร่ รับจ้างทั่วไป รับราชการ ลูกจ้างประจำ ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล

สถานที่ท่องเที่ยว ในอำเภอเขาค้อ มีทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและอนุสรณ์สถาน การท่องเที่ยว ในอำเภอเขาค้อ สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ทั้งแบบเที่ยวภายในวันเดียว และเที่ยวแบบพักค้างคืน ส่วนใหญ่นิยมท่องเที่ยวในช่วงฤดูหนาว และเทศกาลต่างๆ ในช่วง

ประมาณเดือนมีนาคม-เมษายน จะพบแมงกะพรุนน้ำจืดที่บริเวณ แก่งบางระจัน มีการจัดเทศกาลท่องเที่ยว “พายเรือ ท่องป่า ตามหาแมงกะพรุน”

การศึกษา มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียนระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา เช่น โรงเรียนธรรมบุญก้องช่าง โรงเรียนบ้านสะเดาะพงษ์มิตรภาพที่ 229 โรงเรียนร่มเกล้าเขาค้อ โดยทั้ง 2 โรงเรียน มีการสนับสนุนนักเรียนให้มีความรู้ด้านการท่องเที่ยว มีโครงการอบรมยุวมัคคุเทศก์ ให้แก่นักเรียน นักเรียนที่ผ่านการอบรมจะไปบริการตามจุดท่องเที่ยว 5 จุด ดังนี้ จุดชมวิวยางขึ้น เนินมัทฉะจรรย์ พระตำหนักเขาค้อ หอสมุดนานาชาติและเจดีย์ พระบรมสารีริกธาตุ พิพิธภัณฑสถานธรรมชาติและสวนรุกขชาติ ออนุสรณ์สถานผู้เสียสละเขาค้อ

ตอนที่ 1 ผลการตรวจสอบและประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในภาพรวม

1. ทรัพยากรทางธรรมชาติ ประกอบด้วย

1.1 ภูมิทัศน์และภูมิอากาศ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นอำเภอที่อยู่บนภูเขา มีอากาศบริสุทธิ์และเย็นสบายตลอดทั้งปี ภูมิประเทศสวยงามคล้ายประเทศสวิสเซอร์แลนด์ สภาพภูมิอากาศ ในฤดูร้อนอากาศจะไม่ร้อนมากนัก ฤดูฝนจะมีฝนตกชุก ฤดูหนาวจะมีอากาศหนาวจัด อุณหภูมิต่ำสุดโดยเฉลี่ย 3 องศาเซลเซียส พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่า และภูเขาสลับซับซ้อน ประกอบด้วยภูเขาน้อยใหญ่มากมาย บางแห่งสูงชันมีความสูงจากระดับน้ำทะเล 500 - 1,400 เมตร

1.2. พืชและป่าไม้ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ สมัยก่อนมี “ต้นค้อ” ซึ่งเป็นพันธุ์ไม้ตระกูลปาล์ม ลักษณะ คล้ายต้นตาล มีผลสีดำ เป็นทลายคล้ายต้นหมาก จำนวนมาก จึงได้ชื่อว่าเขาค้อ สภาพป่าไม้ส่วนใหญ่เป็น ป่าดิบเขา ป่าดิบแล้ง ป่าไม้ผลัดใบ ป่าเต็งรัง ป่าสน และทุ่งหญ้า ฯลฯ ป่าส่วนใหญ่เป็นภูเขา มีความลาดชันมาก สภาพป่าบนเขาค้อ ใช้เป็นที่อยู่อาศัย แหล่งอาหาร และที่หลบภัย ของสัตว์ป่า ปัจจุบันมีสภาพป่าหลงเหลืออยู่น้อยมาก มีทั้งสภาพป่าที่เสื่อมโทรมขาดความอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากการใช้พื้นที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และมีการตัดไม้ทำลายป่า เผาป่า มีพืชเศรษฐกิจที่รัฐบาล สนับสนุนให้ปลูก เช่น เสาวรส ฝรั่ง กาแฟ และไม้ยืนต้นอื่นๆ

1.3 สัตว์ ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่พบ ได้แก่ นก แมลง กิ้ง อีเห็น ตะกวด ชะมดเขียด หมูป่า หมี กระรอก ไก่ฟ้าหลังขาว เต่าปูลู ไก่ป่า กระต่ายป่า ลิง หมาใน ตะพานน้ำ ผีเสื้อ แมลงกวางห้าเขา ตัวงึม

1.4 แหล่งน้ำ ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีแหล่งน้ำตามธรรมชาติ โดยมีแม่น้ำ ลำคลอง ลำธาร ลำห้วย หนอง บึง น้ำตก

2. ทรัพยากรทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย

2.1 มรดกทางวัฒนธรรม / ศูนย์ข้อมูล

2.1.1 สถานที่ที่ผู้คนเคารพและนับถือ ได้แก่ ศาลเจ้าพ่อเขาค้อ ศาลสมเด็จพระนเรศวร หลวงพ่อทาบ

2.1.2 ศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว ได้แก่ สมาคมธุรกิจท่องเที่ยว ศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยว

2.2 มรดกทางศาสนา

2.2.1 วัด ได้แก่ สำนักสงฆ์ราชพฤกษ์ วัดวิชฌมัย วัดเจดีย์แห่ง วัดเล่ากั้ว วัดดอกจำปี วัดกองเนียม วัดเอี่ยมสำอาน

2.2.2 คนพื้นเมือง ภาษาถิ่น ได้แก่ ผู้ที่อพยพจากถิ่นอื่นมาตั้งถิ่นฐาน อยู่ในแต่ละหมู่บ้านบนเขาคือ ใช้ภาษาท้องถิ่น ภาษาลาวหล่ม

3. ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทเหตุการณ์

3.1 การแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน ได้แก่ การแข่งขันพายเรือภูเขา

3.2 งานประเพณี ได้แก่ วันปีใหม่ม้ง วันลอยกระทง วันสงกรานต์ วันสำคัญทาง

พระพุทธศาสนา

4. ทรัพยากรประเภทกิจกรรม

กิจกรรมนันทนาการ ได้แก่ เส้นทางศึกษาธรรมชาติแก่งบางระจัน กิจกรรมปีนเขา ย่าเพื่อพิชิตจุดสูงสุดของเขาคือ

5. การบริการ ได้แก่

5.1 การขนส่ง

5.1.1 เดินทางโดยรถโดยสารปรับอากาศ ชั้น 1 และชั้น 2 มีบริษัทเดินรถให้บริการ 3 บริษัท คือ บริษัทขนส่งจำกัด บริษัทเพชรทาว์ จำกัด บริษัทถิ่นสยามทาว์ จำกัด โดยรถจะออกทุกชั่วโมง จากกรุงเทพฯ ใช้ทางหลวงหมายเลข 1 ผ่านจังหวัดสระบุรีจนถึง กิโลเมตรที่ 125 (พุกแค) แยกขวาเข้าทางหลวงหมายเลข 21 ผ่านอำเภอศรีเทพ อำเภอวิเชียรบุรี อำเภอบึงสามพัน อำเภอหนองไผ่ จนถึงจังหวัดเพชรบูรณ์ รวมระยะทางทั้งสิ้น 346 กิโลเมตร ใช้เวลาประมาณ 5-6 ชั่วโมง และต่อรถโดยสารสองแถวประจำทาง เป็นรถรับจ้างส่วนบุคคล ขึ้นสู่อำเภอเขาแก้ว

5.1.2 เดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว

5.1.2.1 ใช้ทางหลวงหมายเลข 1 ผ่านจังหวัด สระบุรีจนถึง กิโลเมตรที่ 125 (พุกแค) แยกขวาเข้าทางหลวงหมายเลข 21 ผ่านอำเภอศรีเทพ อำเภอวิเชียรบุรี อำเภอบึงสามพัน อำเภอหนองไผ่ จนถึงจังหวัดเพชรบูรณ์ รวมระยะทางทั้งสิ้น 346 กิโลเมตร ใช้เวลาประมาณ 4-5 ชั่วโมง จากนั้นขึ้นรถจากเพชรบูรณ์ขึ้นสู่เขาแก้ว

5.1.2.2 ใช้ทางหลวงหมายเลข 1 (พหลโยธิน) ถึงวังน้อยแล้วแยกเข้าทางหลวงหมายเลข 32 (สายเอเชีย) ผ่านอยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี ชัยนาท นครสวรรค์ แล้วใช้เส้นทางสาย 117 ตรงสู่พิษณุโลก รวมระยะทาง 337 กิโลเมตร จากพิษณุโลก ใช้ทางหลวงหมายเลข 12 เมื่อถึงปากทางแคมป์สนให้เลี้ยวเข้าไปทางอำเภอเขาแก้ว

5.2 ที่พักแรม เป็นโรงแรม ระดับ 2-5 ดาว เกสเฮาส์ รีสอร์ท บังกะโล Homestay

เช่น

- ดิอิมพีเรียล ภูเก็ตวิลล์ รีสอร์ท (140 ห้อง / 1,000-4,200 บาท)
- เขาค้อรีสอร์ท (23 หลัง / 350-450 บาท)
- เขาค้อวัลเลย์ (35 หลัง / 850-12,000 บาท)
- ภูเก็ตวิลล์รีสอร์ท (44 ห้อง / 1,600-2,500 บาท)
- เขาค้อทะเลภู (7 หลัง / 1,200-3,000 บาท)
- ชวนชมรีสอร์ท (30หลัง / 800-3,600 บาท)
- เรือนเดิมเขาค้อรีสอร์ท (12 ห้อง / 500-5,000 บาท)
- บ้านพักทหารม้า (19 ห้อง / 400-800 บาท)
- เรือนพักผู้ติดตาม (พระตำหนักฯ) (35 ห้อง / 300 บาท)
- เขาค้อทะเลหมอก (เต็นท์ 60 หลัง บาท)

5.3 ศูนย์ข้อมูล ป้ายบอกทาง ได้แก่ มัคคุเทศก์ท้องถิ่น ยุวมัคคุเทศก์ ป้ายแสดงเส้นทางไปสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแหล่ง ป้ายชื่อหมู่บ้าน ป้ายแสดงจุดท่องเที่ยว ป้ายสัญลักษณ์เตือนระวังการเกิดอุบัติเหตุ ป้ายข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว

5.4 บริการอื่นๆ ได้แก่ ที่ว่าการอำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบล ธนาคาร ไปรษณีย์ โทรศัพท์ สถานีตำรวจ ไฟฟ้า บริการสุขภาพ สถานที่เติมน้ำมัน

6. งานมหกรรมและเหตุการณ์สำคัญในรอบปี ได้แก่

6.1 งานอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม เป็นการแสดงเครื่องใช้สมัยโบราณทั้งของไทยและต่างชาติ ที่โชว์ไว้ในหอสมุดนานาชาติเขาค้อ จัดประมาณเดือนธันวาคมของทุกปี

6.2 พิธีวางพวงมาลาเพื่อรำลึกถึงผู้เสียสละชีพเพื่อชาติ บริเวณอนุสรณ์สถานผู้เสียสละเขาค้อ จัดประมาณเดือนพฤศจิกายนของทุกปี

7. การประเมินทรัพยากรท่องเที่ยว

7.1 ด้านทรัพยากรธรรมชาติ มีป่าไม้ ภูเขา น้ำตก ที่สมบูรณ์ และไม่จัดกิจกรรมที่ทำลายสิ่งแวดล้อม คุณภาพดีเยี่ยม จุดดึงดูดนักท่องเที่ยวคือความสวยงามของธรรมชาติ อากาศเย็นสบาย

7.2 ด้านทรัพยากรวัฒนธรรม มีวัด อนุสรณ์สถาน ภาษาท้องถิ่น คุณภาพดี จุดดึงดูดนักท่องเที่ยวคือ ความสงบ ประวัติความเป็นมา

7.3 งานมหกรรมและเหตุการณ์สำคัญต่างๆ ได้แก่ งานอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม เป็นการแสดงเครื่องใช้สมัยโบราณทั้งของไทยและต่างชาติ ที่โชว์ไว้ในหอสมุดนานาชาติเขาค้อ พิธีวางพวงมาลาเพื่อรำลึกถึงผู้เสียสละชีพเพื่อชาติบริเวณอนุสรณ์สถานผู้เสียสละเขาค้อ คุณภาพดี จุดดึงดูดนักท่องเที่ยวคือ เครื่องใช้สมัยโบราณ การรำลึกถึงผู้เสียสละชีพเพื่อชาติ

7.4 ด้านกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมเส้นทางศึกษาธรรมชาติแก่งบางระจัน พบแมงกะพรุนน้ำจืด ผีเสื้อหลากหลายพันธุ์ กิจกรรมปีนเขาป่าเป็นจุดสูงสุดของเขาค้อ ฝึกความ

อดทนและออกกำลังกาย คุณภาพดี จุดดึงดูด นักท่องเที่ยว คือ พบแมงกะพรุนน้ำจืดแหล่งเดียวในประเทศไทย ความภาคภูมิใจในการขึ้นไปถึงจุดสูงสุดของเขาค้อมีใบประกาศนียบัตรผู้พิชิตยอดเขา ทั้งสองแหล่ง มีวิวทิวทัศน์ที่สวยงาม

7.5 บริการ-ด้านการตลาดท่องเที่ยว คุณภาพปานกลาง ขาดความโดดเด่นด้านประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการลงทุน บุคลากรมีอาชีพ การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับแหล่งท่องเที่ยว จุดดึงดูดนักท่องเที่ยวปานกลาง

8. การจัดอันดับความสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยว

8.1 ด้านทรัพยากรธรรมชาติ มีความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ อากาศเย็นสบาย ลูกค้ำสำคัญคือนักท่องเที่ยวชาวไทย มีโอกาสในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุปสรรคในการพัฒนาขาดการจัดการอย่างต่อเนื่อง หน่วยงานไม่มีงบประมาณและไม่สามารถจัดโครงการต่อเนื่องได้ ขาดบุคลากรมีอาชีพ มีความสำคัญ เป็นอันดับ 1

8.2 ด้านทรัพยากรวัฒนธรรม เป็นอำเภอที่มีประวัติทางการสู้รบระหว่างทหาร ตำรวจและผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ตั้งอยู่บนภูเขา สภาพวัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตชนบทอยู่กันแบบเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ลูกค้ำสำคัญคือนักท่องเที่ยวชาวไทย มีโอกาสในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อุปสรรคในการพัฒนาคือขาดองค์กรเข้ามาสนับสนุน ขาดบุคลากรมีอาชีพ มีความสำคัญ เป็นอันดับ 2

8.3 งานมหรหรรรม และเหตุการณ์ที่สำคัญต่างๆ เช่น งานอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม เป็นการแสดงเครื่องใช้สมัยโบราณทั้งของไทยและต่างชาติ ที่โชว์ไว้ในหอสมุดนานาชาติเขาค้อ จัดประมาณเดือนธันวาคมของทุกปี พิธีวางพวงมาลาเพื่อรำลึกถึงผู้เสียสละชีพเพื่อชาติ ประมาณเดือนพฤศจิกายน ลูกค้ำสำคัญคือนักท่องเที่ยวชาวไทย มีโอกาสในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประเพณี และประวัติศาสตร์ที่ยั่งยืนได้ มีการประชาสัมพันธ์น้อยมาก ควรมีการวางแผนและการจัดการ ในเรื่องของการประชาสัมพันธ์ อุปสรรคในการพัฒนาขาดหน่วยงานรัฐเอาใจใส่ดูแล ไม่สนใจถึงการพัฒนา มีความสำคัญ เป็นอันดับ 5

8.4 ด้านกิจกรรม เส้นทางศึกษาธรรมชาติแก่งบางระจัน เป็นแหล่งค้นพบแมงกะพรุนน้ำจืด ผีเสื้อนานาพันธุ์ กิจกรรมปีนเขาป่าเพื่อพิชิตจุดสูงสุดของเขาค้อ ลูกค้ำสำคัญคือนักท่องเที่ยวชาวไทย มีโอกาสในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีชื่อเสียง อุปสรรคในการพัฒนาคือ แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม มีความสำคัญ เป็นอันดับ 3

8.5 บริการ ด้านที่พัก ร้านอาหาร พาหนะทำเที่ยว มัคคุเทศก์ และจุดบริการอื่นๆ ที่มีความหลากหลายและมีศักยภาพรองรับนักท่องเที่ยวได้ทุกระดับ สิ่งอำนวยความสะดวกครบทั้งสาธารณูปโภคและการคมนาคม มีความปลอดภัยสูง ลูกค้ำสำคัญคือนักท่องเที่ยวชาวไทย มีโอกาสในการพัฒนาเป็นสถานที่พักผ่อนที่มีหลายระดับ อุปสรรคในการพัฒนาคือการจัดตั้งกลุ่มองค์กรร่วมมือในการตั้งราคาให้เป็นกลางขาดความร่วมมือระหว่างนายทุนมีความสำคัญ เป็นอันดับ 4

ต้นค้อ

ลูกค้อ

ป้ายแสดงเส้นทางหลวง

ป้ายแสดงเส้นทางหลวง

ป้ายบอกเส้นทางขึ้นเขาค้อ

ถนนทางขึ้นเขาค้อ

ภาพประกอบ 5 ต้นค้อและลูกค้อ ที่มาของคำว่าเขาค้อ ป้ายและถนนทางขึ้นเขาค้อ

ป้ายต้อนรับ

ป้ายต้อนรับ

ป้ายชื่อหมู่บ้าน

ป้ายบอกเส้นทางไปแหล่งท่องเที่ยว

ป้ายแสดงจุดขายผลิตผลเกษตร

ร้านค้าขายผลิตผลเกษตร

ภาพประกอบ 6 ป้ายต้อนรับ ป้ายเส้นทางท่องเที่ยว ป้ายชื่อหมู่บ้าน และจุดขายสินค้าเกษตร

ไปรษณีย์

โรงพยาบาล

ที่ว่าการอำเภอ

สถานีตำรวจ

การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

โทรศัพท์สาธารณะ

ภาพประกอบ 7 สิ่งอำนวยความสะดวก

ตอนที่ 2 ผลการตรวจสอบและประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละแหล่ง

จากการสำรวจเส้นทางแหล่งท่องเที่ยว ในอำเภอเขาค้อ ผู้วิจัยนำมาสรุปและวิเคราะห์ ข้อมูลจากการสังเกตการณ์ ตามประเด็นเนื้อหา ในเชิงพรรณนา ดังนี้

แก่งบางระจัน

ภาพประกอบ 8 แก่งบางระจัน

ที่ตั้ง

ตั้งอยู่ในบริเวณลำน้ำเข็กติดกับอุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง อยู่ในพื้นที่ ตำบลหนองแม่นา อำเภอเขาค้อ

1. ทรัพยากรทางธรรมชาติ ประกอบด้วย

1.1 ภูมิทัศน์และภูมิอากาศ แก่งบางระจัน เป็นแก่งหินยาวประมาณ 300 เมตร มีลำน้ำยาวสำหรับล่องแก่ง ทิวทัศน์ที่สวยงาม ล้อมรอบด้วยภูเขา มีอากาศบริสุทธิ์และเย็นสบาย ตลอดทั้งปี ภูมิประเทศสวยงามท่ามกลางป่าไม้เขียวขจี สภาพภูมิอากาศ ในฤดูร้อนอากาศจะไม่ร้อนมากนัก ฤดูฝนจะมีฝนตกชุกไม่นิยมล่องแก่งเพราะจะเกิดอันตราย ฤดูหนาวจะมีอากาศหนาวจัด อุณหภูมิต่ำสุดโดยเฉลี่ย 3 องศาเซลเซียส

1.2 พืชและป่าไม้ ในแก่งบางระจัน สภาพป่าเป็นป่าดิบเขา ระหว่างสองข้างทาง ล่องแก่งปกคลุมไปด้วยต้นไม้หลากหลายชนิด ทั้งต้นไม้ขนาดใหญ่-เล็ก เถาวัลย์เครือใหญ่-เล็ก มีพืชป่าและพืชสมุนไพรต่างๆ เช่น กล้วยไม้ป่า เฟิร์น ผักบุงป่า ฯลฯ

1.3 สัตว์ ในแก่งบางระจัน ที่พบ ได้แก่ นก แมลง กิ้ง อีเห็น ตะกวด หมูป่า หมูกระรอก ไก่ฟ้าหลังขาว ไก่ป่า กระต่ายป่า ลิง ตะพานน้ำ ผีเสื้อ ระหว่างล่องแก่ง พบปลาท้องถิ่น หอยก้นตืด ผีเสื้อ ที่พบคือพันธุ์หางตั้งปารีส พันธุ์เหลืองหนามใหญ่โคนปีกดำ พันธุ์หางแหลม ที่

สำคัญยังเป็นแหล่งอาศัยของแมงกระพรุนน้ำจืด มีแห่งเดียวในประเทศไทย พบมากในเดือนกุมภาพันธ์-เมษายน ของทุกปี

1.4 แหล่งน้ำ ในแก่งบางระจัน เป็นแหล่งน้ำตามธรรมชาติ

2. ทรัพยากรทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย

2.1 มรดกทางวัฒนธรรม / ศูนย์ข้อมูล

2.1.1 สถานที่ที่ผู้คนเคารพและนับถือ ไม่มี

2.1.2 ศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว ได้แก่ สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวโดยกลุ่มชุมชน

คนรักษ์ป่าหนองแม่เนา

3. ทรัพยากรมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่สำคัญทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทเหตุการณ์

3.1 การแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน ได้แก่ การแข่งขันพายเรือภูเขา

3.2 งานประเพณี ไม่มี

4. ทรัพยากรประเภทกิจกรรม

กิจกรรมนันทนาการ ได้แก่ เส้นทางศึกษาธรรมชาติแก่งบางระจัน

5. การบริการ ได้แก่

5.1 การขนส่ง เดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว หรือรถสองแถวโดยสารประจำทาง

5.2 ที่พักแรม ไม่มี

5.3 ศูนย์ข้อมูล ป้ายบอกทาง ได้แก่ มัคคุเทศก์ท้องถิ่น ป้ายแสดงเส้นทางไปสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแหล่ง ป้ายชื่อหมู่บ้าน ป้ายแสดงจุดท่องเที่ยว ป้ายสัญลักษณ์เตือนระวัง การเกิดอุบัติเหตุ ป้ายข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว และแผนผังโปรแกรมท่องเที่ยว

5.4 บริการอื่นๆ ได้แก่ โทรศัพท์สาธารณะ ไฟฟ้า ปากทางเข้ามีป้ายบอกทางชมมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมตำบลหนองแม่เนา ห้องน้ำ ลานจอดรถ เสื้อชูชีพสำหรับนักท่องเที่ยวทุกคน สวมป้องกันความปลอดภัย มีการนำรถอีแต๊กซึ่งใช้ในวิถีความเป็นอยู่ของชาวบ้านไว้รับ-ส่ง จากต้นทางและปลายทางรถสองแถว มัคคุเทศก์ท้องถิ่นบรรยายข้อมูลการท่องเที่ยว ร้านค้าของชาวบ้านเป็นเพียงตั้งอยู่ด้านบนบริเวณทางลงเรือไปสองแก่ง บริการอาหารและเครื่องดื่ม ของที่ระลึก ชายเฉพาะวันเสาร์ – อาทิตย์ และช่วงเทศกาลท่องเที่ยว มีรถขายอาหารวิ่งมาจอดขายวันธรรมดาจะมีบริการเฉพาะสองแก่ง ฤดูที่ไม่สามารถสองแก่งได้คือฤดูฝน

6. งานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและเหตุการณ์สำคัญในรอบปี ไม่มี

7. การประเมินทรัพยากรท่องเที่ยว

แก่งบางระจัน โดดเด่นด้านทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ตั้งอยู่ท่ามกลาง ป่าไม้และภูเขา มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จุดดึงดูดนักท่องเที่ยว คือ ความสวยงามของธรรมชาติ และในเดือนมีนาคม-เมษายน ของทุกปีจะพบแมงกระพรุนน้ำจืดมีแห่งเดียวในประเทศไทย หอยก้นตืด และพบผีเสื้อหลากหลายพันธุ์

ผลการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของแก่งบางระจัน โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน จากแบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในแก่งบางระจัน เป็นพื้นที่ธรรมชาติ มีการใช้พื้นที่ถูกต้องตามกฎหมาย และมีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว จัดว่ามีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีมาตรฐานระดับดีเยี่ยม ดังตาราง 7

ตาราง 7 มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของแก่งบางระจัน

ดัชนี	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3	รวม (เฉลี่ย)
ส่วนที่ 1 การประเมินด้านที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว				
- เป็นพื้นที่ธรรมชาติ หรือเป็นพื้นที่ที่ยังคงเป็นธรรมชาติที่มีวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง	/	/	/	
- เป็นแหล่งอนุสรณ์สถาน				
- การใช้พื้นที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย	/	/	/	
ส่วนที่ 2 การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว				
- เป็นพื้นที่ธรรมชาติที่ยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว				
- เป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวอยู่ในปัจจุบัน	/	/	/	
1. ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ				
1.1 แหล่งธรรมชาติมีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้	10	10	10	10.00
1.2 ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ	8	10	10	9.33
1.3 แหล่งธรรมชาติมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น	6	8	8	7.33
1.4 ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว	10	10	10	10.00
2. การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน				
2.1 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของตัวแหล่งท่องเที่ยว	4	5	5	4.66
2.2 การจัดการด้านบริการนักท่องเที่ยว	3	5	4	4.00
2.3 มีการจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว	5	5	5	5.00
2.4 การจัดการด้านการติดตาม และการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว	4	5	4	4.33
3. การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก				
3.1 มีศูนย์บริการให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว	2	4	2	2.66
3.2 มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในด้านการประหยัดพลังงานและการกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี	2	4	2	2.66
3.3 มีการให้ความรู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์ กับพนักงานนำเที่ยว นักท่องเที่ยว และชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่	4	5	5	4.66
3.4 มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศ และการอนุรักษ์ ให้บริการด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และชุมชน	3	4	4	3.66
4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว				
4.1 ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว	10	10	10	10.00
4.2 ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว	6	10	10	8.66
รวม	77	95	89	87.00

ป้ายชมรมธุรกิจท่องเที่ยวเขาค้อ

ป้ายก่อนทางเข้าแก่งบางระจัน

ป้ายโครงการกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ

ท่าเรือสำหรับล่องแก่ง

แนวโขดหินในแก่งบางระจัน

ภาพประกอบ 9 ป้ายและสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณแหล่งท่องเที่ยวแก่งบางระจัน

หอยก้นตัด

แมงกะพรุนน้ำจืด

ผีเสื้อ

บริเวณนั่งพักผ่อน

มัคคุเทศก์ท้องถิ่น

สมาชิกชมรมอนุรักษ์ป่าหนองแม่ทับกับผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญ

ภาพประกอบ 10 สัตว์ต่างๆ มัคคุเทศก์ท้องถิ่น และสมาชิกชมรมอนุรักษ์ป่าหนองแม่ทับ
บริเวณแหล่งท่องเที่ยวแก่งบางระจัน

รถอีแต๊ก

เสื้อชูชีพแสดงถึงความปลอดภัย

ห้องน้ำ

ถังขยะ

ภาพประกอบ 11 สิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณแหล่งท่องเที่ยวแก่งบางระจัน

สวนสัตว์เปิดเขาค้อ

ภาพประกอบ 12 สวนสัตว์เปิดเขาค้อ

ที่ตั้ง

ตั้งอยู่ระหว่างบ้านรัตนัย-บ้านป่าแดง (น้ำตกศรีดิษฐ์) โดยห่างจากน้ำตก ประมาณ 6 กิโลเมตร

1. ทรัพยากรทางธรรมชาติ ประกอบด้วย

1.1 ภูมิทัศน์และภูมิอากาศ บริเวณสวนสัตว์เปิดเขาค้อ ทิวทัศน์ที่สวยงาม ล้อมรอบด้วยภูเขา มีอากาศบริสุทธิ์และเย็นสบายตลอดทั้งปี ภูมิประเทศสวยงามท่ามกลาง ป่าไม้เขียวขจี สภาพภูมิอากาศ ในฤดูร้อนอากาศจะไม่ร้อนมากนัก ฤดูฝนจะมีฝนตกชุก ฤดูหนาวจะมีอากาศหนาวจัด

1.2. พืชและป่าไม้ บริเวณสวนสัตว์เปิดเขาค้อ สภาพป่าเป็นป่าดิบเขา มีต้นไม้หลากหลายชนิด ทั้งต้นไม้ขนาดใหญ่-เล็ก มีพืชป่า เช่น กล้วยไม้ป่า เฟิร์น ฯลฯ

1.3 สัตว์ บริเวณสวนสัตว์เปิดเขาค้อ เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ รับผิดชอบโดยกองอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า กรมป่าไม้ มีสัตว์ป่าเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์หลายชนิด เช่น กระตัง กวาง ละมั่ง กระจง หมูป่า ลิง เม่น นกนานาชนิด ผีเสื้อ

1.4 แหล่งน้ำ บริเวณสวนสัตว์เปิดเขาค้อ ไม่มี

2. ทรัพยากรทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย

2.1 มรดกทางวัฒนธรรม / ศูนย์ข้อมูล

2.1.1 สถานที่ที่ผู้คนเคารพและนับถือ ไม่มี

2.1.2 ศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว ได้แก่ ด้านตรวจจำนวนรถและนักท่องเที่ยว ทางเข้าสวนสัตว์ บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว

3. ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทเหตุการณ์

3.1 การแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน ไม่มี

3.2 งานประเพณี ไม่มี

4. ทรัพยากรประเภทกิจกรรม ไม่มี

5. การบริการ ได้แก่

5.1 การขนส่ง เดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว หรือรถสองแถวโดยสารประจำทาง

5.2 ที่พักแรม มีบริการบ้านพักเรือนไม้อยู่ในบริเวณสวนสัตว์

5.3 ศูนย์ข้อมูล ป้ายบอกทาง ได้แก่ ด้านตรวจนับจำนวนรถและนักท่องเที่ยว ป้ายแสดงเส้นทางไปสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแหล่ง ป้ายแสดงจุดท่องเที่ยว ป้ายสัญลักษณ์เตือนระวังการเกิดอุบัติเหตุ ป้ายข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว

5.4 บริการอื่นๆ ได้แก่ โทรศัพท์สาธารณะ ไฟฟ้า ห้องน้ำ ถังขยะ ลานจอดรถ ร้านค้าขายอาหารและเครื่องดื่ม

6. งานมหกรรมและเหตุการณ์สำคัญในรอบปี ไม่มี

7. การประเมินทรัพยากรท่องเที่ยว

สวนสัตว์เปิดเขาแก้ว โดดเด่นด้านเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ รับผิดชอบโดยกองอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า กรมป่าไม้ มีสัตว์ป่าเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์หลายชนิด เช่น กระต๊อง กวาง ละมั่ง กระจง หมูป่า ลิง เม่น นกนานาชนิด ผีเสื้อ จุดดึงดูด นักท่องเที่ยว คือ สัตว์ชนิดต่างๆ

ผลการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของสวนสัตว์เปิดเขาแก้ว โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน จากแบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในสวนสัตว์เปิดเขาแก้ว เป็นพื้นที่ธรรมชาติ มีการใช้พื้นที่ถูกต้องตามกฎหมาย และมีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว จัดว่ามีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีมาตรฐานระดับดี ดังตาราง 8

ตาราง 8 มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของสวนสัตว์เปิดเขาแก้ว

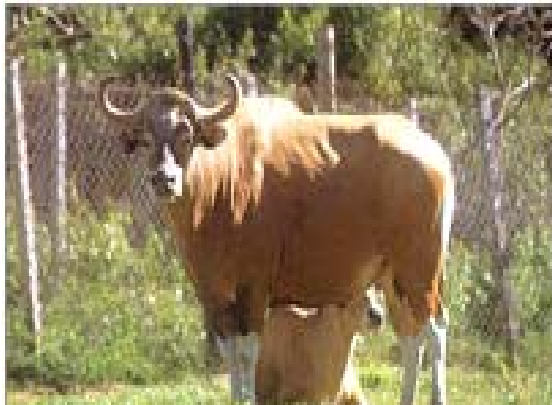
ดัชนี	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3	รวม (เฉลี่ย)
ส่วนที่ 1 การประเมินด้านที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว				
- เป็นพื้นที่ธรรมชาติ หรือเป็นพื้นที่ที่ยังคง เป็นธรรมชาติที่มีวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง	/		/	
- เป็นแหล่งอนุสรณ์สถาน				
- การใช้พื้นที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย	/	/	/	
ส่วนที่ 2 การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว				
- เป็นพื้นที่ธรรมชาติที่ยังไม่มีการบริหารจัดการ ด้านการท่องเที่ยว				
- เป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีการบริหารจัดการด้าน การท่องเที่ยวอยู่ในปัจจุบัน	/	/	/	
1. ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ				
1.1 แหล่งธรรมชาติมีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้	10	4	8	7.33
1.2 ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ	8	4	8	6.66
1.3 แหล่งธรรมชาติมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น	4	6	6	5.33
1.4 ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว	10	10	10	10.00
2. การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อ ให้เกิดความยั่งยืน				
2.1 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของตัวแหล่งท่องเที่ยว	4	4	4	4.00
2.2 การจัดการด้านบริการนักท่องเที่ยว	5	5	5	5.00
2.3 มีการจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว	5	4	5	4.66
2.4 การจัดการด้านการติดตาม และการประเมินการ เปลี่ยนแปลงของพื้นที่ อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว	5	5	5	5.00
3. การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก				
3.1 มีศูนย์บริการให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและความสะดวก แก่นักท่องเที่ยว	0	3	3	2.00
3.2 มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในด้านการประหยัด พลังงานและการกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี	2	3	3	2.66
3.3 มีการให้ความรู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์ กับพนักงานนำเที่ยว นักท่องเที่ยว และชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่	3	5	4	4.00
3.4 มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศ และการอนุรักษ์ ให้บริการด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และชุมชน	3	4	4	3.66
4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว				
4.1 ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การท่องเที่ยว	2	4	4	3.33
4.2 ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว	4	4	4	4.00
รวม	65	65	73	67.66

กรงสัตว์ต่างๆ

ที่พักภายในบริเวณสวนสัตว์

วัวแดง

กวาง

กรงนกยูง

นกยูง

ภาพประกอบ 13 สัตว์บริเวณแหล่งท่องเที่ยวสวนสัตว์เปิดเขาคือ
ที่มา: ตำรวจภูธรจังหวัดเพชรบูรณ์. (2551). (ออนไลน์)

น้ำตกศรีดิษฐ์และครกพลังน้ำ

ภาพประกอบ 14 น้ำตกศรีดิษฐ์และครกพลังน้ำ

ที่ตั้ง

ตั้งอยู่ในบริเวณบ้านร่มไทร หมู่ที่ 10 ตำบลหนองแม่เฒ่า อำเภอลำลูกกา

1. ทรัพยากรทางธรรมชาติ ประกอบด้วย

1.1 ภูมิทัศน์และภูมิอากาศ บริเวณน้ำตกศรีดิษฐ์และครกพลังน้ำ เป็นน้ำตกขนาดใหญ่ มีน้ำไหลตลอดปี เป็นน้ำตกชั้นเดียว สายน้ำไหลผ่านหน้าผา มองเห็นคล้ายม่านน้ำ ตกลงสู่เบื้องล่างกระทบหินน้ำกระเซ็นสวยงาม ในช่วงฤดูฝนน้ำจะมี ปริมาณมาก ในฤดูร้อนน้ำจะน้อย แต่ไม่แห้งขอด มีลานกว้างสำหรับเล่นน้ำ บริเวณใกล้ๆน้ำตก มีบ้านที่ทำด้วยไม้ไผ่ ที่ใช้เป็นศูนย์ปฏิบัติการของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ และครกกระเดื่องตำข้าวโดยใช้พลังน้ำ อยู่บริเวณเชิงสะพานไม้ ทางเดินเข้าน้ำตก ซึ่งในอดีตพวกผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ เคยอาศัยมาก่อน การใช้ครกตำข้าวจะอาศัยพลังน้ำ ช่วยผลักดันให้กังหันไม้หมุน ทำให้สากไม้กระดกตำข้าวละเอียด และเสียงน้ำตก จะช่วยกลบเสียงครกตำข้าวได้เป็นอย่างดี มีทิวทัศน์ที่สวยงาม ล้อมรอบด้วยภูเขา มีอากาศบริสุทธิ์และเย็นสบายตลอดทั้งปี ภูมิประเทศสวยงามท่ามกลางป่าไม้เขียวขจี สภาพภูมิอากาศ ในฤดูร้อนอากาศจะไม่ร้อนมากนัก ฤดูฝนจะมีฝนตกชุก ฤดูหนาวจะมีอากาศหนาวจัด

1.2 พืชและป่าไม้ บริเวณน้ำตกศรีดิษฐ์และครกพลังน้ำ สภาพป่าเป็นป่าดงดิบเขา ระหว่างสองข้างทางมีต้นไม้หลากหลายชนิด ทั้งต้นไม้ขนาดใหญ่-เล็ก เถาวัลย์เครือใหญ่-เล็ก มีพืชป่าและพืชสมุนไพรต่าง ๆ เช่น กัลยไม้ป่า เฟิร์น ฯลฯ

1.3 สัตว์ บริเวณน้ำตกศรีดิษฐ์และครกพลังน้ำ ที่พบได้แก่ นก ไก่ป่า กระต่ายป่า ลิง ตะพาบน้ำ ฝูเสื่อ ปลาท้องถิ่น หอย

1.4 แหล่งน้ำ บริเวณน้ำตกศรีดิษฐ์และครกพลังน้ำ เป็นแหล่งน้ำตามธรรมชาติ

2. ทรัพยากรทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย

2.1 มรดกทางวัฒนธรรม / ศูนย์ข้อมูล

2.1.1 สถานที่ที่ผู้คนเคารพและนับถือ ไม่มี

2.1.2 ศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว ได้แก่ ศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยว ด้านเก็บ

ค่าธรรมเนียม

3. ทรัพยากรมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่สำคัญทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทเหตุการณ์

3.1 การแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน ไม่มี

3.2 งานประเพณี ไม่มี

4. ทรัพยากรประเภทกิจกรรม ไม่มี

5. การบริการ ได้แก่

5.1 การขนส่ง เดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว หรือรถสองแถวโดยสารประจำทาง

5.2 ที่พักแรม ไม่มี

5.3 ศูนย์ข้อมูล ป้ายบอกทาง ได้แก่ ป้ายแสดงเส้นทางไปสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแหล่ง ป้ายแสดงจุดท่องเที่ยว ป้ายสัญลักษณ์เตือนระวังการเกิดอุบัติเหตุ ป้ายข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว

5.4 บริการอื่นๆ ได้แก่ โทรศัพท์สาธารณะ ไฟฟ้า ในบริเวณทางเข้าก่อนถึงน้ำตก มีห้องน้ำ ถึงขยะ ลานจอดรถ ร้านค้าขายอาหารและเครื่องดื่ม ร้านกาแฟสด และร้านค้าของที่ระลึก ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ของชาวบ้านและชาวเขา เช่น ผัก ผลไม้ งานฝีมือ ผลิตภัณฑ์แปรรูปทางการเกษตร บางร้านจะขายทุกวัน บางร้านจะขายเฉพาะ วันเสาร์ – อาทิตย์ ในบริเวณน้ำตกมีเจ้าหน้าที่ประจำป้อมเล็กๆ เพื่อคอยดูแลความปลอดภัย ให้แก่นักท่องเที่ยวในบริเวณน้ำตกส่วนใหญ่จะประจำช่วงที่มีนักท่องเที่ยวไปเที่ยวจำนวนมาก

6. งานมรดกและเหตุการณ์สำคัญในรอบปี ไม่มี

7. การประเมินทรัพยากรท่องเที่ยว

น้ำตกศรีดิษฐ์และครกพลัง โดดเด่นด้านทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ตั้งอยู่ท่ามกลาง ป่าไม้และภูเขา น้ำตกมีน้ำไหลตลอดทั้งปี ฤดูร้อนน้ำจะน้อยไม่ถึงกับแห้งแล้ง จุดดึงดูดนักท่องเที่ยว คือ ความสวยงามของธรรมชาติ น้ำตกที่เล่นน้ำได้ตลอดทั้งปี

ผลการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของน้ำตกศรีดิษฐ์และครกพลังน้ำ โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน จากแบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของสำนักงาน พัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในน้ำตกศรีดิษฐ์และครกพลังน้ำ เป็นพื้นที่ธรรมชาติ มีการใช้พื้นที่ถูกต้องตามกฎหมาย และมีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว จัดว่ามีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีมาตรฐานระดับดีมาก ดังตาราง 9

ตาราง 9 มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของน้ำตกศรีดิษฐ์และครกพลึงห้า

ดัชนี	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3	รวม (เฉลี่ย)
ส่วนที่ 1 การประเมินด้านที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว				
- เป็นพื้นที่ธรรมชาติ หรือเป็นพื้นที่ที่ยังคง เป็นธรรมชาติที่มีวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง	/	/	/	
- เป็นแหล่งอนุสรณ์สถาน				
- การใช้พื้นที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย	/	/	/	
ส่วนที่ 2 การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว				
- เป็นพื้นที่ธรรมชาติที่ยังไม่มีการบริหารจัดการ ด้านการท่องเที่ยว				
- เป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีการบริหารจัดการด้าน การท่องเที่ยวอยู่ในปัจจุบัน	/	/	/	
1. ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ				
1.1 แหล่งธรรมชาติมีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้	10	6	8	8.00
1.2 ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ	8	8	8	8.00
1.3 แหล่งธรรมชาติมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น	10	6	8	8.00
1.4 ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว	10	10	10	10.00
2. การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อ ให้เกิดความยั่งยืน				
2.1 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของตัวแหล่งท่องเที่ยว	4	4	4	4.00
2.2 การจัดการด้านบริการนักท่องเที่ยว	4	2	4	3.33
2.3 มีการจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว	4	3	4	3.66
2.4 การจัดการด้านการติดตาม และการประเมินการ เปลี่ยนแปลงของพื้นที่ อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว	4	3	4	3.66
3. การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก				
3.1 มีศูนย์บริการให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและความสะดวก แก่นักท่องเที่ยว	3	3	3	3.00
3.2 มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในด้านการประหยัด พลังงานและการกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี	3	3	3	3.00
3.3 มีการให้ความรู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ และการอนุรักษ์ กับพนักงานนำเที่ยว นักท่องเที่ยว และชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่	4	3	4	3.66
3.4 มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศ และการอนุรักษ์ ให้บริการด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และชุมชน	3	3	4	3.33
4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว				
4.1 ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การท่องเที่ยว	2	4	6	4.00
4.2 ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว	4	8	8	6.66
รวม	73	66	78	72.33

ป้ายน้ำตกศรีดิษฐ์

ป้ายแสดงราคาค่าธรรมเนียม

ด่านเก็บค่าธรรมเนียม

ศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยว

ลานจอดรถ

ห้องน้ำ

ภาพประกอบ 15 ป้ายและสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณแหล่งท่องเที่ยว
น้ำตกศรีดิษฐ์และครกพลังน้ำ

ทางเข้าน้ำตกสองฝั่งเป็นร้านขายอาหารและเครื่องดื่ม

ทางเข้าบริเวณน้ำตก

จุดบริการนักท่องเที่ยวบริเวณน้ำตก

ถังขยะ

ร้านค้าบริเวณนี้คือขายเฉพาะเสื้อ-อาทิติย์
ร้านขายของที่ระลึก

ภาพประกอบ 16 สิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณแหล่งท่องเที่ยว น้ำตกศรีดิษฐ์และครกพลังน้ำ

หอสมุดนานาชาติและเจดีย์พระบรมสารีริกธาตุ

ภาพประกอบ 17 หอสมุดนานาชาติและเจดีย์พระบรมสารีริกธาตุ

ที่ตั้ง

ตั้งอยู่ หมู่ที่ 4 ที่บ้านกองเนียม ตำบลเขาค้อ อำเภอเขาค้อ ตรงข้ามทางแยกขึ้นอนุสรณ์เขาค้อ จากสี่แยกสะเดาะพง

1. ทรัพยากรทางธรรมชาติ ประกอบด้วย

1.1 ภูมิทัศน์และภูมิอากาศ บริเวณหอสมุดนานาชาติและเจดีย์พระบรมสารีริกธาตุ เป็นหอสมุดขนาดใหญ่ รูปเพชรคว่ำ สร้างด้วยกระจกสะท้อนแสง ประดับตกแต่งด้วยธงชาติของประเทศต่างๆ ด้านหน้าจัดทำเป็นสวนดอกไม้เมืองหนาวนานาพันธุ์สวยงาม มีพระเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ อัญเชิญมาจากประเทศศรีลังกา เป็นที่สักการบูชาของพุทธศาสนิกชน และหลวงพ่อบุญรอดแห่งวัดอโศกนิเวศน์ เกจิอาจารย์เป็นที่นับถือของชาวเพชรบูรณ์ ประดิษฐานใกล้กับเจดีย์ มีทิวทัศน์และท้องฟ้าสวยงาม มีอากาศบริสุทธิ์และเย็นสบายตลอดทั้งปี สภาพภูมิอากาศในฤดูร้อนอากาศจะไม่ร้อนมากนัก ฤดูฝนจะมีฝนตกชุก ฤดูหนาวจะมีอากาศหนาวจัด

1.2. พืชและป่าไม้ หอสมุดนานาชาติและเจดีย์พระบรมสารีริกธาตุ สภาพป่าเป็นป่าดิบเขา ป่าสน พืชเมืองหนาว

1.3 สัตว์ บริเวณหอสมุดนานาชาติและเจดีย์พระบรมสารีริกธาตุ ที่พบได้แก่ นก ไก่ป่า ฝูเสื่อ

1.4 แหล่งน้ำ บริเวณหอสมุดนานาชาติและเจดีย์พระบรมสารีริกธาตุ ไม่มี

2. ทรัพยากรทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย

2.1 มรดกทางวัฒนธรรม / ศูนย์ข้อมูล

2.1.1 สถานที่ที่ผู้คนเคารพและนับถือ ได้แก่ รูปเหมือนหลวงพ่อบุญรอด

2.1.2 ศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว ได้แก่ เจ้าหน้าที่เก็บค่าธรรมเนียม เป็นผู้บริการให้ข้อมูลนักท่องเที่ยว

3. ทรัพยากรกรมการปรากฏการณ์สำคัญทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทเหตุการณ์

3.1 การแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน ไม่มี

3.2 งานประเพณี ไม่มี

4. ทรัพยากรประเภทกิจกรรม ไม่มี

5. การบริการ ได้แก่

5.1 การขนส่ง เดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว หรือรถสองแถวโดยสารประจำทาง

5.2 ที่พักแรม ไม่มี

5.3 ศูนย์ข้อมูล ป้ายบอกทาง ได้แก่ ยุ่มัคคฤเทศก์ ป้ายแสดงเส้นทางไปสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่ง ป้ายแสดงจุดท่องเที่ยว ป้ายสัญลักษณ์เตือนระวังการเกิดอุบัติเหตุ ป้ายข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว

5.4 บริการอื่นๆ ได้แก่ โทรศัพท์สาธารณะ ไฟฟ้า ลานจอดรถ ห้องน้ำ ถึงขยะ ร้านค้าสวัสดิการขายอาหารและเครื่องดื่ม ของที่ระลึก กาแฟสด

6. งานมหกรรมและเหตุการณ์สำคัญในรอบปี ได้แก่

งานแสดงศิลปวัฒนธรรมแสดงเครื่องใช้สมัยโบราณ จัดเดือนธันวาคมของทุกปี

7. การประเมินทรัพยากรท่องเที่ยว

หอสมุดนานาชาติและเจดีย์พระบรมสารีริกธาตุ โดดเด่นด้านเป็นแหล่งอนุรักษ์สถาน เป็นสถานที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุซึ่งอัญเชิญมาจากประเทศศรีลังกา ต้นศรีมหาโพธิ์จากประเทศศรีลังกา รูปเหมือนหลวงพ่อบท การแสดงศิลปวัฒนธรรมประจำทุกธันวาคมของทุกปี

ผลการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของหอสมุดนานาชาติ และเจดีย์พระบรมสารีริกธาตุ โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน จากแบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พบว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในหอสมุดนานาชาติ และเจดีย์พระบรมสารีริกธาตุ เป็นอนุรักษ์สถานมีการใช้พื้นที่ถูกต้องตามกฎหมาย และมีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว จัดว่ามีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีมาตรฐานระดับต่ำ ดังตาราง 10

ตาราง 10มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของหอสมุดนานาชาติ และเจดีย์พระบรม
สารีริกธาตุ

ดัชนี	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3	รวม (เฉลี่ย)
ส่วนที่ 1 การประเมินด้านที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว				
- เป็นพื้นที่ธรรมชาติ หรือเป็นพื้นที่ที่ยังคง เป็นธรรมชาติที่มีวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง				
- เป็นแหล่งอนุสรณ์สถาน	/	/	/	
- การใช้พื้นที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย	/	/	/	
ส่วนที่ 2 การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว				
- เป็นพื้นที่ธรรมชาติที่ยังไม่มีการบริหารจัดการ ด้านการท่องเที่ยว				
- เป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีการบริหารจัดการด้าน การท่องเที่ยวอยู่ในปัจจุบัน	/	/	/	
1. ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ				
1.1 แหล่งธรรมชาติมีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้	4	4	4	4.00
1.2 ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ	0	2	2	1.33
1.3 แหล่งธรรมชาติมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น	2	2	2	2.00
1.4 ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว	10	10	10	10.00
2. การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อ ให้เกิดความยั่งยืน				
2.1 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของตัวแหล่งท่องเที่ยว	4	4	4	4.00
2.2 การจัดการด้านบริการนักท่องเที่ยว	3	4	3	3.33
2.3 มีการจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว	3	3	3	3.00
2.4 การจัดการด้านการติดตาม และการประเมินการ เปลี่ยนแปลงของพื้นที่ อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว	3	3	3	3.00
3. การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก				
3.1 มีศูนย์บริการให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและความสะดวก แก่นักท่องเที่ยว	2	2	2	2.00
3.2 มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในด้านการประหยัด พลังงานและการกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี	2	2	2	2.00
3.3 มีการให้ความรู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์ กับพนักงานนำเที่ยว นักท่องเที่ยว และชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่	2	2	2	3.00
3.4 มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศ และการอนุรักษ์ ให้บริการด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และชุมชน	2	2	2	2.00
4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว				
4.1 ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การท่องเที่ยว	4	4	4	4.00
4.2 ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว	4	4	4	4.00
รวม	45	48	47	46.66

ป้ายหอสมุดนานาชาติเขาค้อ

ด่านเก็บค่าธรรมเนียม

รูปเหมือนหลวงพ่อบท

ลานจอดรถ

ต้นศรีมหาโพธิ์จากประเทศศรีลังกา

ห้องน้ำ

ภาพประกอบ 18 สิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณแหล่งท่องเที่ยวหอสมุดนานาชาติ และเจดีย์พระบรมสารีริกธาตุ

พิพิธภัณฑ์อาวุธและการสู้รบเขาค้อ (ฐานอิทธิ)

ภาพประกอบ 19 พิพิธภัณฑ์อาวุธและการสู้รบเขาค้อ (ฐานอิทธิ)

ที่ตั้ง

ตั้งอยู่ บ้านสิมารักษ์ หมู่ที่ 3 ตำบลทุ่งสมอ อำเภอเขาค้อ จากสี่แยกสะเดาะพง

1. ทรัพยากรทางธรรมชาติ ประกอบด้วย

1.1 ภูมิทัศน์และภูมิอากาศ บริเวณพิพิธภัณฑ์อาวุธและการสู้รบเขาค้อ เป็นพิพิธภัณฑ์ อาวุธกลางแจ้ง ด้านนอกอาคารมีฐานอาวุธ จัดแสดงอาวุธยุทโธปกรณ์ เช่น ซากปืนใหญ่ รถถัง รถแทรกเตอร์ บังเกอร์หลบภัย แต่ละจุดมีป้ายประวัติ พร้อมคำอธิบายประกอบ รถสายพานลำเลียงพล ภายในอาคารมีห้องบรรยายสรุปเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆในยุทธภูมิเลือดเขาค้อ มีห้องจัดนิทรรศการ เกี่ยวกับอุปกรณ์ เครื่องใช้ เสื้อผ้า อาวุธของคอมมิวนิสต์ นักท่องเที่ยวสามารถมองเห็นทิวทัศน์ที่สวยงามรอบๆเขาค้อได้ มีอากาศบริสุทธิ์และเย็นสบายตลอดทั้งปี ภูมิประเทศสวยงามท่ามกลางป่าไม้เขียวขจี สภาพภูมิอากาศ ในฤดูร้อนอากาศจะไม่ร้อนมากนัก ฤดูฝนจะมีฝนตกชุก ฤดูหนาวจะมีอากาศหนาวจัด

1.2 พืชและป่าไม้ บริเวณพิพิธภัณฑ์อาวุธและการสู้รบเขาค้อ สภาพป่าระหว่างสองข้างทางปกคลุมไปด้วยต้นไม้หลากหลายชนิด ทั้งต้นไม้ขนาดใหญ่-เล็ก พืชไม้ดอกไม้ประดับ เช่น กล้วยไม้ป่า ดอกดาวเรือง

1.3 สัตว์ บริเวณพิพิธภัณฑ์อาวุธและการสู้รบเขาค้อ ที่พบ ได้แก่ ผีเสื้อ

1.4 แหล่งน้ำ บริเวณพิพิธภัณฑ์อาวุธและการสู้รบเขาค้อ ไม่มี

2. ทรัพยากรทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย

2.1 มรดกทางวัฒนธรรม / ศูนย์ข้อมูล

2.1.1 สถานที่ที่ผู้คนเคารพและนับถือ ไม่มี

2.1.2 ศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว ได้แก่ ศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยว โดยเจ้าหน้าที่เก็บค่าธรรมเนียมการเข้าชม และยุวมัคคุเทศก์

3. ทรัพยากรกรมการปรากฏการณ์สำคัญทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทเหตุการณ์

3.1 การแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน ไม่มี

3.2 งานประเพณี ไม่มี

4. ทรัพยากรประเภทกิจกรรม ไม่มี

5. การบริการ ได้แก่

5.1 การขนส่ง เดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว หรือรถสองแถวโดยสารประจำทาง

5.2 ที่พักแรม ไม่มี

5.3 ศูนย์ข้อมูล ป้ายบอกทาง ได้แก่ ป้ายแสดงเส้นทางไปสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแหล่ง ป้ายแสดงจุดท่องเที่ยว ป้ายสัญลักษณ์เตือนระวังการเกิดอุบัติเหตุ ป้ายข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว

5.4 บริการอื่นๆ ได้แก่ โทรศัพท์สาธารณะ ไฟฟ้า ด้านนอกมีลานจอดรถ ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ของที่ระลึก สิ่งอำนวยความสะดวกภายใน ร้านค้าสวัสดิการขายอาหารและเครื่องดื่ม ของระลึก ห้องน้ำ ถังขยะ ก่อต้นไม้

6. งานมหกรรมและเหตุการณ์สำคัญในรอบปี ไม่มี

7. การประเมินทรัพยากรท่องเที่ยว

พิพิธภัณฑ์อาวุธและการสู้รบเขาค้อ (ฐานอิทธิ) โดดเด่นด้าน อนุสรณ์สถาน แสดงอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ใช้ในการสู้รบ เช่น ซากเครื่องบิน รถถัง บังเกอร์หลบภัย ปืนใหญ่ เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว

ผลการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพิพิธภัณฑ์อาวุธและการสู้รบเขาค้อโดย ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน จากแบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในพิพิธภัณฑ์อาวุธและการสู้รบเขาค้อเป็นอนุสรณ์สถาน มีการใช้พื้นที่ถูกต้องตามกฎหมาย และมีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว จัดว่ามีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีมาตรฐานระดับปานกลาง ดังตาราง 11

ตาราง 11 มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของพิพิธภัณฑ์อาวุธและการสู้รบเขาค้อ

ดัชนี	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3	รวม (เฉลี่ย)
ส่วนที่ 1 การประเมินด้านที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว				
- เป็นพื้นที่ธรรมชาติ หรือเป็นพื้นที่ที่ยังคงเป็นธรรมชาติที่มีวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง				
- เป็นแหล่งอนุสรณ์สถาน / โบราณวัตถุ	/	/	/	
- การใช้พื้นที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย	/	/	/	
ส่วนที่ 2 การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว				
- เป็นพื้นที่ธรรมชาติที่ยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว				
- เป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวอยู่ในปัจจุบัน	/	/	/	
1. ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ				
1.1 แหล่งธรรมชาติมีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้	4	6	6	5.33
1.2 ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ	0	4	2	2.00
1.3 แหล่งธรรมชาติมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น	0	4	4	2.66
1.4 ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว	10	10	10	10.00
2. การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน				
2.1 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของตัวแหล่งท่องเที่ยว	4	4	4	4.00
2.2 การจัดการด้านบริการนักท่องเที่ยว	3	3	3	3.00
2.3 มีการจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว	5	5	5	5.00
2.4 การจัดการด้านการติดตาม และการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว	5	5	5	5.00
3. การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก				
3.1 มีศูนย์บริการให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว	5	5	5	5.00
3.2 มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในด้านการประหยัดพลังงานและการกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี	2	3	3	3.00
3.3 มีการให้ความรู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์ กับพนักงานนำเที่ยว นักท่องเที่ยว และชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่	3	3	3	3.00
3.4 มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศ และการอนุรักษ์ ให้บริการด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และชุมชน	2	3	3	2.66
4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว				
4.1 ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว	4	4	4	4.00
4.2 ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว	4	4	4	4.00
รวม	51	63	61	58.33

ทางขึ้นพิพิธภัณฑ์อาวุธเขาค้อ

ลานจอดรถ

ซากเครื่องบินและซากรถถัง

ป้ายข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว

จุดบริการยุวมัคคุเทศก์

ห้องน้ำ

ภาพประกอบ 20 สิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณแหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์อาวุธเขาค้อ

อนุสรณ์สถานผู้เสียสละเขาค้อ

ภาพประกอบ 21 อนุสรณ์สถานผู้เสียสละเขาค้อ

ที่ตั้ง

ตั้งอยู่ บนยอดเขาค้อ หมู่ที่ 3 ตำบลทุ่งสมอ อำเภอเขาค้อ

1. ทรัพยากรทางธรรมชาติ ประกอบด้วย

1.1 ภูมิทัศน์และภูมิอากาศ บริเวณอนุสรณ์สถานผู้เสียสละเขาค้อ เป็นอนุสาวรีย์ ออกแบบโดยศาสตราจารย์ กฤษณา อารุณวงษ์ ณ อยุธยา ในปีพ.ศ.2511 – 2525 สร้างด้วยหินอ่อนรูปทรงสามเหลี่ยม สร้างขึ้นเพื่อเทิดทูนวีรกรรมของพลเรือน ตำรวจ ทหาร ที่ได้เสียสละ เลือดเนื้อและชีวิตเพื่อป้องกันผืนแผ่นดินไทย ให้รอดพ้นจากภัยของผู้หลงผิดคิดร้ายต่อ ประเทศชาติ มีจุดชมวิวที่สามารถมองเห็นอาณาบริเวณเขาค้อได้อย่างกว้างขวาง ด้านตรงข้าม เป็นฐานกรุงเทพฯ เป็นเนินเตี้ยๆ มีหลุมหลบภัย มีฐานยิงปืนใหญ่สนับสนุนการสู้รบกับพคค. ในอดีตเป็นฐานแห่งแรกที่ทหารได้ยึดคืนมาจาก พคค. และเป็นจุดวางแผนในการปฏิบัติงาน วางแผนในการสู้รบ ทิวทัศน์ที่สวยงาม ล้อมรอบด้วยภูเขา มีอากาศบริสุทธิ์และเย็นสบายตลอดทั้งปี สภาพภูมิอากาศในฤดูร้อนอากาศจะไม่ร้อนมากนัก ฤดูฝนจะมีฝนตกชุก ฤดูหนาวจะมีอากาศหนาวจัด

1.2. พืชและป่าไม้ บริเวณอนุสรณ์สถานผู้เสียสละเขาค้อ สภาพป่า 2 ข้างทาง มีต้นไม้ขนาดใหญ่-เล็ก

1.3 สัตว์ บริเวณอนุสรณ์สถานผู้เสียสละเขาค้อ ที่พบ ได้แก่ ผีเสื้อ

1.4 แหล่งน้ำ บริเวณอนุสรณ์สถานผู้เสียสละเขาค้อ ไม่มี

2. ทรัพยากรทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย

2.1 มรดกทางวัฒนธรรม / ศูนย์ข้อมูล

2.1.1 สถานที่ที่ผู้คนเคารพและนับถือ ได้แก่ อนุสาวรีย์ผู้เสียสละชาติ

2.1.2 ศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว ได้แก่ ยุวมัคคุเทศก์บริการเฉพาะวันเสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์

3. ทรัพยากรมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่สำคัญทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทเหตุการณ์

3.1 การแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน ไม่มี

3.2 งานประเพณี ไม่มี

4. ทรัพยากรประเภทกิจกรรม ไม่มี

5. การบริการ ได้แก่

5.1 การขนส่ง เดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว หรือรถสองแถวโดยสารประจำทาง

5.2 ที่พักแรม ไม่มี

5.3 ศูนย์ข้อมูล ป้ายบอกทาง ได้แก่ ป้ายแสดงเส้นทางไปสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแหล่ง ป้ายแสดงจุดท่องเที่ยว สัญลักษณ์เตือนระวังการเกิดอุบัติเหตุ ป้ายข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว

5.4 บริการอื่นๆ ได้แก่ โทรศัพท์สาธารณะ ไฟฟ้า ด้านนอกบริเวณลานจอดรถ มีร้านขายอาหารและเครื่องดื่ม ร้านขายของที่ระลึกเรียงกันเป็นแนวยาวขนานกับลานจอดรถห้องน้ำ

6. งานมรดกและเหตุการณ์สำคัญในรอบปี ได้แก่

พิธีวางพวงมาลาประจำปี ประมาณเดือนพฤศจิกายนของทุกปี

7. การประเมินทรัพยากรท่องเที่ยว

อนุสรณ์สถานผู้เสียสละชาติคือ โดดเด่นด้าน เป็นแหล่งอนุสรณ์สถาน สร้างด้วยหินอ่อน สร้างขึ้นเพื่อสดุดีวีรกรรมของผู้เสียชีวิตในเหตุการณ์การสู้รบระหว่างทหารกับผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์

ผลการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอนุสรณ์สถานผู้เสียสละชาติ โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน จากแบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในอนุสรณ์สถานผู้เสียสละชาติ เป็นอนุสรณ์สถาน มีการใช้พื้นที่ถูกต้องตามกฎหมาย และมีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว จัดว่ามีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีมาตรฐานระดับต่ำ ดังตาราง 12

ตาราง 12 มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของอนุสรณ์สถานผู้เสียสละเขาค้อ

ดัชนี	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3	รวม (เฉลี่ย)
ส่วนที่ 1 การประเมินด้านที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว				
- เป็นพื้นที่ธรรมชาติ หรือเป็นพื้นที่ที่ยังคงเป็นธรรมชาติที่มีวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง				
- เป็นแหล่งอนุสรณ์สถาน	/	/	/	
- การใช้พื้นที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย	/	/	/	
ส่วนที่ 2 การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว				
- เป็นพื้นที่ธรรมชาติที่ยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว				
- เป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวอยู่ในปัจจุบัน	/	/	/	
1. ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ				
1.1 แหล่งธรรมชาติมีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้	4	4	4	4.00
1.2 ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ	2	3	2	2.33
1.3 แหล่งธรรมชาติมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น	2	2	2	2.00
1.4 ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว	8	8	8	8.00
2. การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน				
2.1 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของตัวแหล่งท่องเที่ยว	3	4	3	3.33
2.2 การจัดการด้านบริการนักท่องเที่ยว	3	4	4	3.66
2.3 มีการจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว	5	4	5	4.66
2.4 การจัดการด้านการติดตาม และการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว	2	3	3	2.66
3. การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก				
3.1 มีศูนย์บริการให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและความสะอาดแก่นักท่องเที่ยว	1	3	3	2.33
3.2 มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในด้านการประหยัดพลังงานและการกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี	2	2	2	2.00
3.3 มีการให้ความรู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและอนุรักษณ์ กับพนักงานนำเที่ยว นักท่องเที่ยว และชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่	2	3	2	2.33
3.4 มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศ และการอนุรักษณ์ ให้บริการด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และชุมชน	0	0	0	0
4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว				
4.1 ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว	4	4	4	4.00
4.2 ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว	4	4	4	4.00
รวม	42	48	46	45.33

ลานจอดรถ

ทางขึ้นอนุสรณ์สถานผู้เสียสละเขาค้อ

ยุวมัคคุเทศก์

ป้ายข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว

ภาพประกอบ 22 สิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณแหล่งท่องเที่ยวอนุสรณ์สถานผู้เสียสละเขาค้อ

พระตำหนักเขาค้อ

ภาพประกอบ 23 พระตำหนักเขาค้อ

ที่ตั้ง

ตั้งอยู่ บนเขาป่า ตำบลสะเดาะพง อำเภอเขาค้อ

1. ทรัพยากรทางธรรมชาติ ประกอบด้วย

1.1 ภูมิทัศน์และภูมิอากาศ บริเวณพระตำหนักเขาค้อ เป็นจุดสูงสุดของเขาค้อ สูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 1,050 เมตร ลักษณะตัวอาคารชั้นเดียว เป็นรูปครึ่งวงกลม ประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก คือ ตัวเรือนพระตำหนัก ลานพลับพลา เรือนข้าราชการบริพาร ตรงกลางคือ เสาธงมหาราช มีความสูงจากฐานสามเหลี่ยม 60 เมตร สร้างขึ้นในวโรกาสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มีพระชนมายุครบ 60 พรรษา บริเวณรอบพระตำหนักปลูกดอกไม้สีส้มสวยงามหลากหลายชนิดและมีป้ายบอกชื่อชนิดของพันธุ์ไม้ติดไว้ที่ต้นแต่ละต้น มีทิวทัศน์ที่สวยงามล้อมรอบด้วยภูเขา อากาศบริสุทธิ์และเย็นสบายตลอดทั้งปี ภูมิประเทศสวยงามท่ามกลางป่าไม้เขียวขจี สภาพภูมิอากาศ ในฤดูร้อนอากาศจะไม่ร้อนมากนัก ฤดูฝนจะมีฝนตกชุก ฤดูหนาวจะมีอากาศหนาวจัด

1.2. พืชและป่าไม้ บริเวณพระตำหนักเขาค้อ สภาพป่าเป็นป่าดิบเขา ระหว่างสองข้างขึ้น-ลงปกคลุมไปด้วยต้นไม้หลากหลายชนิด ทั้งต้นไม้ขนาดใหญ่-เล็ก ภายในมีการปลูกดอกไม้ประดับสีส้มสวยงาม เช่น กล้วยไม้ป่า ต้นราชพฤกษ์

1.3 สัตว์ บริเวณพระตำหนักเขาค้อ ที่พบได้ ได้แก่ นก กระรอก ฝูเลื้อย

1.4 แหล่งน้ำ บริเวณพระตำหนักเขาค้อ ไม่มี

2. ทรัพยากรทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย

2.1 มรดกทางวัฒนธรรม / ศูนย์ข้อมูล

2.1.1 สถานที่ที่ผู้คนเคารพและนับถือ ไม่มี

2.1.2 ศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว ได้แก่ หน่วยรักษาความปลอดภัย หมวกทหาร ม้ารักษาความปลอดภัยพระตำหนักเขาค้อ ยุวมัคคุเทศก์ประจำอยู่ตรงด้านตรวจปริมาณรถและคนเข้าออก เป็นผู้ให้บริการข้อมูลนักท่องเที่ยว

3. ทรัพยากรมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่สำคัญทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทเหตุการณ์

3.1 การแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน ไม่มี

3.2 งานประเพณี ไม่มี

4. ทรัพยากรประเภทกิจกรรม

กิจกรรมนันทนาการ ได้แก่ เดินศึกษาธรรมชาติพิชิตยอดเขาค้อ

5. การบริการ ได้แก่

5.1 การขนส่ง เดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว หรือรถสองแถวโดยสารประจำทาง

5.2 ที่พักแรม

- บ้านพักทหารม้า (19 ห้อง / 400-800 บาท)

- เรือนพักผู้ติดตาม (พระตำหนักฯ) (35 ห้อง / 300 บาท)

5.3 ศูนย์ข้อมูล ป้ายบอกทาง ได้แก่ ป้ายแสดงเส้นทางไปสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแหล่ง ป้ายแสดงจุดท่องเที่ยว ป้ายสัญลักษณ์เตือนระว่างการเกิดอุบัติเหตุ ป้ายข้อมูลท่องเที่ยว

5.4 บริการอื่นๆ ได้แก่ โทรศัพท์สาธารณะ ไฟฟ้า ด้านตรวจปริมาณรถและนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวพระตำหนักเขาค้อ ลานจอดรถ ร้านค้าสวัสดิการขายอาหารและเครื่องดื่ม ห้องน้ำ ถึงขยะ

6. งานมรดกและเหตุการณ์สำคัญในรอบปี ไม่มี

7. การประเมินทรัพยากรท่องเที่ยว

พระตำหนักเขาค้อ โดดเด่นด้าน ด้านทรัพยากรธรรมชาติ มีป่าไม้ ภูเขา ไม้ดอก นานาพันธุ์ที่สมบูรณ์ จุดดึงดูดนักท่องเที่ยวคือความสวยงามของธรรมชาติ อากาศเย็นสบาย กิจกรรมเดินศึกษาธรรมชาติพิชิตจุดสูงสุดของเขาค้อ

ผลการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพระตำหนักเขาค้อ โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน จากแบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในพระตำหนักเขาค้อ เป็นพื้นที่ธรรมชาติ มีการใช้พื้นที่ถูกต้องตามกฎหมาย และมีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว จัดว่ามีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีมาตรฐานระดับดี ดังตาราง 13

ตาราง 13 มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของพระตำหนักเขาค้อ

ดัชนี	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3	รวม (เฉลี่ย)
ส่วนที่ 1 การประเมินด้านที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว				
- เป็นพื้นที่ธรรมชาติ หรือเป็นพื้นที่ที่ยังคงเป็นธรรมชาติที่มีวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง	/	/	/	
- เป็นแหล่งอนุสรณ์สถาน				
- การใช้พื้นที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย	/	/	/	
ส่วนที่ 2 การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว				
- เป็นพื้นที่ธรรมชาติที่ยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว				
- เป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวอยู่ในปัจจุบัน	/	/	/	
1. ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ				
1.1 แหล่งธรรมชาติมีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้	10	10	10	10.00
1.2 ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ	6	8	8	7.33
1.3 แหล่งธรรมชาติมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น	0	4	2	2.00
1.4 ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว	10	10	10	10.00
2. การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน				
2.1 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของตัวแหล่งท่องเที่ยว	4	4	4	4.00
2.2 การจัดการด้านบริการนักท่องเที่ยว	5	4	5	4.66
2.3 มีการจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว	4	5	4	4.33
2.4 การจัดการด้านการติดตาม และการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว	5	5	5	5.00
3. การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก				
3.1 มีศูนย์บริการให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว	4	4	4	4.00
3.2 มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในด้านการประหยัดพลังงานและการกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี	2	3	2	2.33
3.3 มีการให้ความรู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์ กับพนักงานนำเที่ยว นักท่องเที่ยว และชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่	4	5	4	3.66
3.4 มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศ และการอนุรักษ์ ให้บริการด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และชุมชน	3	4	4	3.66
4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว				
4.1 ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว	2	2	2	2.00
4.2 ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว	4	4	4	4.00
รวม	63	72	68	67.66

ด้านตรวจนับปริมาณรถและยุวมัคคุเทศก์

ป้ายข้อมูลการสร้างพระตำหนักเขาค้อ

ป้ายแผนที่แหล่งท่องเที่ยว

ป้ายก่อนเข้าพระตำหนักเขาค้อ

ลานจอดรถ

พระตำหนักเขาค้อ

ภาพประกอบ 24 ป้ายและสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณแหล่งท่องเที่ยวพระตำหนักเขาค้อ

จุดบริการนักท่องเที่ยว

ดอกไม้

ห้องน้ำ

ร้านค้าสวัสดิการ

ภาพประกอบ 25 สิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณแหล่งท่องเที่ยวพระตำหนักเขาค้อ

จุดชมวิว (ทะเลหมอก)

ภาพประกอบ 26 จุดชมวิว (ทะเลหมอก)

ที่ตั้ง

ตั้งอยู่ ใกล้พระบรมธาตุเจดีย์กาญจนาภิเษก อำเภอเขาค้อ

1. ทรัพยากรทางธรรมชาติ แบ่งออกเป็น 4 ชนิด ได้แก่

1.1 ภูมิทัศน์และภูมิอากาศ บริเวณจุดชมวิว (ทะเลหมอก) เป็นพื้นที่โล่งกว้าง มีหญ้าขึ้นบนพื้นดิน เป็นจุดที่เดินไปดูทิวทัศน์เห็นบริเวณข้างล่างได้ในระยะไกลที่สวยงาม ล้อมรอบด้วยภูเขา มีอากาศบริสุทธิ์และเย็นสบายตลอดทั้งปี สภาพภูมิอากาศ ในฤดูร้อนอากาศจะไม่ร้อนมากนัก ฤดูฝนจะมีฝนตกชุก ฤดูหนาวจะมีอากาศหนาวจัด

1.2 พืชและป่าไม้ บริเวณจุดชมวิว (ทะเลหมอก) เป็นพืชปกคลุมดิน ต้นหญ้า ต้นกล้วย

1.3 สัตว์ บริเวณจุดชมวิว (ทะเลหมอก) สัตว์ที่พบได้แก่ ผีเสื้อ

1.4 แหล่งน้ำ บริเวณจุดชมวิว (ทะเลหมอก) เป็นแหล่งน้ำตามธรรมชาติ

2. ทรัพยากรทางวัฒนธรรม แบ่งออกเป็น 2 ชนิด ได้แก่

2.1 มรดกทางวัฒนธรรม / ศูนย์ข้อมูล

2.1.1 สถานที่ที่ผู้คนเคารพและนับถือ ไม่มี

2.1.2 ศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว ไม่มี

3. ทรัพยากรมหรรมปรากฏการณ์สำคัญทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทเหตุการณ์

3.1 กีฬาพื้นบ้าน ไม่มี

3.2 งานประเพณี ไม่มี

4. ทรัพยากรประเภทกิจกรรม ไม่มี

5. การบริการ ได้แก่

5.1 การขนส่ง เดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว หรือรถสองแถวโดยสารประจำทาง

5.2 ที่พักรแรม ไม่มี

5.3 ศูนย์ข้อมูล ป้ายบอกทาง ได้แก่ ป้ายโฆษณาที่พักรและร้านอาหาร

5.4 บริการอื่นๆ ได้แก่ โทรศัพท์สาธารณะ ไฟฟ้า

6. งานมหกรรมและเหตุการณ์สำคัญในรอบปี ไม่มี

7. การประเมินทรัพยากรท่องเที่ยว

จุดชมวิว (ทะเลหมอก) โดดเด่นด้าน เป็นจุดชมวิววิวทัศน์ที่สวยงาม

ผลการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจุดชมวิว (ทะเลหมอก) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน จากแบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในจุดชมวิว (ทะเลหมอก) เป็นพื้นที่ธรรมชาติ มีการใช้พื้นที่ถูกต้องตามกฎหมาย และไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว จัดว่ามีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีมาตรฐานระดับเหมาะสม ดังตาราง 14

ตาราง 14 มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของจุดชมวิว (ทะเลหมอก)

ดัชนี	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3	รวม (เฉลี่ย)
ส่วนที่ 1 การประเมินด้านที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว				
- เป็นพื้นที่ธรรมชาติ หรือเป็นพื้นที่ที่ยังคงเป็นธรรมชาติที่มีวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง	/	/	/	
- เป็นแหล่งอนุสรณ์สถาน				
- การใช้พื้นที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย	/	/	/	
ส่วนที่ 2 การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว				
- เป็นพื้นที่ธรรมชาติที่ยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว	/	/	/	
- เป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวอยู่ในปัจจุบัน				
1. ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ				
1.1 แหล่งธรรมชาติมีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้	4	4	4	4.00
1.2 ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ	2	2	2	2.00
1.3 แหล่งธรรมชาติมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น	6	6	6	6.00
1.4 ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว	10	10	10	10.00
2. การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน				
2.1 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของตัวแหล่งท่องเที่ยว	0	0	0	0
2.2 การจัดการด้านบริการนักท่องเที่ยว	0	0	0	0
2.3 มีการจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว	0	0	0	0
2.4 การจัดการด้านการติดตาม และการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว	0	0	0	0
3. การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก				
3.1 มีศูนย์บริการให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว	0	0	0	0
3.2 มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในด้านการประหยัดพลังงานและการกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี	0	0	0	0
3.3 มีการให้ความรู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์ กับพนักงานนำเที่ยว นักท่องเที่ยว และชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่	0	0	0	0
3.4 มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศ และการอนุรักษ์ ให้บริการด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และชุมชน	0	0	0	0
4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว				
4.1 ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว	0	0	0	0
4.2 ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว	0	0	0	0
รวม	22	22	22	22

จุดชมวิว (ทะเลหมอก)

จุดชมวิว (ทะเลหมอก)

ป้ายบริเวณจุดชมวิว (ทะเลหมอก)

ป้ายบริเวณจุดชมวิว (ทะเลหมอก)

ป้ายบริเวณจุดชมวิว (ทะเลหมอก)

ภาพประกอบ 27 บริเวณแหล่งท่องเที่ยวจุดชมวิว (ทะเลหมอก)

พระบรมธาตุเจดีย์กาญจนาภิเษก

ภาพประกอบ 28 พระบรมธาตุเจดีย์กาญจนาภิเษก

ที่ตั้ง

ตั้งอยู่ ติดกับสำนักสงฆ์วิชฌมัยบุญญาราม อำเภอเขาค้อ จากสี่แยกสะเดาะพง ใช้ทางหลวงหมายเลข 2196 ผ่านที่ว่าการอำเภอเขาค้อ ไปประมาณ 2 กิโลเมตร จะเห็นพระบรมธาตุเจดีย์กาญจนาภิเษก อยู่ติดถนนด้านขวา

1. ทรัพยากรทางธรรมชาติ แบ่งออกเป็น 4 ชนิด ได้แก่

1.1 ภูมิทัศน์และภูมิอากาศ ของพระบรมธาตุเจดีย์กาญจนาภิเษก เป็นพระสถูปเจดีย์ บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ มีเอกลักษณ์ทางศิลปพุทธสถาน ทางภาคเหนือเป็นลักษณะสถาปัตยกรรม สมัยสุโขทัย และรัตนโกสินทร์ประยุกต์ ผันของฐานด้านล่างเป็นแบบย่อมุมไม้สิบสอง ซึ่งมีการใช้มาตั้งแต่สมัยอยุธยา ฐานชั้นบนมีผังเป็น 8 เหลี่ยม เป็นลักษณะที่มีการใช้ตั้งแต่สมัยสมัยทราวดี บริเวณเหนือซุ้มคูหา ตอนบนขององค์เจดีย์ เป็นกลีบบัวรับองค์ระฆังทรงกลม แบบสมัยอยุธยา ถัดขึ้นไป ตอนบนเป็นบัลลังก์รับบัวกลุ่ม 5 ชั้น ทางคติมีความหมายถึงพระเจ้า 5 พระองค์ บริเวณฐานชั้นล่าง มีซุ้มคูหา 4 ด้าน ภายในประดิษฐานพระพุทธรูปทั้ง 4 ทิศ และบริเวณบน 8 เหลี่ยม ตอนบนมีซุ้มคูหาขนาดใหญ่ และเล็กสลับกันซึ่งซุ้มคูหาขนาดใหญ่ ภายในประดิษฐานพระพุทธรูป 4 ทิศ ทิศเหนือ พระพุทธรูปประจำพระชนมวาร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 (ปางห้ามญาติ) ทิศใต้ พระพุทธรูปประจำพระชนมวาร สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ (ปางรำพึง) ทิศตะวันออก พระพุทธรูปปางประทับยืน (ปางเปิดโลก) ทิศตะวันตก พระพุทธรูปประจำพระชนมวาร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 1 (ปางอุ้มบาตร) มีอากาศบริสุทธิ์และเย็นสบายตลอดทั้งปี สภาพภูมิอากาศ ในฤดูร้อนอากาศจะไม่ร้อนมากนัก ฤดูฝนจะมีฝนตกชุก ฤดูหนาวจะมีอากาศหนาวจัด

1.2. พืชและป่าไม้ บริเวณพระบรมธาตุเจดีย์กาญจนาภิเษก สภาพป่าเป็นป่าไม้
น้อยใหญ่ ต้นสน

1.3 สัตว์ บริเวณพระบรมธาตุเจดีย์กาญจนาภิเษก ไม่มี

1.4 แหล่งน้ำ บริเวณพระบรมธาตุเจดีย์กาญจนาภิเษก ไม่มี

2. ทรัพยากรทางวัฒนธรรม แบ่งออกเป็น 2 ชนิด ได้แก่

2.1 มรดกทางวัฒนธรรม / ศูนย์ข้อมูล

2.1.1 สถานที่ที่ผู้คนเคารพและนับถือ ได้แก่ ศาลสมเด็จพระนเรศวร

2.1.2 ศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว อยู่ข้างในบริเวณจุดเข้าไปไหว้พระธาตุ

3. ทรัพยากรมหรรมปรากฏการณ์สำคัญทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทเหตุการณ์

3.1 กีฬาพื้นบ้าน ไม่มี

3.2 งานประเพณี ไม่มี

4. ทรัพยากรประเภทกิจกรรม ไม่มี

5. การบริการ ได้แก่

5.1 การขนส่ง เดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว หรือรถสองแถวโดยสารประจำทาง

5.2 ที่พักแรม ไม่มี

5.3 ศูนย์ข้อมูล ป้ายบอกทาง ได้แก่ ป้ายแสดงเส้นทางไปสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละ
แห่ง ป้ายแสดงจุดท่องเที่ยว ป้ายข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว คู่มือท่องเที่ยว

5.4 บริการอื่นๆ ได้แก่ โทรศัพท์สาธารณะ ไฟฟ้า ลานจอดรถ ร้านอาหารและ
เครื่องดื่ม ร้านขายของที่ระลึก ห้องน้ำ ถึงขยะ

6. งานมหรรมและเหตุการณ์สำคัญในรอบปี ไม่มี

7. การประเมินทรัพยากรท่องเที่ยว

พระบรมธาตุเจดีย์กาญจนาภิเษก โดดเด่นด้าน เป็นแหล่งอนุสรณ์สถาน
มีเอกลักษณ์ศิลปพุทธสถานทางภาคเหนือ เป็นสถาปัตยกรรมสมัยสุโขทัยและรัตนโกสินทร์
ประยุกต์ เป็นที่เคารพสักการะของชาวไทยพุทธ

ผลการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพระบรมธาตุเจดีย์
กาญจนาภิเษก โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน จากแบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว
เชิงนิเวศ ของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พบว่า แหล่ง
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในพระบรมธาตุเจดีย์กาญจนาภิเษกเป็นพื้นที่ธรรมชาติ มีการใช้พื้นที่
ถูกต้องตามกฎหมาย และมีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว จัดว่ามีศักยภาพในการ
เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีมาตรฐานระดับต่ำ ดังตาราง 15

ตาราง 15 มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของพระบรมธาตุเจดีย์กาญจนาภิเษก

ดัชนี	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3	รวม (เฉลี่ย)
ส่วนที่ 1 การประเมินด้านที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว				
- เป็นพื้นที่ธรรมชาติ หรือเป็นพื้นที่ที่ยังคงเป็นธรรมชาติที่มีวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง				
- เป็นแหล่งอนุสรณ์สถาน	/	/	/	
- การใช้พื้นที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย	/	/	/	
ส่วนที่ 2 การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว				
- เป็นพื้นที่ธรรมชาติที่ยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว				
- เป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวอยู่ในปัจจุบัน	/	/	/	
1. ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ				
1.1 แหล่งธรรมชาติมีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้	4	4	4	4.00
1.2 ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ	2	4	2	2.66
1.3 แหล่งธรรมชาติมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น	2	2	4	2.66
1.4 ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว	10	10	10	10.00
2. การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน				
2.1 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของตัวแหล่งท่องเที่ยว	4	4	4	4.00
2.2 การจัดการด้านบริการนักท่องเที่ยว	2	4	2	2.66
2.3 มีการจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว	2	2	2	2.00
2.4 การจัดการด้านการติดตาม และการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว	0	0	0	0
3. การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก				
3.1 มีศูนย์บริการให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว	0	0	0	0
3.2 มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในด้านการประหยัดพลังงานและการกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี	0	0	0	0
3.3 มีการให้ความรู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์ กับพนักงานนำเที่ยว นักท่องเที่ยว และชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่	2	2	2	2.00
3.4 มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศ และการอนุรักษ์ ให้บริการด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และชุมชน	0	0	0	0
4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว				
4.1 ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว	4	4	4	4.00
4.2 ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว	4	4	4	4.00
รวม	36	40	38	38

ป้ายพระบรมราชานุสาวรีย์กาญจนาภิเษก

ถนนทางเข้าพระบรมราชานุสาวรีย์กาญจนาภิเษก

ศาลสมเด็จพระนเรศวร

ห้องน้ำ

จุดนั่งพักผ่อน

ถังขยะ

ภาพประกอบ 29 สิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณแหล่งท่องเที่ยวพระบรมราชานุสาวรีย์กาญจนาภิเษก

3. ทรัพยากรกรมการปรากฏการณ์สำคัญทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทเหตุการณ์

3.1 การแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน ไม่มี

3.2 งานประเพณี ไม่มี

4. ทรัพยากรประเภทกิจกรรม

กิจกรรมนันทนาการ ได้แก่ การทดสอบความมหัสจรรย์ของเนิน

5. การบริการ ได้แก่

5.1 การขนส่ง เดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว หรือรถสองแถวโดยสารประจำทาง

5.2 ที่พักแรม ไม่มี

5.3 ศูนย์ข้อมูล ป้ายบอกทาง ได้แก่ ป้ายแสดงจุดท่องเที่ยวอธิบายวิธีทดสอบเนินมหัสจรรย์

5.4 บริการอื่นๆ ไม่มีในบริเวณนี้

6. งานมหกรรมและเหตุการณ์สำคัญในรอบปี ไม่มี

7. การประเมินทรัพยากรท่องเที่ยว

เนินมหัสจรรย์ โดดเด่นด้านกิจกรรมการทดสอบการเคลื่อนตัวของรถ เป็นทางขึ้นเนินเมื่อจอดรถดับเครื่อง และปล่อยเกียร์ว่าง รถจะไหลขึ้นเนินสูง ไปเองประมาณ 10 กิโลเมตร และจากการพิสูจน์ปรากฏการณ์ดังกล่าว เกิดจากภาพลวงตา เนื่องจากวัดระดับ ความสูงของเนินจะมีระดับต่ำกว่า ช่วงที่เป็นทางขึ้นเนิน ดังนั้นรถจึงถอยหลังตามแรงโน้มถ่วงของโลก

ผลการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของเนินมหัสจรรย์ โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน จากแบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในเนินมหัสจรรย์ เป็นพื้นที่ธรรมชาติ มีการใช้พื้นที่ถูกต้องตามกฎหมาย และมีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว จัดว่ามีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีมาตรฐานระดับต่ำ ดังตาราง 16

ตาราง 16 มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของเนินมัทศจรีย์

ดัชนี	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3	รวม (เฉลี่ย)
ส่วนที่ 1 การประเมินด้านที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว				
- เป็นพื้นที่ธรรมชาติ หรือเป็นพื้นที่ที่ยังคง เป็นธรรมชาติที่มีวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง	/	/	/	
- เป็นแหล่งอนุสรณ์สถาน				
- การใช้พื้นที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย	/	/	/	
ส่วนที่ 2 การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว				
- เป็นพื้นที่ธรรมชาติที่ยังไม่มีการบริหารจัดการ ด้านการท่องเที่ยว				
- เป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีการบริหารจัดการด้าน การท่องเที่ยวอยู่ในปัจจุบัน	/	/	/	
1. ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ				
1.1 แหล่งธรรมชาติมีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้	10	10	10	10.00
1.2 ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ	0	2	0	0.66
1.3 แหล่งธรรมชาติมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น	0	0	0	0
1.4 ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว	10	10	10	10.00
2. การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อ ให้เกิดความยั่งยืน				
2.1 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของตัวแหล่งท่องเที่ยว	0	0	0	0
2.2 การจัดการด้านบริการนักท่องเที่ยว	0	0	0	0
2.3 มีการจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว	3	3	3	3
2.4 การจัดการด้านการติดตาม และการประเมินการ เปลี่ยนแปลงของพื้นที่ อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว	0	0	0	0
3. การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก				
3.1 มีศูนย์บริการให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและความสะดวก แก่นักท่องเที่ยว	1	1	1	1.00
3.2 มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในด้านการประหยัด พลังงานและการกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี	0	0	0	0
3.3 มีการให้ความรู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ และการอนุรักษ์ กับพนักงานนำเที่ยว นักท่องเที่ยว และชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่	2	2	2	2.00
3.4 มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศ และการอนุรักษ์ ให้บริการด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และชุมชน	0	0	0	0
4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว				
4.1 ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การท่องเที่ยว	2	2	2	2.00
4.2 ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว	0	0	0	0
รวม	28	30	28	28.66

ป้ายเนินมหัสจรรย์

จุดทดสอบเนินมหัสจรรย์

จุดทดสอบเนินมหัสจรรย์

จุดทดสอบเนินมหัสจรรย์

ภาพประกอบ 31 บริเวณแหล่งท่องเที่ยวเนินมหัสจรรย์

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ภาพรวมของศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผลการวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยมีรายละเอียดดังแสดงในตาราง 17

ตาราง 17 ระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

แหล่งท่องเที่ยว	สถานที่ตั้ง	การใช้พื้นที่	การบริหารจัดการ	ศักยภาพ (คะแนน)	ระดับมาตรฐาน	สัญลักษณ์
1. แก่งบางระจัน	ธรรมชาติ	ถูกกฎหมาย	มี	87.00	ดีเยี่ยม	☆☆☆☆☆
2. สวนสัตว์เปิดเขาค้อ	ธรรมชาติ	ถูกกฎหมาย	มี	67.66	ดี	☆☆☆
3. น้ำตกศรีดิษฐ์และครกพลังน้ำ	ธรรมชาติ	ถูกกฎหมาย	มี	72.33	ดีมาก	☆☆☆☆
4. หอสมุดนานาชาติ และเจดีย์พระบรมสารีริกธาตุ	อนุสรณ์สถาน	ถูกกฎหมาย	มี	46.66	ต่ำ	☆
5. พิพิธภัณฑ์อาวุธและการสู้รบเขาค้อ	อนุสรณ์สถาน	ถูกกฎหมาย	มี	58.33	ปานกลาง	☆☆
6. อนุสรณ์สถานผู้เสียสละเขาค้อ	อนุสรณ์สถาน	ถูกกฎหมาย	มี	45.33	ต่ำ	☆
7. พระตำหนักเขาค้อ	ธรรมชาติ	ถูกกฎหมาย	มี	67.66	ดี	☆☆☆
8. จุดชมวิว (ทะเลหมอก)	ธรรมชาติ	ถูกกฎหมาย	ไม่มี	22.00	เหมาะสม *	-
9. พระบรมธาตุเจดีย์กาญจนาภิเษก	อนุสรณ์สถาน	ถูกกฎหมาย	มี	38.00	ต่ำ	☆
10. เนินมัทศจรีย์	ธรรมชาติ	ถูกกฎหมาย	มี	28.66	ต่ำ	☆

* ประเมินตามกรณีที่ 1 (ยังไม่มีการบริหารจัดการ)

จากตาราง 17 แสดงว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ส่วนใหญ่ที่ตั้งเป็นพื้นที่ธรรมชาติถึง 7 แห่ง จัดเป็นแหล่งอนุสรณ์สถาน 3 แห่ง ซึ่งทุกแห่งมีการใช้พื้นที่ถูกต้องตามกฎหมาย และมีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเกือบทุกแห่ง ยกเว้น จุดชมวิวเพียงแหล่งเดียว ซึ่งก็จัดว่ามีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ ในส่วนของแหล่งท่องเที่ยวที่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวในปัจจุบันอยู่แล้ว 9 แห่ง ส่วนใหญ่ ยังมีมาตรฐานในระดับต่ำ มีมาตรฐานระดับ 5 ดาวเพียง 1 แห่ง 4 ดาว 1 แห่ง 3 ดาว 2 แห่ง และ 1 ดาวถึง 4 แห่ง มีมาตรฐานระดับเหมาะสม 1 แห่ง

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว และประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยผู้วิจัยดำเนินการสำรวจแหล่งท่องเที่ยว ด้วยแบบสำรวจที่พัฒนามาจากตารางตรวจสอบทรัพยากรของ กอดเฟรย์ เคอร์รี่ (Godfrey Kerry) และคลาก แจ็คกี้ (Clarke Jackie) และขอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ทำการประเมินแหล่งท่องเที่ยวใน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 10 แหล่ง โดยใช้แบบประเมิน มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของสำนัก พัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา แล้วจัดระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวตามเกณฑ์ที่กำหนด

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการสำรวจทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่าเป็นพื้นที่ที่ตั้งอยู่บนภูเขา มีความโดดเด่นด้านแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นพื้นที่ธรรมชาติและอนุสรณ์สถาน อากาศเย็นสบายทั้งปี มีความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ พืชพรรณ และสัตว์ป่า เป็นสถานที่ทางประวัติศาสตร์การสู้รบระหว่างทหาร ตำรวจ พลเรือน กับผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ประเทศไทย การเดินทางสู่อำเภอเขาค้อจากกรุงเทพมหานครสามารถใช้ทางรถยนต์และรถโดยสารปรับอากาศ และเดินทางต่อขึ้นเขาค้อโดยรถยนต์ หรือรถสองแถวประจำทาง ไม่ควรใช้รถบัสเนื่องจากพื้นที่เป็นภูเขาบางช่วงมีความลาดชันมาก ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีไฟฟ้า โทรศัพท์ ไปรษณีย์ ธนาคาร โรงพยาบาล สถานีตำรวจ ที่พัก ร้านอาหาร สินค้าที่ระลึกคือสินค้าทางการเกษตร ผลิตภัณฑ์จากชาวเขา ป้ายต้อนรับ ป้ายบอกทาง ป้ายข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ยุวมัคคุเทศก์และมััคคุเทศก์ท้องถิ่น

ผลจากการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดเพชรบูรณ์ เขตอำเภอเขาค้อ มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เป็นธรรมชาติ อนุสรณ์สถานที่บอกเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์การต่อสู้เพื่ออุดมการณ์ที่ต่างกันทำให้มีการเสียเลือดเนื้อ เสียชีวิตเพื่อแลกมาซึ่งอุดมการณ์ที่ปรารถนา เมื่อมีการวางอาวุธ มอบตัวและกลับใจมาเป็นราษฎรที่ตั้งใจทำมาหากินตามระบอบประชาธิปไตยแล้ว พื้นที่เขาค้อได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ อนุสรณ์สถาน แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านเกษตรกรรมที่สำคัญ เป็นแหล่งสร้างผลผลิตทางการเกษตรมากมายเช่น ข้าวโพด กะหล่ำปลี พริก ถั่วลิ้นเต่า ชিং มะระหวาน เสาวรส กาแฟ ฯลฯ และเป็นแหล่งท่องเที่ยวศึกษาธรรมชาติถึง 7 แหล่ง นอกจากนี้พื้นที่นี้ยังถูกจัดสร้างเป็นแหล่งอนุสรณ์สถาน 3 แหล่ง ซึ่งทุกแหล่งมีการใช้พื้นที่ถูกต้องตามกฎหมาย และมีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเกือบทุกแหล่ง ยกเว้นจุดชมวิว (ทะเล

หมอก) ซึ่งก็จัดว่ามีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ ในส่วนของแหล่งท่องเที่ยวที่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวในปัจจุบันอยู่แล้ว 9 แห่ง มีมาตรฐานระดับ 5 ดาวเพียง 1 แห่งคือแก่งบางระจัน น้ำตกศรีดิษฐ์และครกพลังน้ำ ได้มาตรฐานระดับ 4 ดาว สวนสัตว์เปิดเขาก่อ และพระตำหนักเขาค้อ ได้มาตรฐานระดับ 3 ดาว พิพิธภัณฑ์อาวุธและการสู้รบเขาค้อ ได้มาตรฐานระดับ 2 ดาว ส่วนแหล่งท่องเที่ยวที่มีมาตรฐานระดับ 1 ดาวมี 4 แห่ง ได้แก่ หอสมุดนานาชาติและเจดีย์พระบรมสารีริกธาตุ อนุสรณ์ผู้เสียสละเขาค้อ พระบรมธาตุเจดีย์กาญจนาภิเษก และเนินมหัศจรรย์ แหล่งท่องเที่ยวที่มีมาตรฐานระดับเหมาะสม 1 แห่งคือจุดชมวิว (ทะเลหมอก)

อภิปรายผล

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า เป็นพื้นที่ธรรมชาติและอนุสรณ์สถาน การใช้พื้นที่ถูกต้องตามกฎหมาย ทั้งนี้เพราะ แหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเขาค้อแต่ละแห่ง เป็นสภาพแวดล้อมที่เกิดจากธรรมชาติ ประกอบด้วย ป่าไม้ ภูมิอากาศบริสุทธิ์ ทิวทัศน์ที่สวยงาม และสัตว์ป่า เป็นอนุสรณ์สถาน เพราะเป็นสถานที่ที่สร้างขึ้นมาเพื่อระลึกถึงบุคคลหรือเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ เป็นพื้นที่ที่ทางราชการอนุญาตให้ใช้ดำเนินการเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ ภายใต้การบริหารจัดการของรัฐบาล เป็นผู้กำหนดนโยบาย แนวทางการดำเนินงาน ให้เกิดการพัฒนาย่างยั่งยืน มีการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานเพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวที่ไม่ได้บริหารจัดการโดยภาครัฐก็จะดำเนินการโดยเจ้าของที่ดิน หรือเป็นพื้นที่ว่างเปล่า โดยปัจจัยที่ทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีระดับศักยภาพดีเยี่ยม ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวมีธรรมชาติเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชม ด้านบุคลากรก็มีการอบรมด้านการท่องเที่ยวโดยความร่วมมือระหว่างโรงเรียนบนเขาค้อกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวประจำท้องถิ่น เฉพาะวันเสาร์-อาทิตย์ และวันนักหยุดชดเชย โดยยุวมัคคุเทศก์ จะประจำแหล่งท่องเที่ยว 5 แห่ง คือ จุดชมวิว พระตำหนักเขาค้อ หอสมุดนานาชาติและเจดีย์พระบรมสารีริกธาตุ อนุสรณ์สถานผู้เสียสละเขาค้อ และพิพิธภัณฑ์อาวุธและการสู้รบเขาค้อ มีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นเพียงแหล่งเดียว ประจำอยู่ที่แก่งบางระจัน ซึ่งมีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ใช้ประโยชน์ของทรัพยากรในพื้นที่ที่มีความโดดเด่นด้านธรรมชาติ การพบแมงกะพรุนน้ำจืดแหล่งเดียวในประเทศไทย จะพบช่วงเดือนมีนาคม-เมษายนของทุก ๆ ปี จึงมีกิจกรรมประจำปีคือ พายเรือ ท่องป่า ตามหาแมงกะพรุนน้ำจืด บริหารงานโดยกลุ่มชุมชนคนรักป่าหนองแม่เฒ่า คุณเกรียงไกร โสมนรินทร์ เป็นหัวหน้าชุมชน ที่สำคัญคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ความสะดวกในการเข้าถึงและความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว เป็นปัจจัยหนึ่งในการพิจารณาถึงศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ บุปผา วงษ์พันธ์ุทา (2544) ที่กล่าวว่า ความสะดวกในการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และความปลอดภัย มีความดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ สูง และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ณช พงศ จันจุฬา (2548) ที่กล่าวว่า การที่ชุมชนจะใช้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรที่มีคุณค่าของชุมชนไว้ได้นั้น ต้องเริ่มที่ตัวชุมชนก่อน โดยปัจจัยที่แสดงถึงศักยภาพการ

จัดการการท่องเที่ยวคือ ความสามารถของชุมชนในการจัดการด้วยตนเอง การบริการการท่องเที่ยว การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ความโดดเด่นของกิจกรรมการท่องเที่ยว ผู้นำ และปัจจัยการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว

2. จากผลการวิจัยพื้นที่ส่วนใหญ่ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับต่ำ จำนวน 4 แหล่ง ได้แก่ หอสมุดนานาชาติและพระบรมสารีริกธาตุ อนุสรณ์สถานผู้เสียสละเขาค้อ พระบรมธาตุเจดีย์กาญจนาภิเษก เนินมหารัตนเจดีย์ ตามลำดับ อาจเนื่องจากชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องยังไม่เข้าใจเรื่องการใช้ประโยชน์ของพื้นที่และ การจัดการด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเพียงพอ ซึ่งไม่สอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของสำนักพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2548) ที่กล่าวไว้ว่าศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นไปตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การจัดการเพื่อให้เกิดความยั่งยืน การสร้างจิตสำนึก และการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมของชุมชน

3. จากผลการวิจัยที่พบว่าแหล่งท่องเที่ยวบริเวณจุดชมวิว (ทะเลหมอก) มีความเหมาะสมเพราะ เป็นจุดที่แวะชมวิวทิวทัศน์ธรรมชาติตั้งอยู่ระหว่างเส้นทาง เป็นแหล่งธรรมชาติที่ยังไม่มีการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวหรือจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว แต่มีความเหมาะสมหรือมีศักยภาพในการที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ ซึ่งสอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของสำนักพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2548) คือ มีแหล่งธรรมชาติที่มีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้ มีความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ แหล่งธรรมชาติมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น และความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว ซึ่งผลระดับคะแนนเกินกึ่งหนึ่ง

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยพบว่า สภาพโดยทั่วไปในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมความสะอาด บริเวณศูนย์การให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวยังขาดความพร้อมในเรื่องการให้ข้อมูลอย่างลุ่มลึก และจำนวนเอกสารท่องเที่ยวยังไม่เพียงพอ ควรให้มีการประสานงานกับวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญ และจัดหาเอกสารไว้ให้มีจำนวนเพียงพอสำหรับบริการนักท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลาค่อนข้างสั้น อาจทำให้เก็บข้อมูลได้ไม่ครบถ้วนหรือไม่ครอบคลุมทุกด้าน หากมีผู้สนใจทำงานวิจัยทางด้านนี้ เสนอแนะให้เพิ่มระยะเวลาการเก็บข้อมูลให้นานขึ้นตั้งแต่ประมาณ 3 เดือนขึ้นไป และอาจใช้เครื่องมือวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมหรือเครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณเข้ามาร่วมด้วย เพื่อให้ได้ผลการวิจัยมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2544). แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: กองอนุรักษ์ การท่องเที่ยว.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2547). แผนการตลาดการท่องเที่ยวปี 2548 และทิศทางการตลาด การท่องเที่ยวปี 2549 – 2551. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยว.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2548). โครงการศึกษาและกำหนดดัชนีชี้วัดมาตรฐานคุณภาพ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2550) การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเพื่อจัดอันดับความ เร่งด่วนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สำนักงานพัฒนาการ ท่องเที่ยว
- จารุจน์ กลิ่นดีปลี. (2541). การประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา: อุทยานแห่งชาติไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี. สารนิพนธ์มหาบัณฑิต สถาบัน บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ถ่ายเอกสาร
- ตำรวจภูธรจังหวัดเพชรบูรณ์. (2551). รูปสัตว์. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2551, จาก <http://www.phetchabun.police.go.th>
- ท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบูรณ์. (2551). แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบูรณ์. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2551, จาก <http://www.Tourphetchabun.com>
- นิพล เชื้อเมืองพาน. (2542). แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา: วนอุทยานภูชี้ฟ้า จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ ปริญญาวิทยาศาสตร มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- บุปผา วงษ์พันธุ์ทา. (2544). การประเมินศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. ค้นคว้าอิสระ ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (การจัดการ อุตสาหกรรมท่องเที่ยว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- ประกอบศิริ ภักดีพินิจ. (2545). ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนริมกว๊าน พะเยา: กรณีศึกษาชุมชนบ้านร่องไฮ ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา. ค้นคว้าอิสระ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว). กรุงเทพฯ: บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์. (2548). รายงานความคืบหน้า. โครงการศึกษาความเป็นไปได้ใน การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว ใน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เพชรบูรณ์: กองอนุรักษ์ ถ่ายเอกสาร.

- ยุวดี นีรันดร์ตระกูล. (2538). *Eco – Tourism: การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. จุลสารการท่องเที่ยว. 14(3).*
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น*
- วิวัฒน์ชัย บุญยภักดี. (2529). ผลกระทบของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวต่อมรดกศิลปวัฒนธรรม. *จุลสารการท่องเที่ยว. (42).*
- ศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2538). *โครงการศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ: กรณีภาคใต้. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.*
- สมใจ ไขแก้ว. (2548). *การประเมินศักยภาพและความต้องการในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนตำบลบางปรุ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการป่าไม้). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสารสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2539). โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนแม่บทพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.*
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2540). *รายงานขั้นสุดท้าย การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.*
- สุรเชษฐ์ เชษฐมาส. (2538). *ท่องเที่ยวแบบ “นิเวศสัญจร” ทางรอดแหล่งท่องเที่ยวไทย. มติชน. หน้า 21.*
- สำนักงานจังหวัดเพชรบูรณ์. *แผนที่จังหวัดเพชรบูรณ์: คู่มือท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบูรณ์. หน้า 5*
- Boo, E. (1991). *Making Ecotourism Sustainable: Recommendations for Planning, Development, and Management, In Nature Tourism; Managing for the Environment. Washington D.C.: Island Press.*
- Ceballos-Lascurain, H. (1988). *The Future of Ecotourism. Mexico Journal. 17(1): 13 – 14.*
- de Haas, H.C. (2002, June 1). Sustainability of Small-Scale Ecotourism: *The Case of Niue, South Pacific. Current Issues in Tourism 5(3 – 4): 319 – 337 (19).*
- Godfrey K, Clarke J. (2000). *The tourism development handbook: a practical approach to planning and marketing: 83 – 88.*
- Longman. (1987) *Dictionary of Contemporary. English. Harlow: Longman Press.*
- Neufeldt, V. (1990) *Webster’s New World Dictionary. New York: A Time Warner Company*
- The Ecotourism Society. (n.d.). *A Collection of Ecotourism Guidelines. Vermont: The International Ecotourism Society.*
- Western, D. (1993) *Defining Ecotourism, in K. Lindberg and D. Hawkins (ads), Ecotourism: A Guide for Planners & Managers. Vermont: The Ecotourism Society.*

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.
หนังสือขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

ภาคผนวก ข.

หนังสือขอความอนุเคราะห์ใช้แบบประเมินเพื่องานวิจัย

ภาคผนวก ค.
หนังสือขอความร่วมมือ

ภาคผนวก ง.
แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว.....
ผู้ประเมิน (ชื่อ -นามสกุล).....
ประเมินเมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

คำชี้แจง

แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุดนี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอเขาค้อ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญทำการประเมินแหล่งท่องเที่ยว 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ด้านที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว ส่วนที่ 2 การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว

คำแนะนำ

โปรดใส่เครื่องหมาย / ลงใน หน้าข้อความที่ท่านเลือก

ส่วนที่ 1 ด้านที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

- เป็นพื้นที่ธรรมชาติ หรือเป็นพื้นที่ที่ยังคงความเป็นธรรมชาติที่มีวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง
เป็นแหล่งอนุสรณ์สถาน*
การใช้พื้นที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย

ส่วนที่ 2 การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว

- ลักษณะการจัดการด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่ธรรมชาติ
เป็นพื้นที่ธรรมชาติ/อนุสรณ์สถาน ที่ยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว*
เป็นพื้นที่ธรรมชาติ/อนุสรณ์สถาน ที่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวอยู่ในปัจจุบัน

* ส่วนที่ 1 ด้านที่ตั้ง ขอเพิ่มแหล่งท่องเที่ยว เป็นแหล่งอนุสรณ์สถาน

* ส่วนที่ 2 ลักษณะการจัดการด้านการท่องเที่ยว เลือกช่องเป็นพื้นที่ธรรมชาติ/อนุสรณ์สถาน ที่ยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว ให้ประเมินข้อ 1 ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพียงข้อเดียว กรณีได้คะแนนเกินครึ่งหนึ่งถือว่าพื้นที่มีความเหมาะสมหรือมีศักยภาพในการที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้

1. ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

คำแนะนำ ให้ผู้เชี่ยวชาญ กรุณาประเมินศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยวงกลมรอบตัวเลข เฉพาะในช่อง (A) ซึ่งมีค่าระดับคะแนนตั้งแต่ 0 - 5 คะแนน ให้เลือกเพียง 1 ระดับคะแนนเท่านั้น ในแต่ละข้อ

1.1 จุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้แหล่งธรรมชาติ

หมายเหตุ:

แหล่งธรรมชาติที่จะจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องมีสิ่งที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าไปเที่ยวชมได้ เป็นอย่างดีและจุดดึงดูดดังกล่าวต้องก่อให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องระบบนิเวศสร้างความภาคภูมิใจ หวังแทนและจิตสำนึก ในการที่จะรักษาสິงนั้นให้คงอยู่ตลอดไป เช่น การมีสัตว์หรือพืชที่มีลักษณะ โดดเด่น หายาก ใกล้สูญพันธุ์ เป็นต้น

ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
1. แหล่งธรรมชาติ ไม่มี สัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐานประเภทใด ที่เป็น สิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว	0	2	
2. แหล่งธรรมชาติมีสัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐาน เป็นประเภทที่สามารถพบได้ทั่วไปในประเทศไทย	1	2	
3. แหล่งธรรมชาติมีสัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐาน ที่พบได้ในแหล่ง ธรรมชาติ บางแห่งในประเทศไทย	2	2	
4. แหล่งธรรมชาติมีสัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐาน ที่พบได้น้อยแห่ง ในประเทศไทย แต่โอกาสที่จะพบเห็นมีน้อย	3	2	
5. แหล่งธรรมชาติมีสัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐาน ประเภทที่พบ ได้น้อยแห่ง ในประเทศไทยและโอกาสที่จะพบเห็นมีปานกลาง	4	2	
6. แหล่งธรรมชาติมีสัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐาน ประเภทที่พบ ได้น้อยแห่ง ในประเทศไทย แต่โอกาสที่จะพบเห็นมีมาก และนักท่องเที่ยวมีความประสงค์ที่จะไปชมสิ่งดังกล่าว	5	2	

1.2 ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ

หมายเหตุ แหล่งธรรมชาติควรที่จะคงสภาพความเป็นธรรมชาติดั้งเดิมไว้ได้มากที่สุด และมีการรบกวนโดยมนุษย์ น้อยที่สุด แหล่งธรรมชาติที่ถูกบุกรุกหรือทำลายโดยมนุษย์จนไม่เหลือสภาพเดิม จะทำให้การเรียนรู้ระบบนิเวศ และการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ลดลงไปด้วย

ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
1. แหล่งธรรมชาติดั้งเดิมถูกทำลายไปหมด และมีสิ่งก่อสร้างต่างๆ ของมนุษย์เข้ามาแทนที่	0	2	
2. แหล่งธรรมชาติเดิมถูกทำลายไปส่วนใหญ่ คงเหลือเพียงบางจุดเล็กๆ ที่ยังคงสภาพธรรมชาติเดิม	1	2	
3. แหล่งธรรมชาติเดิมถูกทำลายเป็นส่วนใหญ่ แต่มีบางจุดที่มีขนาดพื้นที่มากพอ และยังคงสภาพธรรมชาติเดิม	2	2	
4. แหล่งธรรมชาติคงเดิมในระดับปานกลาง โดยกึ่งหนึ่งของพื้นที่มีการถูกรบกวนหรือดัดแปลงจากการกระทำของมนุษย์	3	2	
5. แหล่งธรรมชาติคงสภาพเดิมเป็นส่วนใหญ่ และมีร่องรอยการรบกวนโดยมนุษย์เพียงส่วนน้อย	4	2	
6. แหล่งธรรมชาติคงสภาพเดิมและไม่ถูกรบกวนโดยมนุษย์	5	2	

1.3 ความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นกับแหล่งธรรมชาติ

หมายเหตุ ความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น จะมีส่วนสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชน ในการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ ซึ่งชุมชนควรมีลักษณะเป็นชุมชนดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในแหล่งธรรมชาติ และยังคงรักษาวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมไว้ได้ เช่น ชุมชนผีตองเหลือง หรือชุมชนชาวเขา เผ่าเล็ก ๆ หรือแหล่งธรรมชาตินั้นอาจมีหลักฐานชัดเจน ที่แสดงถึงการ ตั้งถิ่นฐาน และการเป็นแหล่งวัฒนธรรมในอดีต เช่น ภาพเขียนฝาผนังถ้ำ หรือบริเวณหน้าผา เป็นต้น

ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
1. แหล่งธรรมชาติไม่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชนและไม่มีหลักฐานการค้นพบการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์	0	2	
2. แหล่งธรรมชาติไม่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชน แต่พื้นที่ส่วนหนึ่งของแหล่งธรรมชาติเคยมีประวัติการตั้งถิ่นฐานหรือใช้ประโยชน์โดยชุมชนในอดีต	1	2	
3. แหล่งธรรมชาติมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชน ที่อาศัยอยู่โดยรอบน้อย	2	2	
4. แหล่งธรรมชาติมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชนในระดับปานกลาง โดยชุมชนใช้ทรัพยากรส่วนหนึ่งจากธรรมชาติ และส่วนหนึ่งจากภายนอก	3	2	
5. แหล่งธรรมชาติมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชนค่อนข้างมาก โดยที่ชุมชนยังใช้ทรัพยากรจากภายนอกอยู่บ้าง แต่อยู่ในระดับน้อย	4	2	
6. แหล่งธรรมชาติมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชนอย่างเห็นได้ชัด โดยชุมชนมีวิถีชีวิตที่ต้องพึ่งพาธรรมชาติในบริเวณนั้นเป็นหลัก อาจเป็นชุมชนที่อยู่มาดั้งเดิมในพื้นที่ หรือมีหลักฐานการตั้งถิ่นฐาน และเป็นแหล่งวัฒนธรรมในอดีต	5	2	

1.4 ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว

หมายเหตุ โดยจะพิจารณาจากโอกาสที่จะเกิดอันตรายจากตัวพื้นที่เองในบริเวณเส้นทางท่องเที่ยว เช่น แผ่นดินไหว สึนามิ น้ำป่า ดินถล่ม หน้าผาสูงชัน กระแสน้ำรุนแรง สัตว์ดุร้าย ภัยจากโจรผู้ร้าย โรคระบาดอื่นๆ เป็นต้น

ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
1. มีสถิติการเกิดเหตุอันตรายบ่อยตลอดปี	0	2	
2. มีสถิติการเกิดเหตุอันตรายในบางฤดูกาลหรือบางช่วงของปี	1	2	
3. มีสถิติการเกิดเหตุอันตราย 1-2 ครั้งต่อปี	2	2	
4. มีสถิติการเกิดเหตุอันตราย 1-2 ครั้ง ในรอบ 3 ปี	3	2	
5. มีสถิติการเกิดเหตุอันตราย 1-2 ครั้ง ในรอบ 5 ปี	4	2	
6. มีสถิติการเกิดเหตุอันตราย 1-2 ครั้ง ในรอบ 10 ปี หรือนานกว่า	5	2	

2. การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน

คำแนะนำ ให้ผู้เชี่ยวชาญ กรุณาประเมินการจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน โดยวงกลมรอบตัวเลข เฉพาะในช่อง (A) ซึ่งมีค่าระดับคะแนนตั้งแต่ 0 - 5 คะแนน ให้เลือกเพียง 1 ระดับคะแนน เท่านั้น

2.1 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของตัวแหล่งท่องเที่ยว

หมายเหตุ การพิจารณาจะต้องประกอบด้วยด้านต่างๆ ดังนี้

- ก. การกำหนดเขตการใช้พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเช่น มีการแบ่งเขตพื้นที่สงวน พื้นที่นันทนาการ และพื้นที่พักอาศัย
- ข. การกำหนดช่วงเวลาในการเข้าพื้นที่ที่เหมาะสมตามช่วงเวลาของวันและฤดูกาล
- ค. การจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว ให้พอเหมาะกับศักยภาพของพื้นที่และการบริการ

ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
1. ไม่มีการจัดการในข้อ ก ข และ ค	0	1	
2. มีการจัดการในข้อ ก ข และ ค น้อยมากและไม่เป็นระบบ	1	1	
3. มีการจัดการในข้อ ก ข และ ค น้อยและไม่เป็นระบบ มีการวางระบบไว้บ้าง แต่การปฏิบัติมีข้อบกพร่อง	2	1	
4. มีการจัดการที่เป็นระบบหรือได้มาตรฐานอย่างน้อย 1 ข้อ	3	1	
5. มีการจัดการที่เป็นระบบหรือได้มาตรฐาน 2 ข้อ	4	1	
6. มีการจัดการที่เป็นระบบหรือได้มาตรฐานครบ 3 ข้อ	5	1	

2.2 การจัดการด้านบริการนักท่องเที่ยว

คำแนะนำ ให้ผู้เชี่ยวชาญ กรุณาประเมินการจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน โดยเลือกวงกลมรอบตัวเลข เฉพาะในช่อง (A) ให้ 0 คะแนน หากไม่มีคุณสมบัติตรง หรือ ให้ 1 คะแนน หากมีคุณสมบัติตรง โดยเลือกทุกข้อคำถาม

หมายเหตุ การประเมินในดัชนีนี้จะพิจารณาจากการดำเนินงานด้านการให้บริการขั้นพื้นฐานแก่นักท่องเที่ยว โดยมีการจัดการที่เหมาะสมให้นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในการได้รับบริการที่คุ้มค่ากับการท่องเที่ยว

ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
1. จำนวนบุคลากรด้านบริการมีเพียงพอที่จะให้บริการนักท่องเที่ยวเป็นส่วนใหญ่	0 , 1	1	
2. มีระบบเตือนภัยนักท่องเที่ยว และระบบรักษาความปลอดภัยแก่ชีวิต และทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว	0 , 1	1	
3. มีการจัดการด้านสิ่งก่อสร้างและสาธารณูปโภค เช่น ถนน น้ำ ไฟฟ้า ห้องสุขา สถานปฐมพยาบาล ที่เหมาะสมและกลมกลืนกับสภาพพื้นที่	0 , 1	1	
4. มีการจัดการด้านอาหารและโภชนาการที่ถูกต้องลักษณะ มีการจัดเก็บ และกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี	0 , 1	1	
5. มีการจัดการด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เช่น มีการออกแบบและใช้วัสดุก่อสร้างที่กลมกลืนกับธรรมชาติ ประหยัดพลังงาน และมีระบบกำจัดของเสียได้มาตรฐาน	0 , 1	1	

2.3 มีการจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว

ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
1. กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่มีผลกระทบต่อพื้นที่ที่มีความเปราะบางทางนิเวศวิทยา เช่น พื้นที่ผุพังอยู่ในระยะสืบพันธุ์ กำลังสร้างรัง วางไข่	0 , 1	1	
2. กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น ไม่รบกวนความสุขของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่ และไม่ขัดต่อกฎหมาย ศีลธรรมอันดี หรือวัฒนธรรมของชาติ	0 , 1	1	
3. มีการศึกษา วิจัย สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ และนำข้อมูล มาวางแผนทางที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศ	0 , 1	1	
4. มีการศึกษา วิจัย เกี่ยวกับวัฒนธรรมในท้องถิ่น และนำข้อมูลมาวางแผนทางการดำเนินการท่องเที่ยวที่ไม่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตประเพณีของคนในท้องถิ่น	0 , 1	1	
5. กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ให้แหล่งธรรมชาติเกิดความเสื่อมโทรม เช่น ไม่ทำให้เกิดปริมาณขยะและของเสียที่ขัดต่อทัศนียภาพ	0 , 1	1	

2.4 การจัดการด้านการติดตาม และการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว

คำแนะนำ ให้ผู้เชี่ยวชาญ กรุณาประเมินการจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน โดยเลือกวงกลมรอบตัวเลข เฉพาะในช่อง (A) ซึ่งมีค่าระดับคะแนนตั้งแต่ 0 - 5 คะแนน ให้เลือกเพียง 1 ระดับคะแนนเท่านั้น

ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
1. ไม่มีแผนการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่	0	1	
2. มีแผนการดำเนินงาน	1	1	
3. มีแผนการดำเนินงาน และมีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ตามแผนการดำเนินงาน	2	1	
4. มีแผนการดำเนินงาน มีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ตามแผนการดำเนินงาน และมีการวิเคราะห์ประเมินผลกระทบ	3	1	
5. มีแผนการดำเนินงาน มีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ตามแผนการดำเนินงาน มีการวิเคราะห์ประเมินผลกระทบ และมีการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการท่องเที่ยว	4	1	
6. มีแผนการดำเนินงาน มีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ตามแผนการดำเนินงาน มีการวิเคราะห์ประเมินผลกระทบ มีการปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการท่องเที่ยว และมีการปฏิบัติด้านการติดตามการประเมินผลอย่างต่อเนื่องทุกปี	5	1	

3. การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก

คำแนะนำ ให้ผู้เชี่ยวชาญ กรุณาประเมินการจัดดำเนินการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก โดยเลือกวงกลมรอบตัวเลข เฉพาะในช่อง (A) ให้ 0 คะแนน หากไม่มีคุณสมบัติตรง หรือ ให้ 1 คะแนน หากมีคุณสมบัติตรง โดยเลือกทุกข้อคำถาม

3.1 มีศูนย์บริการให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
1. มีศูนย์บริการหรือมีการกำหนดพื้นที่เพื่อเป็นศูนย์บริการอย่างชัดเจน และมีเจ้าหน้าที่ประจำ	0 , 1	1	
2. มีสื่อหลากหลายประเภทในการให้ข้อมูล ข่าวสาร ในศูนย์บริการแก่นักท่องเที่ยว ก่อนการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ นิทรรศการ	0 , 1	1	
3. มีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ที่มีธรรมาจริยดี และสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้	0 , 1	1	
4. สื่อมีความน่าสนใจ และเป็นข้อมูลปัจจุบันได้	0 , 1	1	
5. ภาษาที่ใช้ในสื่อประเภทต่างๆ มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ	0 , 1	1	

3.2 มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในด้านการประหยัดพลังงานและการกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี

ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
1. มีสื่อในการรณรงค์ให้นักท่องเที่ยวช่วยกันประหยัดน้ำและพลังงาน	0 , 1	1	
2. มีสื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดจิตสำนึกที่ไม่ทำให้นักท่องเที่ยวทิ้งขยะในแหล่งธรรมชาติ	0 , 1	1	
3. จัดระบบการทิ้งขยะที่มีการแยกประเภท	0 , 1	1	
4. มีการแจกแจงปริมาณการใช้ น้ำ ไฟฟ้า ขยะ ให้นักท่องเที่ยวทราบ	0 , 1	1	
5. มีการรณรงค์ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการเก็บและนำขยะออกจากพื้นที่	0 , 1	1	

**3.3 มีการให้ความรู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์กับพนักงานหน้าท่ี่ยว
นักท่องเที่ยว และชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่**

ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
1. มีการจัดอบรมพนักงาน ผู้ประกอบการ และชุมชนเกี่ยวกับคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์เป็นระยะๆ ตามความเหมาะสม	0 , 1	1	
2. มีการจัดเส้นทางศึกษาธรรมชาติและป้ายสื่อความหมายบนเส้นทางเพื่อให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว	0 , 1	1	
3. มีการจัดกิจกรรมด้านการศึกษาธรรมชาติให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะด้าน เช่น กิจกรรมการดูนก การศึกษาพันธุ์ไม้ ฯลฯ เป็นครั้งคราว	0 , 1	1	
4. มีการเผยแพร่ข้อมูลในด้านต่างๆของแหล่งท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศ	0 , 1	1	
5. มีการเผยแพร่ข้อมูลในด้านต่างๆของแหล่งท่องเที่ยวผ่านเว็บไซต์ทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ	0 , 1	1	

**3.4 มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศ และการอนุรักษ์ให้บริการด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยว
ผู้ประกอบการ และชุมชน**

คำแนะนำ ให้ผู้เชี่ยวชาญ กรุณาประเมินการจัดดำเนินการให้ความรู้สื่อกและสร้างจิตสำนึก โดยเลือกวงกลมรอบตัวเลข เฉพาะในช่อง (A) ซึ่งมีค่าระดับคะแนนตั้งแต่ 0 - 5 คะแนน ให้เลือกเพียง 1 ระดับคะแนนเท่านั้น

หมายเหตุ บุคลากรที่ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวควรที่จะมีความรู้ในเรื่องระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์ ซึ่งอาจได้รับความรู้มาจากประสบการณ์ การบอกเล่า การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การฝึกอบรมหรือการศึกษา ในระดับปริญญาด้านสิ่งแวดล้อม นิเวศวิทยา หรือด้านที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้บุคลากรให้บริการด้านความรู้ควรที่จะ สื่อสารได้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
1. ไม่มีบุคลากรที่มีความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศและการอนุรักษ์ให้ความรู้	0	1	
- มีบุคลากรที่มีความรู้บ้าง ในเรื่องระบบนิเวศ และการอนุรักษ์ โดยเรียนรู้จากประสบการณ์ และการบอกเล่า	1	1	
2. มีบุคลากรที่มีความรู้บ้าง ในเรื่องระบบนิเวศ และการอนุรักษ์ โดยเรียนรู้จากการศึกษาด้วยตนเองจากเอกสารที่เชื่อถือได้	2	1	
3. มีบุคลากรที่ผ่านการฝึกอบรมด้านระบบนิเวศ และการอนุรักษ์	3	1	
4. มีบุคลากรที่มีความรู้ระดับปริญญาด้านสิ่งแวดล้อม นิเวศวิทยา หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง	4	1	
5. มีบุคลากรที่มีความรู้ระดับปริญญาด้านสิ่งแวดล้อม นิเวศวิทยา หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง และสามารถสื่อสาร และให้ความรู้โดยใช้ภาษาอังกฤษได้	5	1	

4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว

คำแนะนำ ให้ผู้เชี่ยวชาญ กรุณาประเมินการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยเลือกวงกลมรอบตัวเลข เฉพาะในช่อง (A) ให้ 0 คะแนน หากไม่มีคุณสมบัติตรง หรือ ให้ 1 คะแนน หากมีคุณสมบัติตรง โดยเลือกทุกข้อคำถาม

4.1 ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
1. มีตัวแทนของชุมชนในการวางแผนหรือบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	0 , 1	1	
2. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลและรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ท่องเที่ยว	0 , 1	1	
3. ชุมชนมีส่วนร่วมในการรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น	0 , 1	1	
4. กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น	0 , 1	1	
5. มีการก่อตั้งองค์กรหรือโครงการอนุรักษ์ต่างๆ ที่เกิดจากท้องถิ่นซึ่งมีบทบาทต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	0 , 1	1	

4.2 ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว

ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
1. ชุมชนมีรายได้จากการขายอาหารและสินค้าพื้นเมือง	0 , 1	1	
2. ชุมชนมีรายได้จากการนำเที่ยวและให้บริการในกิจกรรมการท่องเที่ยว	0 , 1	1	
3. ชุมชนมีรายได้หรือเงินเดือนจากการถูกจ้างงานโดยบริษัทนำเที่ยวหรือเจ้าของพื้นที่	0 , 1	1	
4. ชุมชนมีรายได้จากการให้บริการด้านที่พัก เช่น การจัดโฮมสเตย์	0 , 1	1	
5. ชุมชนมีรายได้จากการแสดงศิลปะพื้นเมือง	0 , 1	1	

ข้อมูลหรือคำแนะนำเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก จ.
แบบตรวจสอบทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว

แบบตรวจสอบทรัพยากรทางการท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยว	ประเภท	ลักษณะเด่น

สิ่งอำนวยความสะดวกทางกาท่องเที่ยว

ประเภท	ที่ตั้ง	จำนวน	เวลาบริการ	รายละเอียด
การคมนาคม				
สาธารณูปโภค				
ภัตตาคารและร้านอาหาร				
ร้านสินค้าที่ระลึกและของฝาก				
บริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์				
ศูนย์บริการข่าวสารข้อมูล				
บริการอื่นๆ				

ตารางแสดงเวลาของงานประเพณี งานเทศกาล และกิจกรรม

ประเพณี งานเทศกาล และกิจกรรม	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาว วิภา ศรีระทุ
วันเดือนปีเกิด	9 สิงหาคม พ.ศ. 2510
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์
ที่อยู่ปัจจุบัน	111/341 ถนนรัตนานิเบศร์ ตำบลบางกระสอ อำเภอเมือง นนทบุรี 10110
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	อาจารย์โปรแกรมวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว (แขนงธุรกิจโรงแรม)
สถานที่ทำงานในปัจจุบัน	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต 295 ถนนราชสีมา ดุสิต กรุงเทพฯ 10300
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2526	มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวิทยานุกูลนารี เพชรบูรณ์
พ.ศ. 2529	มัธยมตอนปลาย โรงเรียนวิทยานุกูลนารี เพชรบูรณ์
พ.ศ. 2533	บริหารธุรกิจบัณฑิต (ศศ.บ.) สาขาวิชา การจัดการอุตสาหกรรมบริการ (เอกโรงแรม) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. 2551	วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (วท.ม.) สาขาวิชา การวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ